

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

**Збірник тез доповідей
VIII науково-практичної конференції**

**“НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ”**

Секція 4

**Актуальні проблеми
морально-психологічного та правового
забезпечення службово-бойової діяльності
Національної гвардії України**

(<http://nangu.edu.ua>)

30 березня 2017 року

м. Харків

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету – Т.в.о. першого заступника начальника Національної академії з навчально-методичної та наукової роботи полковник **Тробиук В.І.**

Відповідальний секретар оргкомітету:

науковий співробітник науково-організаційного відділу **Бондаренко О.В.**
(057-739-26-68, 4-68)

Члени оргкомітету:

начальник науково-дослідного центру полковник **Приходько І.І.**;
начальник факультету №1 полковник **Овчаренко В.В.**;
начальник факультету №2 полковник **Єманов В.В.**;
начальник факультету №3 полковник **Павлов С.П.**;
начальник факультету №4 полковник **Іщенко С.О.**;
начальник відділу по роботі з особовим складом полковник **Драган Ю.А.**;
начальник відділу родів військ та служб полковник **Деркач О.В.**;
начальник науково-організаційного відділу підполковник **Морозов І.Є.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-організаційний відділ.

Контактні телефони: 057-739-26-02, 057-739-26-68.

Електронна адреса: nov_nangu@ukr.net

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори

Секція № 4.

**Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

Керівник секції: кандидат історичних наук доцент полковник **Ващенко І.В.**
Секретар секції: кандидат медичних наук, доцент полковник **Стадник А.В.**

Тематика секції:

- напрямки удосконалення нормативного та методичного забезпечення у галузі морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України;
- визначення пріоритетів наукової проблематики у галузі морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності військовослужбовців Національної гвардії України, Збройних Сил України та співробітників МВС;
- використання результатів досліджень у галузі комунікативних стратегій в інтересах виконання службово-бойових завдань;
- морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється в ході заходів бойової, мобілізаційної готовності, службово-бойової діяльності та бойових дій, навчання, профілактики правопорушень, протидії впливу негативних інформаційно-психологічних факторів на військовослужбовців та населення;
- психологічне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється за напрямками: професійно-психологічний відбір (профорієнтація), психологічний супровід службово-бойової діяльності;
- гуманітарне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється за напрямками: інформаційно-пропагандистське забезпечення, військово-соціальна робота, культурно-виховна та просвітницька робота;
- проблеми взаємодії військовослужбовців Національної гвардії України, Збройних Сил України та співробітників МВС з релігійними організаціями різних релігійних конфесій, течій та напрямів;
- проблематика управління конфліктами у військових колективах;
- соціальне та правове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України;
- забезпечення виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки.

УДК 32.019.5

Ващенко І.В., кандидат історичних наук, доцент, начальник кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Іщенко С.О.**, кандидат педагогічних наук, начальник факультету № 4 (гуманітарного) Національної академії Національної гвардії України, полковник

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ФОРМА ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Події які сьогодні відбуваються в світовому політичному процесі призвели до руйнування європейської та глобальної безпеки. Конфлікт який відбувається на Сході України не тільки порушив регіональну стабільність, а й створив глобальні ризики. Для врегулювання даної ситуації Україні разом з міжнародними партнерами необхідно мати чітке розуміння природи й характеру цього конфлікту.

Поняття гібридна війна теоретично й практично найбільш повно відображає специфіку дій Російської Федерації, яка, поєднує мілітарні, дипломатичні, інформаційні, економічні засоби, послідовно намагаючись досягти в Україні власних, не докінця зрозумілих міжнародній спільноті політичних цілей.

Водночас поняття гібридної війни охоплює явище набагато ширше, ніж традиційні форми ведення бойових дій та конфліктів змішаного типу. Насправді це новий вид глобального протистояння у сучасному міжнародному безпековому середовищі. Гібридна війна це не повернення до стану холодної війни вона приходить їй на зміну, у супроводі ланцюгів гарячих конфліктів, як нова, ускладнена форма відносин на міжнародній арені.

Гібридна війна як глобальне протистояння виникло в умовах нових принципів геополітичного устрою світу, який визначається кордоном напруженості між зоною стабільності, де панує закон і міжнародне право та сферою невизначеності, яка характеризується зневагою до закону, численними локальними конфліктами.

Протистояння між великими державами і сферами їхнього впливу, відбувається традиційно як і за часи холодної війни. На Сході Європи лінія нового розмежування пройшла територією пострадянських держав, які після холодної війни опинилися в ролі «буферних зон», Російською Федерацією та країнами НАТО. Вразливість України, що стала об'єктом гібридної агресії, обумовлена тим що «буферні зони» вважають головним джерелом гібридних загроз у сучасному світі.

Кількість наукових праць на тему гібридної війни, різко збільшилася після 2014 р. і продовжує зростати, але специфіка ведення гібридної війни проти України залишається без відповіді. Маючи велику кількість фактів і даних про

гібридні воєнні дії, науковці стикаються з труднощами їхньої інтерпретації. Внаслідок дій Російської Федерації проти України деякі визначення щодо характеру гібридних воєнних дій потребуватимуть уточнення. Насамперед це стосується асиметричного характеру гібридних загроз, що застосовується слабшим противником проти сторони з сильнішими збройними силами, та новітніми технологіями, високим демографічним потенціалом.

Порушення положень Будапештського меморандуму однією з країн, яка його підписала, зруйнувала гарантії державного суверенітету, які надали Україні в обмін на відмову від третього за розміром у світі ядерного потенціалу, чітко продемонстрували, беззаперечний факт зміни у системі безпекових гарантій, що склалися після Другої світової війни. У свій час Будапештський меморандум був надійним правовим документом, і побоювань щодо його невиконання не існувало. Сьогодні зміст міжнародних гарантій безпеки зазнали кардинальних змін, а самі гарантії у новому безпековому середовищі значною мірою втратили вагу.

Гібридна війна проти України відбувається у контексті системної кризи світової безпеки. Східна Європа перетворилася на територію нестабільності та загроз унаслідок незаконних і нелегітимних дій Росії, що підірвали систему міжнародних відносин, яка будувалась протягом десятиліть. Напруженість на Близькому Сході, в Південній Азії, у Східній Європі, міграційна криза, діяльність ІДІЛ – усі ці події, разом із подіями на Сході України, доцільно розглядати як дистабілізуючі чинники системи міжнародної безпеки. В світовому політичному процесі спостерігається спроба повернути міжнародні відносини до принципів політики з позиції сили, але в умовах глобалізації відновити принципи світоустрою часів холодної війни уже неможливо.

Тому говорити про повернення до холодної війни немає конкретних підстав. Новітні форми протистояння, на відміну від протистояння часів біполярного устрою, мають змішаний хаотичний характер. Зруйновані діями лідерів світового політичного процесу принципів міжнародного права поступаються місцем змішаним, гібридним нормам міжнародної поведінки, а гібридна війна змінює холодну війну як нова форма глобального протистояння.

Отже гібридну війну доцільно розуміти як воєнні дії, що здійснюються шляхом поєднання мілітарних, дипломатичних, інформаційних, економічних та інших засобів з метою досягнення стратегічних політичних цілей. Специфіка такого поєднання полягає в тому, що кожний із військових і невійськових способів ведення гібридного конфлікту використовується як зброя.

УДК 364.444

Андрусишин Ю.І., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії науково-організаційного центру Національної академії СБ України

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ В АТО

Після повернення із району проведення антитерористичної операції (далі – АТО) у більшості військовослужбовців може спостерігатися підвищена дратівливість, настороженість, невмотивовані спалахи агресії, труднощі зі сном та інші порушення функціонування когнітивної, мотиваційної, емоційно-вольової й комунікативної сфер особистості. Спроби учасників АТО самостійно впоратися із зазначеними симптомами не завжди приносять позитивні результати, а у подальшому можуть призводити до появи і загострення психосоматичних порушень, девіантної поведінки, соціальної ізоляції. Зазначене, як правило, негативно впливає на соціально-психологічний клімат в колективі, у якому працює військовослужбовець, провокує конфліктні ситуації та знижує ефективність діяльності.

Тому психологічна допомога зазначеній категорії осіб має спрямовуватись на подолання негативних психоемоційних станів, усвідомлення отриманого травматичного досвіду і створення нових життєвих перспектив. При цьому, психологічну допомогу визначають як комплекс психологічних, організаційних, медичних заходів для успішного перенесення військовослужбовцями психотравмуючих факторів бойових обставин, збереження працездатності і попередження розвитку посттравматичних стресових розладів (далі – ПТСР).

Серед існуючих форм надання психологічної допомоги (індивідуальна, групова, колективна чи сімейна) використання групової динаміки є найбільш розповсюдженим, оскільки травматичний досвід часто негативно впливає на здатність військовослужбовця налагоджувати й підтримувати конструктивну міжособистісну взаємодію. У свою чергу, застосування групових форм психологічної допомоги сприяє подоланню військовослужбовцями почуття провини, безпорадності й емоційного відчуження, відновленню довіри та здібностей до налагодження й підтримання доброзичливих відносин із оточуючими.

У процесі надання учасникам АТО психологічної допомоги також можна використовувати різноманітні методи та техніки, розроблені в межах психотерапії. Проте основними способами, що рекомендовані науковцями й практиками для індивідуальної і групової профілактики психічних травм, є навчання прийомам саморегуляції (аутогенне тренування, м'язова релаксація, дихальні вправи тощо) та застосування психологічних технік (десенсибілізація та переробка рухами очей; ослаблення травматичного інциденту; візуально-кінестетична дисоціація; тренінг

подолання тривоги).

Опанування учасниками АТО прийомів психічної саморегуляції сприяє розширенню їхніх індивідуальних можливостей у подоланні стрес-факторів завдяки підвищенню рівня стресостійкості, зняттю емоційної напруги, зменшенню негативних емоцій, виробленню позитивних установок й мобілізації організму на оптимальне функціонування в екстремальних умовах. У свою чергу, використання психологічних технік дає їм змогу зменшити чутливість до обставин пережитої екстремальної події, знизити інтенсивність страху й рівень тривожності, подолати дезадаптивні форми поведінки.

Таким чином, постійне й цілеспрямоване застосування зазначених методів психологічної допомоги у поєднанні із ароматерапією, масажем тіла, йогою й медитацією сприятимуть збереженню психічного здоров'я учасників АТО та забезпечать успішне виконання ними професійних завдань в умовах тривалої дії психотравмуючих факторів.

УДК 355.233.1:355.457(477)

Балагур Л.О., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри тактики прикордонної служби Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, підполковник

ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Особливості управління основними підрозділами охорони державного кордону обумовлені змістом завдань, що їх повинен виконувати керівник відділу прикордонної служби. Йдеться про особливу державну та суспільну значимість завдань з охорони державного кордону, високий рівень колективної та особистої відповідальності за безпеку на державному кордоні, за долі підпорядковано персоналу, за зброю та техніку.

Вчені, що досліджують професійну діяльність, зокрема Е. Зеєр, Є. Климов, А. Маркова та ін., трактують готовність в контексті професіоналізму, розглядаючи їх як основні характеристики професійної підготовки фахівців. Представники особистісного підходу К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Максименко, С. Рубінштейн та ін. вважають, що готовність є виявом індивідуально-особистісних якостей, обумовлених характером майбутньої діяльності, комплексом інтегрованих властивостей, необхідних для регуляції діяльності особистості. Представники функціонального підходу до трактування готовності М. Дьяченко, Л. Кандибович, В. Левітов, К. Платонов, В. Сластьонін та ін. звертають увагу насамперед на процесуальні якості особистості,

безпосередньо значимі для діяльності. Зокрема, на думку М. Дьяченка й Л. Кандибовича, стан готовності – це актуалізація й пристосування можливостей особистості для успішних дій у цей момент. Аналіз підходів до розгляду готовності дозволяє стверджувати, що при трактуванні її сутності визначальною на сьогодні є категорія діяльності.

На основі результатів аналізу наукових досліджень щодо готовності до професійної діяльності в структурі готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до управління основними підрозділами охорони державного кордону можна виокремити декілька компонентів: особистісний, когнітивний та діяльнісний.

Особистісний компонент охоплює систему мотивів, інтересів, пов'язаних зі сферою управлінської діяльності офіцера-прикордонника. Цей компонент охоплює також інтерес до питань управлінської діяльності як важливої умови ефективного виконання завдань з охорони кордону, прагнення підвищити свій рівень знань у цій сфері.

Когнітивний компонент готовності до управління – це сукупність науково-теоретичних знань про особливості управлінської діяльності, організацію роботи для вирішення завдань оперативно-службової діяльності. У свою чергу *діяльнісний компонент* у структурі готовності до управління основним підрозділами охорони державного кордону поєднує систему спеціальних та організаційних умінь офіцера-прикордонника. Йдеться про те, що офіцер повинен уміти приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Таким чином, з урахуванням наукових поглядів та методологічних трактувань категорії готовності найважливішими компонентами готовності можна вважати особистісний, когнітивний та діяльнісний, а готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до управління основними підрозділами охорони державного кордону трактувати як професійно важливу особистісну властивість, що дозволяє здійснювати належний управлінський вплив при виконанні завдань з охорони кордону.

УДК 378.02:372.8

Березюк В.П., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри тактики прикордонної служби Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, підполковник

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ З ТАКТИКИ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ

Методика організації польової практики з тактики прикордонної служби має свої категорії, які визначено на основі усталених педагогічних понять. До основних з них

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

належать: закономірності навчання в контексті організації польової практики з тактики прикордонної служби; принципи навчання; викладання; методи навчання; форми організації навчання; знання, уміння, навички.

Основними закономірностями організації польової практики з тактики прикордонної служби є:

- залежність основної мети та завдань польової практики з тактики прикордонної служби від загального рівня підготовки, темпів розвитку, потреб і можливостей курсантів;

- залежність результативності польової практики з тактики прикордонної служби від поєднання внутрішніх (особистісних) мотивів із зовнішніми педагогічними умовами;

- залежність продуктивності польової практики з тактики прикордонної служби від матеріально-технічного та методичного забезпечення навчального процесу, оптимального застосування засобів та методів навчання, форм його організації;

- обумовленість результативності польової практики з тактики прикордонної служби інтенсивністю зворотних зв'язків, урахуванням результатів попередніх етапів навчально-виховного процесу.

Основні принципи організації польової практики з тактики прикордонної служби – основні теоретичні вихідні положення, за якими здійснюється навчання з тактики прикордонної служби. До них зараховано: зв'язок польової практики з оперативно-службовою діяльністю Державної прикордонної служби України; спрямованість навчання майбутніх офіцерів-прикордонників на формування практичних навичок з тактики прикордонної служби; наукова обґрунтованість польової практики з тактики прикордонної служби; чітка послідовність організації польової практики з тактики прикордонної служби; доступність та наочність польової практики з тактики прикордонної служби; свідомість і активність курсантів під час польової практики з тактики прикордонної служби; міцність засвоєння знань, умінь та навичок з тактики прикордонної служби.

Методи організації польової практики з тактики прикордонної служби розподілено таким чином:

- за характером подачі (викладення) навчального матеріалу (словесні, наочні, практичні);

- за організаційною ознакою:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

- методи моделювання взаємодії між суб'єктом (науково-педагогічним складом) та об'єктом (курсантами) навчання;

- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності курсантів;

- методи удосконалення навчально-матеріальної бази центру забезпечення навчального процесу Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького та її використання;

- методи контролю та самоконтролю під час польової практики.

УДК 342.6

Белай С.В., доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник науково-дослідного сектору будівництва та оперативного застосування НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Мацюк В.В.**, кандидат юридичних наук, начальник навчально-методичного відділу Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Служби безпеки України Національної академії Служби безпеки України, полковник

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВРЕГУЛЮВАННЯ
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ВСЕРЕДИНІ ДЕРЖАВИ:
ПОСТАНОВКА НАУКОВОГО ЗАВДАННЯ**

Сьогодні збройні конфлікти все частіше виникають у різних країнах світу. На жаль, Україна теж не є виключенням в цьому питанні. За таких умов світова практика прийняття управлінських рішень в сфері безпеки доводить, що врегулювання збройних конфліктів всередині держави посідає одне з перших міст у системі забезпечення державної безпеки.

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених показує на відсутність вивчення питань розвитку правового механізму врегулювання збройних конфліктів всередині держави. Наявні праці присвячені окремим питанням нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення за надзвичайних обставин. Також досліджуються окремі питання врегулювання збройних конфліктів всередині держави.

Тому, на наш погляд, саме дослідження проблем удосконалення правового механізму врегулювання збройних конфліктів всередині держави наразі є найактуальним для забезпечення державної безпеки України.

З цією метою необхідно здійснити дослідження теоретико-методологічних засад врегулювання сучасного збройного конфлікту, розкрити загальну характеристику нормативно-правового врегулювання сучасного збройного конфлікту всередині держави, дослідити поняття, ознаки та зміст правових режимів у врегулюванні збройного конфлікту всередині держави, надати пропозиції з удосконалення правового механізму врегулювання збройних конфліктів всередині держави та сформулювати рекомендації щодо подальшого застосування результатів роботи.

Для ефективного впровадження зазначеного правового механізму необхідним є удосконалення організаційного механізму врегулювання збройних конфліктів всередині держави, що базується на розробленні пропозицій з удосконалення діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час врегулювання сучасного збройного конфлікту всередині держави, удосконалення

службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку під час врегулювання сучасного збройного конфлікту всередині держави та удосконалення діяльності міжнародних організацій сфери безпеки з врегулювання збройних конфліктів в середині держави в середині держави.

Як висновок додамо, що проведення наукового дослідження з вирішення вищезазначених завдань надасть можливість отримати практичні пропозиції з удосконалення правового та організаційного механізмів врегулювання збройних конфліктів всередині держави, а також програмний продукт, який реалізує підтримку прийняття рішення органів управління сил охорони правопорядку щодо врегулювання збройних конфліктів всередині держави.

Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладах сектору безпеки і оборони та штабах військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення в умовах виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройного конфлікту всередині держави, а також інформаційної підтримки прийняття рішення командира на застосування підрозділів у бойовій обстановці.

УДК 344.1

Бизова А.М., провідний спеціаліст відділу кадрової роботи та державної служби Головного територіального управління юстиції у Кіровоградській області

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ПОСТАНОВКА НАУКОВОГО ЗАВДАННЯ

Складна воєнна та суспільна обстановки, що склалися сьогодні в Україні, вкрай негативно впливають на стан забезпечення національної безпеки. Проведення антитерористичної операції в деяких районах Донецької та Луганської областей призвело до чисельних втрат серед особового складу військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, а також жертв серед цивільного населення. Проведення військових дій виявило низку нових проблемних питань, серед яких забезпечення військової дисципліни особового складу, втрати військового майна, порушення вимог статутів Збройних Сил України, військові правопорушення і злочини та ін.

Таким чином теперішня ситуація в Україні засвідчує некомпетентність цивільних судів та прокуратури ефективно й швидко розглядати і вирішувати військові справи. Додамо, що відсутність професійних органів дізнання та розслідування доведе відсутність ефективного механізму попередження, виявлення та розслідування військових правопорушень та злочинів.

Виходячи з досвіду діяльності органів військової юстиції зарубіжних країн створення військової поліції та відбудова військової прокуратури є необхідною умовою розбудови ефективної військової юстиції України. Стратегічним оборонним

бюлетенем України 2016 року вже передбачено перетворення Військової служби правопорядку у Збройних Силах України на Військову поліцію, однак наразі цей процес перебуває в стадії реформування, а формування військової прокуратури ще триває. Таким чином, аналізуючи сьогоденну ситуацію в сфері організації функціонування органів військової юстиції України щодо службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку стає зрозумілим, що тематика дослідження є на часі та вкрай актуальною.

Слід також зазначити, що комплексного дослідження нормативно-правових засад функціонування органів військової юстиції України щодо службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку не проводилось. Вченими зроблено значний внесок у дослідження проблем службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, однак вони досліджували окремі питання службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку не розглядаючи роботу органів військової юстиції України щодо службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Таким чином, питанням встановлення правової регламентації застосування силами охорони правопорядку державного примусу, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї, юридичної відповідальності за порушення правил у сфері забезпечення правопорядку тощо не було приділено достатньої уваги.

Отже, у зв'язку з відсутністю комплексного дослідження нормативно-правових засад функціонування органів військової юстиції України щодо службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, а також відповідно до положень Стратегічного оборонного бюлетеня та сьогоденної ситуації на Південному Сході України, актуальність теми не викликає сумнівів. Вказані питання потребують проведення окремого дослідження та розробки теоретичних і практичних рекомендації щодо удосконалення нормативно-правових засад функціонування органів військової юстиції України щодо службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку.

УДК 37.02:351.746.1

Білявець С.Я., кандидат педагогічних наук, начальник Чопського прикордонного загону Державної прикордонної служби України, підполковник; **Діденко О.В.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Участь військовослужбовців Державної прикордонної служби України в антитерористичній операції на сході України, необхідність здійснення прикордонниками охорони тимчасово неконтрольованих ділянок державного

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

кордону, а також впровадження європейських норм і стандартів у систему прикордонного контролю обумовлюють необхідність оновлення змісту навчання майбутніх офіцерів-прикордонників військово-спеціальних дисциплін. Вирішення цього важливого завдання можна реалізувати шляхом впровадження методичної системи формування професійної компетентності офіцерів-прикордонників з урахуванням загальноєвропейських стандартів, передового зарубіжного досвіду, впровадження сучасних освітніх технологій, що мають на меті активізацію пізнавальної активності курсантів і слухачів, забезпечення високого рівня сформованості компонентів професійної компетентності та здатності до професійного розвитку.

Педагогічний процес можна розглядати як систему – сукупність взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють між собою і утворюють певну цілісність. Основними складовими педагогічного процесу є зміст, форми та методи, результати. Це дає підстави визначати цільовий, змістовий, операційно-дійовий, контрольнорегулювальний та оціночно-результативний компоненти педагогічного процесу. Відсутність якогось із них порушує його цілісність.

Під змістом педагогічного процесу слід розуміти систему знань, умінь, навичок, соціальних цінностей, норм, у процесі засвоєння яких відбувається розвиток особистості курсанта. Зміст навчання – це педагогічно обґрунтована, логічно впорядкована і текстуально зафіксована в навчальних програмах наукова інформація про матеріал, що підлягає вивченню, подана в згорнутому вигляді, і яка визначає зміст діяльності для досягнення цілей навчання.

Результати аналізу навчальних планів, освітньо-професійних програм, змісту робочих планів навчальних дисциплін, які викладаються курсантам – майбутнім офіцерам-прикордонникам дозволяє стверджувати, що навчальний матеріал військово-спеціальних дисциплін добирається з урахуванням педагогічних принципів наукової обґрунтованості, доступності, урахування рівня попередньої підготовки курсантів, системності, єдності навчання і виховання. При цьому разом із урахуванням принципу доступності зміст військово-спеціальних дисциплін спрямовується на активізацію пізнавальної діяльності майбутніх офіцерів. Це досягається достатньою складністю навчальної інформації, щоб навчальний матеріал сприяв розвитку мислення, пам'яті, емоцій курсантів, формував позитивні мотиви навчальної діяльності.

Зміст предметної інформації військово-спеціальних дисциплін також охоплює разом із класичними істинами, поняттями й фрагменти сучасних досягнень науки, особливо у галузі військової техніки, озброєння, спеціальних засобів для контролю за недоторканістю державного кордону. При цьому відбувається цілеспрямована реалізація міждисциплінарних і внутрішньо дисциплінарних зв'язків як основного механізму інтеграції знань, способу створення проблемних ситуацій тощо. Фактично принцип міждисциплінарних зв'язків є одним з основних принципів добору змісту навчальної інформації.

УДК 378.14

Бородін Б.Д., викладач кафедри підготовки студентів за програмою підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРОЦЕСАМИ У ВІЙСЬКОВОМУ ПІДРОЗДІЛІ

Військово-соціальне управління – це управління соціальними відносинами та процесами у військових колективах. Поняття «соціальне» характеризує їх специфічний характер, пов'язаний з неоднаковим статусом (нерівністю) військовослужбовців, який визначається займаними посадами, військовими званнями, віком, авторитетом, можливостями впливу на оточуючих тощо.

Актуальність проблеми визначається тим, що військові підрозділи комплектуються людьми різними за характером, темпераментом, віком, освітою, вихованням, мовою спілкування, прибічниками різних політичних поглядів, релігійних переконань тощо. В такій групі людей, особливо на початковому етапі формування військового колективу, виникають складні соціальні відносини і процеси, які потрапляють в сферу управлінської діяльності командирів підрозділів.

Метою управління соціальними процесами у військових колективах є упорядкування міжособистісних та міжгрупових відносин відповідно до діючих правових та моральних норм з урахуванням конституційних прав, свобод і обов'язків військовослужбовців на засадах несилового впливу на свідомість та поведінку військовослужбовців.

Військово-соціальне управління, як цілеспрямований процес, розподіляється на певні фази та характеризується циклічністю.

Управлінський цикл в сфері соціальних відносин включає як мінімум 5 основних фаз:

1 фаза – збирання та опрацювання вихідної соціально-управлінської інформації;

2 фаза – прогнозування майбутнього результату та планування роботи щодо його досягнення, яке формалізується рішенням командира;

3 фаза – забезпечення процесу соціального управління керівними кадрами та зацікавлення їх у досягненні запланованого результату;

4 фаза – поточна організаційно-координаційна діяльність спрямована на нормалізацію соціальних відносин між військовослужбовцями та підтримання належного морально-психологічного стану шляхом ефективного морально-психологічного забезпечення;

5 фаза – контроль та облік досягнутих результатів, а також надання кваліфікованої допомоги у вирішенні соціальних проблем.

Одночасно п'ята фаза є складовою першої фази наступного циклу управління, бо частково забезпечує командира вихідною управлінською інформацією. Кожний наступний управлінський цикл спрямовується на досягнення чергової поточної

мети, впритул до досягнення основної (кінцевої) мети.

Змістовно управління розглядається як вибір однієї з багатьох наявних управлінських альтернатив. Безглузда, безцільна, неефективна, протиправна чи аморальна діяльність не може розглядатись як управління. Управління соціальними процесами у військовому підрозділі без дотримання відповідних норм і принципів може розглядатись як дезорганізація і тягне за собою відповідальність командира. Саме тому управління соціальними процесами у військовому колективі передбачає вибір розумної, обгрунтованої, тобто найкращої серед багатьох існуючих управлінських альтернатив.

Соціальне управління пред'являє відповідні професійні та морально-психологічні вимоги до особи керівника. Управлінська діяльність – специфічна сфера людської діяльності, яка притаманна лідерам (приблизно 15 % людей). Підготувати до управлінської діяльності людину, що від природи не має лідерських якостей, практично неможливо. Тому запорукою ефективного управління вважається підбір кадрів, основними вимогами до яких вважається наявність лідерських якостей та здібностей від природи, моральність (чесність, відповідальність, сумлінність тощо), професіоналізм, патріотизм тощо.

Запорукою успішного управління соціальними процесами у військовому підрозділі є відповідний стиль діяльності командира. Жоден з відомих стилів управління – авторитарний, демократичний, адміністративний, ліберальний тощо – не є оптимальним, бо всі вони мають як свої переваги так і недоліки. Кожен командир з урахуванням обставин служби та відповідно до своїх особистих якостей і можливостей, а також особистісних характеристик підлеглих повинен визначити свій ефективний стиль управління ними. Відповідним чином командиром обираються і методи управління. У грамотному виборі найбільш придатного методу для конкретного соціально-управлінського впливу виявляються військово-педагогічна та професійно-психологічна кваліфікація командира, його досвід, моральність, вміння враховувати поряд з іншими й організаційні особливості керування.

Результати включеного спостереження за управлінською діяльністю командирів підрозділів дають можливість скласти рейтинг найбільш дієвих угруповань методів військово-соціального управління: 1. Організаційні. 2. Адміністративно-правові. 3. Психолого-педагогічні. 4. Заохочувально-обмежувальні.

Отже, результати дослідження змісту і ефективності управління соціальними процесами у військових підрозділах, як специфічного виду управлінської діяльності, примушують враховувати не лише формальні фактори управління організацією, але й неформальні фактори, зокрема характер взаємовідносин між людьми, які визначаються не лише нормами права чи вимогами регламентуючих документів, а й законами соціальної психології. Саме тому професіоналізм командирів в сучасних умовах передбачає наявність у них знань, умінь та навичок з військово-соціального управління, спрямованих на згуртування військовослужбовців

в інтересах досягнення визначених цілей, яке досягається цілеспрямованим управлінням командирами усім спектром соціальних процесів та відносин, що відбуваються у військових колективах.

УДК 159.955

Ваврик Л.В., старший науковий співробітник наукової лабораторії науково-організаційного центру Національної академії СБ України

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЇ НА ПРОФЕСІЙНУ ПОВЕДІНКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

В умовах інформаційних війн набуває актуальності проблема визначення психологічних особливостей впливу інформації на професійну поведінку військовослужбовця. Будь-яка професійна діяльність характеризується спрямованістю, наявністю специфічних цілей та умов діяльності й вимагає певної професійної поведінки, яка б дала змогу військовослужбовцю успішно виконувати поставлені завдання. Інформація – один із важливих ресурсів формування поведінки фахівця, під її впливом особистість функціонує та розвивається.

Сприйняття інформації обумовлене особливостями мисленнєвих процесів особистості, а саме виявленням, переробки та відбору. Момент сприймання інформації може бути одночасно й моментом вирішення питання про її значущість як для даної професійної ситуації, так і для військовослужбовця. Професійна поведінка – відповідна реакція, дії особистості на вплив умов, вимог професійної діяльності та інформації щодо неї. Інформація професійного змісту впливає на військовослужбовця і формує його ставлення до професії.

Чим різноманітнішими й глибшими знаннями володіє військовослужбовець, тим багатшим є його сприйняття світу, а отже й формування професійної поведінки. Важливість інформації для особистості буде визначатися залежно від наявності у неї певної мети, а сама інформація сприйматиметься, якщо вона відповідає ціннісним орієнтаціям військовослужбовця і включає такі елементи, як пізнавальний, емоційний та вольовий.

Нова інформація, яку сприймає військовослужбовець, сприяє формуванню у нього певної системи знань та ставлень. Значуща інформація, яка відповідає ціннісним орієнтаціям та цілям військовослужбовця запам'ятовується, а за необхідності – відтворюється у професійній поведінці. Якщо інформація не дуже важлива для фахівця і вона ним не використовується у процесі роботи, то відбувається забування інформації. Успішність сприймання інформації залежить від індивідуально-психологічних характеристик військовослужбовця (від рівня розвитку у нього інтелекту, пам'яті, уваги, зацікавленості тощо), так і від особливостей інформації (нова, логічна, зрозуміла і т. ін.) та досвіду сприймання

інформації. Щоб успішно сприймати інформацію, важливо вміти відсторонитися від емоцій, переживань і мати розвинену оперативну та довгострокову пам'ять. Сприйнята військовослужбовцем інформація дозволяє йому скорегувати власну поведінку відповідно до вимог службово-бойової діяльності.

Таким чином, вищевикладене дає змогу зробити певні висновки:

- сприйнята особистістю інформація стає знаннями й може корегувати поведінку військовослужбовця таким чином, що вона набуде рис професійної;
- отримана інформація, що є значущою для військовослужбовця, дає можливість оптимізувати його професійну поведінку й досягти конструктивних цілей;
- чим більше військовослужбовець сприймає професійно-значущої інформації, тим більше він буде прагнути корегувати власну професійну поведінку і, тим самим, відповідати вимогам діяльності.

УДК 37.013.73

Васильченко Р.В., кандидат філософських наук, старший викладач кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Семенова Д.С.**, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

СВІТОГЛЯДНА КУЛЬТУРА У СВІТЛІ ВИКЛИКІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність. Проблема взаємодії людини й природи, що є актуальною з моменту виникнення людства, набуває особливого звучання у добу глобалізації. Сучасна людина, із власної волі, опинилася у ситуації, коли її взаємини з довкіллям не обмежуються такими емпіричними фактами, як-то вичерпання природних ресурсів, знищення рослинних і тваринних видів, забруднення світового океану, повітря тощо. Серед дослідників все більше утверджується розуміння того, що саме стан «людського духу», неадекватне, саморуйнівне ставлення людини до природи є головною причиною глобальної екологічної кризи. На початку ХХІ століття споживацьке ставлення людини до навколишнього середовища, започатковане беконівським фразеологізмом – «природа не храм, а майстерня», добігло своєї межі – і, як наслідок, – маємо глобальну екологічну кризу, невинне поглиблення якої неминуче наближає людство до глобальної екологічної катастрофи.

Ступінь розробки проблеми. Можливість запобігання екологічної катастрофи більшість дослідників бачать в підпорядкуванні діяльності людства етиці відповідальності. Теоретичні розробки та обґрунтування фундаментальності етики відповідальності для технократичного суспільства представлені у працях К.-О. Апеля, О. Гьофе, Г. Йонаса, Ю. Габермаса, Н. Лумана, К.М. Маєр-Абіха,

Ж.-Л. Нансі, М. Ріделя та ін. Філософського осмислення ця проблематика набула і у працях провідних українських науковців, зокрема А.М. Єрмоленка, М.М. Кисильова, В.С. Крисаченка, Ф.М. Канака, В.А. Толстоухова та ін.

Виклад основного матеріалу. Глобальність зазначеної проблеми зумовлюється не тільки її масштабністю і багатоаспектністю, а й «всюдисущістю», її доленосним значенням для людства у цілому.

Однак, це не лише криза ставлення людини до природи – це криза етики (А. Єрмоленко). Більш за те, – «Це криза сучасної доби, сучасної цивілізації, криза всіх її інституцій і систем: політики, економіки, науки, виховання тощо». Тобто це криза духовних основ новоєвропейської цивілізації, її вихідних світоглядних настанов, її «принципового ставлення до суцього у цілому». Екологічна криза, як пише А.М. Єрмоленко, – «Це той процес, який сучасна філософія розглядає у термінах «кінця природи». І хоча його великою мірою було започатковано вже новоєвропейською філософією, найбільшої активності він досягає саме за нашої доби».

Саме тому, нагальною потребою людства, яке створює глобальне поле взаємин, є перегляд ключових позицій своєї життєдіяльності та взаємозв'язку з природою. Щодо перспектив розв'язання екологічних проблем існують як оптимістичні так і песимістичні прогнози.

Оптимізм щодо такої можливості дослідники насамперед пов'язують із самою принциповою спроможністю людства усвідомити необхідність кардинальної зміни свого світовідношення. Саме це може надати людській спільноті дієві конструктивні шанси. У цілому, представники оптимістичного напрямку, пов'язуючи можливість запобігання екологічної катастрофи із екологізацією суспільної свідомості і світоглядної культури, вважають, що цей процес можна прискорити засобами ноосферної освіти і екологічного виховання (А. Печеї, Н. Моїсєєв).

Ще одна загально визнана можливість запобігання екологічної катастрофи – це підпорядкування діяльності людства етиці відповідальності.

Одним із перших необхідність пошуку нової етики для техногенної цивілізації обґрунтував Г. Йонас (1979 р.). Він виходив із того, що «остаточно розкутий Прометей, якому наука надає не знані досі ще сили, а економіка – нечувані стимули, закликає до етики, щоб через добровільне підкорення їй приборкати свою могутність, аби ця могутність не обернулася для людини лихом». Таким чином, вихідною духовною основою світоглядної культури в умовах екологічної глобалізації має стати етика відповідальності, причому, як роз'яснює К.-О. Апель, – «тут йдеться про те, щоб організувати відповідальність людства за наслідки (побічні наслідки) своїх колективних дій у планетарному масштабі».

Отже визначальною духовною основою світоглядної культури в умовах екологічної глобалізації має стати етика відповідальності.

Значення поняття відповідальності стосовно природно-екологічного аспекту життєдіяльності людини полягає у тому, що воно є онтологічною основою

гармонізації взаємин між природою, суспільством і людиною. Активна, відповідальна позиція змінює характер уявлення людини про цінність оточуючого її довкілля. Підвищення ролі етичної рефлексії спонукає людину до свідомого самообмеження у користуванні природними ресурсами, що не тільки допоможе відродити екологічний баланс, а і значно підвищить естетичну цінність природи.

Відповідальність має стати найвищою і наскрізною чеснотою сучасного світу. Вона має знайти вияв не тільки у всіх стосунках людини з природою, але й в усіх стосунках між людьми з приводу природу. Саме таку думку послідовно проводить О. Гьофе, пропонуючи заключити суспільну угоду між поколіннями: «Оскільки природа у первинному стані не створена жодним поколінням і є для всіх засадничим благом, вона є спільною власністю людства, суспільним благом у тому вигляді, щодо якого діє принцип рівності. У світовому цивільному праві це – екологічний принцип взаємин між поколіннями, він означає, що кожному поколінню і, в межах поколінь, кожному індивіду природа (в первинному її стані) належить рівною мірою.

УДК 159.9

Васищев В.С., старший викладач кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ МАЮТЬ ДОСВІД БОЙОВИХ ДІЙ

Проблеми соціально-психологічної адаптації людей, які перебували в екстремальних умовах діяльності, стає на сьогодні особливо актуальною. Російська агресія на сході України поставила перед громадянським суспільством та державою чимало складних питань.

Події на Донбасі без всяких сумнівів спричинять чергу малоприємних, але життєво важливих обставин. Як правило - це розруха, убогість, безробіття і "Донбаський синдром". Світова історія вже неодноразово спостерігала подібні синдроми - в'єтнамський, афганський, чеченський, вони є найближчими за часом і найяскравішими прикладами. Незабаром після завершення усіх бойових дій, на Україну чекатиме ще довгий термін реабілітації, і це, на жаль, неминуче. За статистикою 70% людей, тих що побували на війні, піддаються психічним розладам, і це стосується не лише військових, таких, що брали безпосередню участь.

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) переживає також мирне населення, яке так чи інакше було залучено у військову обстановку (жителі окупованих територій, рідні і близькі солдат). А для України, це буде вже друга хвиля масового ПТСР, за такий короткий період часу. Адже за часів "Майдану" у практично половини учасників був діагностовано саме це захворювання. Післявоєнний синдром не є єдиним посттравматичним стресовим розладом.

Автокатастрофи, звалтування, природні катаклізми, пожежі є носіями подібних синдромів. Проте війна - найагресивніший і небезпечний рознощик цього діагнозу, лікування якого є довгим і трудомістким процесом (часто потребує комплексної медикаментозної і психотерапевтичної реабілітації).

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР, "в'єтнамський синдром", "афганський синдром", "чеченський синдром" і т. п.) - важкий психічний стан, який виникає в результаті одиничної або повторюваних психотравмуючих ситуацій, як, наприклад, участь у військових діях, важка фізична травма, сексуальне насильство, або загроза смерті. При ПТСР група характерних симптомів, таких як психопатологічні переживання, високий рівень тривожності зберігається упродовж більше місяця після психологічної травми.

Комплекс симптомів, що спостерігалися у тих, хто пережив травматичний стрес, одержав назву "посттравматичний стресовий розлад" – ПТСР (Posttraumatic Stress Disorder). Критерії діагностики цього розладу були включені до Американського Національного Діагностичного Психіатричного Стандарту (Diagnostical and Statistical Manual of Mental Disorders) і зберігаються там дотепер. З 1994 року ці критерії включені й у європейський діагностичний стандарт МКХ-10 (International Statistical Classification of Diseases, Injuries and Causes of Death – ICD-10).

Виділяють два типи причин бойового ПТСР: по-перше, це психотравма, котра визвала помітні стресові зміни психічного та фізичного стану та наявні порушення поведінки (агресія, панічне бігство, або ухід «у себе» та інше). Другого роду причини ПТСР актуалізуються у людей, що успішно приймали участь у бойових діях, але не здатних до реадaptaції у мирному житті. Дослідження бойового стресу довели, що бойові ПТСР більш різноманітні і часто бувають більш тривалими, ніж ПТСР мирного часу із-за кумульованих (накопичених) в душі, в пам'яті багаторазово пережитих жахів війни, фізичного та психічного перевантаження, горя втрат соратників, співчуття з пораненими. В ході бойових дій формується постійна тривога, готовність до миттєвого агресивного відбиття наступу ворога. При цьому знижується почуття цінності людського життя та відповідальності за свою агресивність.

Вірогідність розвитку хронічних наслідків бойової психічної травми напряму залежить від важкості перенесеного стрессорного впливу та продовжуваності перебування в умовах театру бойових дій. Вона збільшується у військовослужбовців з наявністю акцентуації характеру епілептоїдного, гіпертичного, нестійкого и конформного типу.

Отже, проблема адаптації воїнів АТО до мирного життя – це виклик перед українським громадянським суспільством та державою. Учасники бойових дій після повернення додому зіштовхуються не тільки з матеріальними проблемами, але й із психологічними. Адаптація військовослужбовців до мирного життя ускладнюється чисельними соціально-психологічними

проблемами, тому одним із основних завдань у реалізації системи психологічної допомоги військовослужбовцям є порозуміння змісту та структури поняття - "донбаський синдром".

УДК 32.019.5

Ващенко В.І., заступник директора з навчально-виховної роботи Харківської гімназії № 152, вчитель-методист

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У сучасних умовах одним із першочергових завдань в освіті і вихованні є передача молодому поколінню багатства духовної культури українського народу, його соціального досвіду, його національної ментальності, своєрідності, світобачення і на цій основі – формування особистих рис громадянина України: духовності, моралі, правової, трудової, екологічної, художньо-естетичної та релігійної культури, розвиток індивідуальних здібностей і талантів учня. Сьогодні виховання громадянина-патріота – цілеспрямований, систематичний, регульований процес, мета якого – утвердження свідомості нації, народу, етнічної культури, мовної єдності, кращих рис характеру громадянина України.

Неодмінною умовою досягнення результату в будь-якій справі є системний підхід. Складниками системи національно-патріотичного виховання є: мета, завдання, принципи національно-патріотичного виховання; суб'єкти діяльності та відносини між ними; процес національно-патріотичного виховання; умови, у яких воно відбувається; управління, що забезпечує інтеграцію складників у цілісну систему і розвиток цієї системи. Пропонуємо більш докладно розглянути ці складники.

Головною метою національно-патріотичного виховання молоді визначено вдосконалення виховної системи закладу, формування в учнів громадянськості, патріотизму, духовності, моральності на основі європейських цінностей; набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування в учнів, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Мета національно-патріотичного виховання дітей та молоді конкретизується через систему виховних завдань:

- забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних і власних інтересів;

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

- формування національної свідомості і людської гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розвитку держави, готовності її захищати;
- виховання правової культури: поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки, знання та дотримання законів;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, старших, культури та історії рідного народу;
- формування мовної культури, оволодіння українською мовою та її вживання в повсякденному житті;
- виховання духовної культури особистості та створення умов для вільного формування нею власної світоглядної позиції;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, милосердя, патріотизму, доброти та інших добродійностей;
- культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою, толерантності, поваги до жінки, любові до рідної землі;
- забезпечення повноцінного розвитку дітей і молоді, охорона й зміцнення їх фізичного, психічного та духовного здоров'я;
- формування соціальної активності та відповідальності особистості через включення вихованців у процес державотворення, реформування суспільних стосунків;
- забезпечення високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних потреб і почуттів;
- вироблення екологічної культури людини, розуміння необхідності гармонії її відносин з природою;
- прищеплення глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
- спонукання молоді до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності.

Розбудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на людину, її духовну культуру й визначило основні напрями виховної роботи з учнями та модернізації навчально-виховного процесу.

У процесі реалізації поставлених завдань і досягнення цілей важливу роль відіграє чітка структура управління. Важливими є всі основні управлінські функції щодо впровадження системи національно-патріотичного виховання в практику роботи загально-освітніх навчальних закладів: мотивація, планування, організація на основі сучасних методів і прийомів виховання і навчання, контроль, корекція, аналіз результатів.

Організаційно-методична діяльність з національно-патріотичного виховання дітей та молоді полягає в розробці заходів щодо запровадження Концепції

національно-патріотичного виховання для загально-освітніх навчальних закладів; організації навчально-виховного процесу з використанням інноваційних прийомів з урахуванням особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів; розгляду питання національно-патріотичного виховання учнів на засіданнях педагогічної ради, нарадах при директорові; у забезпеченні висвітлення заходів національно-патріотичної спрямованості, які реалізуються закладом, в засобах масової інформації, зокрема на сайті школи.

Отже сьогодні педагогічні колективи загально-освітніх навчальних закладів будує систему виховної роботи, керуючись ідеєю, що школа має бути національною не за гаслами, а за принципом організації, змістом і характером навчання і виховання. Тому при плануванні роботи щодо виховання національно-свідомого громадянина-патріота враховуються всі сфери навчально-виховної діяльності і охоплюються всі етапи. Створена модель національно-патріотичного виховання дає змогу, врахувати всі вимоги сьогодення, досягти високої результативності у вихованні й навчанні громадян-патріотів.

УДК 32.019.5

Ващенко Є.І., студент 3 курсу 8 групи інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сьогодні інформація відіграє найважливішу роль в житті людей, вона стала регулятором усіх суспільних, політичних, економічних та соціальних відносин. Процес інформатизації розвивається настільки стрімко, що веде до створення єдиного інформаційного простору. Звичайно це є позитивним для людства, адже швидкий обмін економічною, політичною, технічною інформацією дозволяє людству швидко розвиватися. Однак, створення інформаційного суспільства може призвести до руйнування духовності суспільства.

Негативні прояви інформаційного суспільства породжують таке поняття, як інформаційна війна, яка сьогодні стала реальною загрозою безпеки людства. Аналізуючи війни та конфлікти не важко зрозуміти, що роль інформаційного забезпечення різко зростає, що свідчить про новий рівень протистоять у сучасному світі. Інформаційна війна включає в себе багато аспектів, основними з яких є вплив на свідомість людини різними нейролінгвістичними засобами, які полягають в руйнуванні світогляду людей. Наслідки такої війни є катастрофічними, адже вона знищує противника, із середини, починаючи від зміни свідомості населення і закінчуючи численними фізичними втратами.

В історії людства можна привести багато прикладів інформаційного впливу на людину з давніх часів, але в більшості інформаційні джерела були не

досконаліми, тому така війна була малоефективною. Активного розвитку інформаційні технології зазнали у період Першої та Другої світових війн, які показали ефективність впливу друкованих видань на психологію людей, формування їх бажань та цілей. За допомогою листівок, плакатів, радіомовлення насаджувалась своя ідеологія серед населення, що дозволяло формувати бажану суспільну думку, і як показала практика це давало блискучі результати.

Але час найбільш активного розвитку питання інформаційної війни припадає на ХХІ століття. Сьогодні інформаційна війна проводиться за допомогою багатовекторної інформації, практично у всіх сферах суспільного життя. Головним завданням якої є підкорення свідомості, духовності противника з метою завоювання його ресурсами.

Значення інформації для суспільства ХХІ століття постійно зростає, відбувся перехід від використання звичайної зброї до нової – інформаційної, зброї зі штучним інтелектом. Роль інформації під час бойових дій дуже велика. Нові інформаційні технології, (а це електронні засоби масової інформації, Інтернет, мобільний зв'язок, глобальна навігація) збільшили можливості інформаційного впливу у сучасні війні. Це дало можливість індустріальним державам посилити свою політичну, економічну і військову перевагу за рахунок лідерства в інформатизації, а також встановити глобальний інформаційний контроль за країнами світу, і тим самим навязувати свою волю. Отже, під загрозою опинилась незалежність, суверенітет менш розвинутих країн, на привеликий жаль до останніх відноситься і Україна, тому для того щоб існувати в реальному світі потрібно створювати дієву систему інформаційної безпеки.

Збройні конфлікти переконливо доводять велике значення інформаційно-пропагандистського фактору, що проходить у двох площинах: перша – вплив на війська та населення противника, друга – вплив на власні військові сили в зоні бойових дій.

У сучасній війні успіх може бути досягнутий і без вторгнення військових сил на територію противника. Факти переконливо свідчать, що інформаційно-пропагандистський вплив на населення зріс настільки, що можна легко проводити певні інформаційні операції, для максимального збільшення прихильників своїх ідей і зменшення їх у противника, існуючі інформаційні засоби здатні переконати кого завгодно. Така маніпуляція свідомістю є серйозною загрозою для адекватного розвитку суспільства, адже підштовхує людей робити хибні рішення.

Отже, інформаційні війни ХХІ століття, вийшли на новий рівень, який дозволяє підкорити собі будь-кого не застосовуючи фізичну силу. В таких умовах гостро постає питання створення системи інформаційної безпеки.

Під час інформаційного протистояння об'єктами, які потребують захисту є насамперед люди. Сьогодні високорозвинуті країни світу володіють потужним інформаційним потенціалом, який дозволяє швидко досягти своєї політичної мети. Драматизм ситуації полягає в тому, що на даний час відсутні конкретні

міжнародно-правові документи, які б могли регулювати інформаційне протистояння на цивілізованому рівні. Саме тому сьогодні активно діє інформаційна злочинність. Це дійсно проблема глобального масштабу, вона знищує кордони між країнами, і така злочинність сьогодні набуває транснаціонального характеру, тому однією з головних проблем у розвитку сучасного світу є проблема інформаційної безпеки.

Найбільш вагомий інформаційний вплив у світі сьогодні мають високорозвинуті індустріальні держави, решта країн можуть стати жертвами їхнього впливу. Втрата власної незалежності та суверенітет для таких держав це лише справа часу. Під такою загрозою знаходиться і Україна.

Історичний досвід конфліктів показав, що будь-яка нова сфера діяльності людини перетворюється в сферу збройного протистояння, такою зброєю сьогодні стала інформація, вона є поштовхом до інформаційних війн. Світ не стоїть на місці, технічний прогрес озброює сучасну людину не лише новими засобами виробництва, але й засобами знищення, як самого себе, так і оточуючих. Інформатизація суспільства вже призвела до багатьох незворотних процесів, які негативно впливають на суспільне життя, знищують духовність людини, її свідомість, такий темп розвитку сучасності може призвести до нездатності людини мислити, відчувати, проявляти емоції.

УДК 378.22:355.233

Веретільник В.В., перший заступник ректора Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, полковник

ДІАГНОСТИЧНИЙ АПАРАТ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗВИНЕНОСТІ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Російська агресія суттєво змістила акценти у головних напрямках діяльності Державної прикордонної служби України. Для вирішення завдань із гарантування воєнної безпеки України Державна прикордонна служба повинна брати участь у припиненні збройного конфлікту та провокацій на державному кордоні, боротьбі з тероризмом та ін. З огляду на це суттєво змінились завдання, які повинні виконувати офіцери-прикордонники – начальники органів охорони державного кордону. Йдеться про зростання військової компоненти їх професійної діяльності, виконання завдань щодо знешкодження ворожих диверсійно-розвідувальних груп, точок снайперського вогню тощо. Саме тому сьогодні важливого значення набуває проблема належної сформованості в офіцерів-прикордонників військово-спеціальної компетентності.

Урахування результатів аналізу науково-педагогічної літератури, зокрема

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

досліджень О. Балагур, О. Луцького, Р. Мішенюка, О. Торічного та ін., особливостей професійної діяльності офіцерів-прикордонників, структури їх військово-спеціальної компетентності дозволило з'ясувати, що про її розвиненість може свідчити їх ціннісна сфера, особистісні якості, а також знання, уміння і навички, необхідні для управління підрозділами охорони державного кордону в особливий період та при проведенні спецоперацій. З огляду на це для оцінки рівня розвиненості військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників можна виокремити декілька критеріїв, зокрема особистісний, когнітивний і діяльнісний.

Особистісному критерію сформованості військово-спеціальної компетентності відповідають такі показники, як: визнання цінності Української держави, патріотизм, повага до національних та моральних цінностей, до інших людей, їх прав та свобод; почуття професійного обов'язку, дотримання вимог професійної честі та гідності, нетерпимість до проявів безчесної поведінки; професійно важливі якості, необхідні для управління основними підрозділами охорони державного кордону в особливий період і при проведенні спецоперацій, насамперед організованість, наполегливість, цілеспрямованість, відповідальність, рішучість, творче мислення, самостійність та ін.

Когнітивний критерій характеризує сукупність знань про специфіку управління підрозділами охорони державного кордону в особливий період та при проведенні спецоперацій. Це знання основ загальної тактики, основ сучасного загальновійськового бою та операцій; знання методики оцінки обстановки та прийняття обґрунтованих рішень щодо всіх видів бойових та спеціальних дій для припинення прикордонного збройного конфлікту, протидії ДРГ; знання теорії і практики управління, методів управлінського впливу в екстремальних умовах тощо.

Діяльнісний критерій стосується вмінь офіцерів-прикордонників використовувати набуті знання при вирішенні завдань з охорони державного кордону в екстремальних умовах, в особливий період та при проведенні спецоперацій. Важливе значення мають також уміння моделювати діяльність прикордонного підрозділу для визначення пріоритетних напрямів управління в системі охорони державного кордону, використовувати оптимальні комунікативні стратегії при налагодженні контактів з підлеглими тощо. Використання зазначених критеріїв і показників дозволяє визначити рівні розвиненості військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників: високий, середній та низький.

УДК [342.951:351.82](477)

Галай В.О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ОХОРОНИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ

Однією з важливих складових змісту охорони дипломатичних представництв іноземних держав підрозділами Національної гвардії України є взаємодія суб'єктів охорони з іншими державними органами та організаціями для реалізації покладених на них завдань. Недоліки чинного законодавства з питань взаємодії між суб'єктами охорони дипломатичних представництв іноземних держав та іншими державними органами і організаціями є актуальною проблемою.

Відповідно, постає питання щодо необхідності дослідження та врегулювання низки проблем, таких як: необхідність визначення кола суб'єктів, що взаємодіють для охорони дипломатичних представництв, законодавче врегулювання такої взаємодії, визначення функцій та форм взаємодії зазначених органів тощо.

Тобто, співробітництво та спільні дії державних органів, це, у першу чергу: спільні цільові заходи та спеціальні операції, спільні конференції, зустрічі, заходи по боротьбі та попередженню злочинності, спільне патрулювання, спільні рейди, взаємне інформування. Практичні питання співпраці мають здійснюватись на правових засадах за допомогою певних заходів і засобів.

Все перелічене дає можливість стверджувати, що чим тісніше та ефективніше відбувається взаємодія на державному вищому рівні, тим прозорішими будуть механізми такої взаємодії і на рівні суб'єктів охорони та ввірених їм іноземних об'єктів.

Що стосується державних органів та організацій, з якими відбувається взаємодія підрозділів з охорони дипломатичних представництв, то ними можуть бути: органи внутрішніх справ (у тому числі військові частини Національної гвардії України); Управління державної охорони; Служба безпеки України; Міністерство закордонних справ; представники виконавчої влади; представники (адміністрація) іноземних представництв та інших зацікавлених організацій; внутрішня охорона дипломатичного представництва іноземної держави та інші.

Належність саме цих органів та організацій до системи взаємодіючих суб'єктів з охорони дипломатичних представництв іноземних держав на території України пояснюється особливостями їх повноважень та завдань.

Необхідність взаємодії цих структурних підрозділів впливає із основних завдань діяльності Національної гвардії України, а саме: забезпечення участі військових частин, з'єднань у проведенні важливих загальнодержавних заходів,

зокрема попередження виникнення та ліквідації надзвичайних ситуацій, загрози терористичного акту тощо. Підрозділами Національної гвардії України при виконанні своїх безпосередніх обов'язків по охороні дипломатичних представництв (забезпечення охорони при пікетуваннях, акціях, протокольних заходах, залученні резервів військових частин та організації виїздів чергових груп посилення для додаткової охорони об'єктів) також здійснюються і інші функції, які притаманні правоохоронним органам.

Таким чином, можна вважати, що питання ефективної взаємодії підрозділів Національної гвардії України з іншими державними органами при виконанні їх безпосередніх обов'язків по охороні дипломатичних представництв є важливим фактором забезпечення безпеки, громадського порядку, захисту прав людини на ввірених їм територіях охорони та додатковим важелем налагодження співпраці і підтримання дипломатичних відносин з іноземними державами.

УДК 316.6

Гегечкорі О.В., доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України; **Молчанов А.А.**, курсант 225 навчальної групи факультету № 1 (командно-штабного) Національної академії Національної гвардії України

ТИПИ І МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Типи і моделі політичної соціалізації: гармонійний тип політичної соціалізації характеризується психологічно нормальними відносинами людини з інститутами влади, що породжують його раціональне і поважне відношення до правопорядку, держави, своїх цивільних обов'язках; гегемоністський тип характеризується негативним відношенням людини до будь-якої соціальної і політичної систем, крім «своєї»; плюралістичний тип – визнання людиною рівноправності з іншими громадянами, їхніх прав і свобод і характеризуючи його здатність змінювати свої політичні пристрасті, переходити до інших ціннісних орієнтирів; конфліктний тип, що формуються на основі міжгрупової боротьби і протистояння взаємозалежних інтересів і її підтримки.

Результатом політичної соціалізації є визначена структура особистості, політичні цінності якої є стійкими елементами, що трансформуються в переконання й настанови. У людини споконвічно не закладені ні консервативні, ні демократичні, ні ліберальні, ні анархістські погляди. Вони формуються протягом тривалого процесу під впливом розглянутих вище факторів. При цьому визначальну роль грає безпосередній життєвий і політичний досвід громадянина, що дозволяє йому зіставити пропоновані різними посередниками й агентами політичні теорії і концепції з відповідними життєвими реаліями.

Справжнім суб'єктом політичних відносин особистість може стати тільки в демократичному суспільстві, де людини надані широкі політичні права, свободи і можливості для задоволення своїх політичних потреб. Політична демократія – це найважливіша політико-юридична передумова суб'єктності особистості, що створює формальні умови для розкриття політичних потенцій кожного громадянина. При цьому важливе значення мають знання людей про політику, їхній політичний досвід, орієнтації, уміння організуватися.

У цілому, перетворення індивіда у свідомий і активний суб'єкт політики спряє така система політичної соціалізації, що не тільки надає йому мотивації до активності і створює можливості участі в політичному житті, але й одночасно з цим забезпечує індивіда необхідними знаннями і навичками практичної діяльності, формуючи в нього здатності до розуміння політичної дійсності і самовизначення в ній на основі адекватного відношення до політичних реалій.

УДК 316.614.2-056.6

Гребенюк М.О., викладач кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ КУРСАНТІВ НГУ

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, на співробітників якої покладено досить значна кількість завдань, що вирізняються винятковою значимістю їх досягнення. Куранти ж, як майбутні офіцери, під час проходження навчання мають не тільки оволодіти необхідними знаннями і навичками своєї майбутньої професії, але й, і це головне, – досягти власної особистісної, соціальної та професійної ефективності і успішності.

Саме в період навчання у ВНЗ юнаки проходять етап становлення та укорінення їх самосвідомості, як особистісної, так і професійної. Результатом цього стає формування власного уявлення про себе, що відображається у «Я-концепції» особистості. При цьому, важливим механізмом і результатом формування цілісності особистості курсанта, як майбутнього професіонала, є самоідентифікація та ідентичність.

Ідентичність – це своєрідна психічна серцевина, яка забезпечує інтеграцію особистості, її здоров'я. Динаміка ідентичності полягає в постійних ідентифікаціях людини з об'єктами зовнішнього світу, що можуть бути як гетеропатичні (доцентрові), при яких суб'єкт ототожнює себе з іншою людиною, так і ідеопатичні (центробіжні), де суб'єкт ототожнює іншу людину з собою.

До структури ідентичності, поряд з іншими компонентами, входить

самоідентифікація, що є похідною від значущих ідентифікацій. Самоідентифікація є також важливою умовою становлення і збереження ідентичності людини, однак, на відміну від процесу ідентифікації, де людина порівнює себе з іншими, у процесі самоідентифікації відбувається співвіднесення себе з самим собою. В результаті цього формується уявлення про себе як самототожної, унікальної особистості, що відображається у формуванні «Образу Я» людини.

В процесі професійного самовизначення особистості відбувається засвоєння функціонально визначених професійних ролей, входження особистості до професійного середовища та динаміці оцінки себе як фахівця. Складається професійна «Я-концепція» з трьох основних компонентів: когнітивного (уявлення про свої професійні здібності та можливості, самоідентифікація з представниками професійної групи та професійною діяльністю), емоційно-оцінного (самовідношення до себе як до професіонала, емоційна ідентифікація з професійним середовищем) та поведінкового (прагнення бути зрозумілим, визначення стилю діяльності, підвищення свого професійного статусу, встановлення професійного контакту).

В той же час, професійна самоідентифікація курсантів на етапі оволодіння майбутнім фахом зумовлена низкою чинників, серед яких основними є: образ-типаж професії (професійний образ «Я»), ціннісно-мотиваційні детермінанти, професійно значущі риси та особистісні якості. Цілеспрямовано впливаючи на означені чинники шляхом спеціально організованої навчально-виховної діяльності, можна регулювати процес формування професійної самосвідомості.

Отже, професійна самоідентифікація є одним з механізмів і в той же час детермінант становлення професійної самосвідомості особистості. Це певною мірою усвідомлене (емоційно насичене) відчуття приналежності до професійної групи. Професійна самоідентифікація забезпечує стабілізаційну та перетворювальну функції соціалізації, і головним завданням ВНЗ є створення максимально комфортних умов для інтеграції курсанта в професію.

УДК 378.011.3-051:796

Гринченко І.Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійного та олімпійського видів спорту і спортивних ігор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ Й СПОРТУ

Сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти визначають кардинальну зміну підходів до організації освітнього процесу у вищій школі. Вдосконалення процесу навчання має бути спрямоване на створення необхідних і достатніх

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

організаційно-педагогічних умов, забезпечення успішного навчання. Акцент в такій діяльності переноситься на партнерство, спільне управління, тому й характер взаємин викладача і студентів можна визначати як суб'єкт-суб'єктивні.

На факультеті фізичної культури і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди при проведенні академічних і навчально-тренувальних занять провідними викладачами кафедри олімпійського та професійного спорту і спортивних ігор використовуються наступні інтерактивні методи навчання:

- Інтерактивні лекції а саме: *проблемні лекції* – викладачі на початку і в ході викладу лекційного матеріалу створюють проблемні ситуації і залучають студентів до їхнього аналізу; *лекції – діалоги* – де зміст подається через серію питань, на які студенти відповідають безпосередньо по ходу лекції; *лекції-візуалізації* – у цьому типі лекції передача викладачем інформації студентам супроводжується показом різних малюнків, слайдів, структурно-логічних схем, діаграм, відео файлів різного формату і т. п. з використанням комп'ютера і мультимедійного обладнання.

- *Дискусія* – публічне обговорення або вільний вербальний обмін знаннями, ідеями або думками з приводу якого-небудь суперечного питання, спірної проблеми. В роботі викладачів кафедри метод дискусії виступає базовим в системі інтерактивних методів навчання, тому що присутній в кожному з них, як неодмінна складова. Разом з тим, дискусія виступає і як самостійний метод інтерактивного навчання, представлений великою кількістю модифікацій, що розрізняються способами організації процесу обговорення.

- *Мозковий штурм або мозкова атака* є найбільш вільною формою дискусії, одним із способів швидкого включення усіх членів групи в роботу на основі вільного вираження своїх думок з даного питання.

- *Аналіз конкретних ситуацій (case-study)* Під конкретною ситуацією розуміється подія, яка включає протиріччя (конфлікт), або виступає в протиріччі з доквіллям. Ці дві форми інтерактивного навчання використовуються викладачами кафедри при проведенні семінарських занять з фахової дисципліни – «Теорія й методика обраного виду спорту».

Найпоширенішим у практиці роботи з майбутніми фахівцями в галузі фізичного виховання й спорту на кафедрі олімпійського та професійного спорту і спортивних ігор є *навчання в малих групах співробітництва* (cooperative learning, collaborative learning), або кооперативне навчання.

Цей метод відкриває для студентів можливість співпраці зі своїми одногрупниками, дозволяє реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, взаємодії, сприяє досягненню студентами більш високих результатів засвоєння знань та формування вмінь. Він легко і ефективно поєднується з традиційними формами і методами навчання і застосовується на різних етапах навчання.

Отже, застосовані у навчальному процесі інтерактивні методи, засновані на принципах взаємодії, активності, опорі на груповий досвід. При їхньому використанні створюється середовище освітнього спілкування і взаємодії. Причому, відбувається це в атмосфері доброзичливості й взаємної підтримки, що дозволяє не тільки одержувати нове знання, але й розвиває саму пізнавальну діяльність, переводить її на більше високі форми кооперації й співробітництва.

УДК 159.947:355.477

Грицина О.М., старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, підполковник

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Отримані результати теоретико-експериментального дослідження надали можливість побудувати модель розвитку психічної стійкості керівників органів охорони державного кордону, яка складається з двох взаємопов'язаних блоків (теоретичного та практичного) та включає виявлені автором детермінанти розвитку психічної стійкості.

Теоретичний блок моделі розвитку психічної стійкості керівників органів охорони державного кордону включає структуру психічної стійкості, принципи та елементи її розвитку. **Структура психічної стійкості** керівника органу охорони державного кордону, що конкретизована на основі аналізу наукової літератури, містить, як свідчить проведене автором дослідження, такі складові: вольову регуляцію емоційного стану; професійну компетентність у сфері діяльності; психічні властивості нервової системи; інтелектуальний потенціал; особистісно-професійні риси. Основними **принципами розвитку психічної стійкості** керівників органів охорони кордону є принципи пролонгованості, співтворчості, полілогічного самовизначення, поліфонічності; **елементами розвитку психічної стійкості** керівників органів охорони державного кордону – пізнавальний, прогностичний, конструкторський, регулятивно-розвивальний, комунікативний.

Практичний блок моделі розвитку психічної стійкості керівників органів охорони державного кордону взаємопов'язаний з теоретичним, базується на його складових і містить елементи, які практично впливають на розвиток психічної стійкості керівників прикордонних структур. Відповідно до виявлених детермінант розвиток психічної стійкості керівників органів охорони державного кордону пропонується здійснювати за такими напрямками: розробка оптимальних режимів

управлінської праці й відпочинку для компенсації потенційного чи актуального виснаження внутрішніх ресурсів керівника впродовж одного управлінського циклу; оптимізація функціональних станів керівників. Основними **формами розвитку психічної стійкості** керівників органів охорони державного кордону ми вважаємо: консультаційну бесіду; індивідуальну психологічну корекцію; групову рефлепрактику; адаптаційно-корекційний тренінг; систему саморозвиткових, самовиховних, самоосвітніх засобів; монотренінг; аутотренінг. Також у розроблену модель увійшли **методики діагностування психічної стійкості**, які сформували діагностичний інструментарій дослідження цього процесу.

Таким чином, модель розвитку психічної стійкості керівників органів охорони державного кордону, яка містить два взаємопов'язані блоки (теоретичний і практичний) та враховує детермінанти розвитку психічної стійкості, забезпечує ефективність цього процесу і в подальшому сприяє підвищенню результативності професійної діяльності військових керівників. Цей підхід, як свідчать дослідження, базується на прагненні керівника до збереження, розвитку і реалізації цілісності психофізіологічних, психологічних і соціальних основ, які виявляються на вищому рівні його інтегративної самореалізації як індивіда, особистості, суб'єкта управління й індивідуальності. Сутнісно нові аспекти цього підходу зорієнтовані на розкриття і розвиток творчого потенціалу керівника, його самореалізацію в управлінні не як виконавця запропонованих функцій у системі певної діяльності, а як його активного суб'єкта, діяча, професіонала. Отже, модель необхідно розглядати як організаційний патерн, у межах якого можливе підвищення ефективності професійної діяльності керівників органів охорони державного кордону.

УДК 32.019.5

Губа А.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-правових дисциплін і менеджменту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди; **Панфілов О.Ю.**, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ХІФ УДУФМТ

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ

Гібридна війна – війна, в якій агресор створює в державі, обраній для агресії систему внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення своїх політичних цілей. Потрібно зазначити, що ці цілі можуть досягатися і звичайною війною.

На думку дослідників, гібридна війна поєднує принципово різні складові ведення війни:

- інформаційна – створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду;

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

- економічна – створення економічних проблем через економічне протистояння та протидію зв'язкам країни-жертви з сусідніми країнами;
- терористична – підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму;
- військова – сприяння створенню нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан та ін.) та їх оснащення. При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту.

У випадку, якщо ці методи виявляються мало дієвими, агресор може застосувати інші методи: ведення війни із залученням у конфлікт на своєму боці третіх країн або класичні прийоми ведення війни.

Кожна конкретна складова гібридної війни не нова. Вона використовувалася майже в усіх війнах минулого, однак унікальними є узгодженість і взаємозв'язок всіх складових гібридної війни, зростання ваги інформаційного чинника. В окремих випадках інформаційний чинник стає самостійним та не менш важливим, ніж військовий.

Інформаційний фронт гібридної війни розгортається одразу на кількох напрямках:

- серед населення в зоні конфлікту;
- серед населення країни, проти якої здійснюється агресія, однак територія якої не охоплена конфліктом;
- серед громадян країни агресора;
- серед міжнародного співтовариства.

Історичними прикладами гібридної війни є: Карабаський конфлікт між Вірменією і Азербайджаном на кінці 1980-х – початку 1990-х років і надалі, Лівансько-ізраїльська війна 2006 року, Російсько-грузинська війна 2008 року та Російсько-українська війна починаючи з 2014 року.

Основою стратегії України у сучасному гібридному протистоянні мають стати нестандартність дій (асиметричність), завдання ударів по найчутливіших місцях противника та інноваційність.

Завданнями України у сучасному гібридному протистоянні повинні бути:

- у інформаційному вимірі – посилення державна інформаційна політика як на контрольованих так і на окупованих територіях, активне використання соцмереж та інструментів публічної дипломатії, інформаційна контрпропаганда тому числі і на російську аудиторію;
- у економічному – захист та сталий розвиток своєї економіки, як головний пріоритет держави, забезпечення домінування нашої політичної волі у проблемних регіонах;
- у військовій та антитерористичній сфері – використання зовнішніх чинників (зокрема – міжнародної дипломатії і допомоги) та розвиток військового будівництва. Головним гарантом незалежності України повинні бути її міцні Збройні сили, Національна гвардія та інші силові структури.

УДК 378.147:355.233

Демент М.О., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України, майор

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

На наш погляд, важливою складовою морально-психологічного забезпечення службової діяльності майбутніх офіцерів у вищому військовому навчальному закладі є стимулювання ціннісного ставлення курсанта до своєї професійної діяльності. Проблему стимулювання курсантів можемо розглядати в двох основних аспектах: психологічному, педагогічному; це дозволяє визначити засади його ефективності: цілеспрямоване, своєчасне і диференційоване здійснення впливу під час навчання (викладачами), виховання (офіцерами, психологами), у позанавчальний час (офіцерами факультетів) з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей курсантів, що відбувається за допомогою формування мотивів професійної діяльності, засвоєння курсантами спонукань, ідеалів, змісту професійної діяльності, які згодом стають внутрішніми.

Можна окреслити основні напрями стимулювання ціннісного ставлення курсанта до професійної діяльності: забезпечення професійного спрямування змісту загальнопрофесійних дисциплін; удосконалення дидактичних методів і прийомів; надання переваги інноваційним формам організації занять у поєднанні з цікавістю та незвичністю викладу матеріалу; збільшення частки колективної та самостійної роботи курсантів, розмаїття організаційних форм навчання; створення позитивної атмосфери в процесі навчальної діяльності, уміле використання викладачем системи заохочень; активне залучення курсантів до оцінної діяльності та формування адекватної самооцінки. Залучення майбутніх офіцерів до дидактичних ігор, упровадження тренінгових вправ, використання методів активізації творчого мислення, організація дискусій, робота в групах, моделювання професійних ситуацій дозволяють створити ситуації, максимально наближені до реальної професійної діяльності. Такі форми роботи навчають курсантів приймати рішення, сприяють розширенню досвіду міжособистісних стосунків.

Так, це передбачає організацію цілеспрямованої психолого-педагогічної роботи з курсантами, викладачами, офіцерами у ВНЗ: усвідомлення курсантами значущості обраної професії, професійних мотивів, цінностей, потреб, цілей, інтересів, установок, ідеалів, переконань. На перших курсах викладачі й командири можуть надавати курсантам психолого-педагогічну підтримку для полегшення адаптації до навчання у ВНЗ, що значною мірою впливає на становлення професійної мотивації

майбутніх офіцерів. Цьому сприяє комплексне впровадження різноманітних практичних вправ та завдань, рольових ігор: курсант як організатор майбутньої професійної діяльності, курсант у системі особистісних стосунків, статутні ролі, коли формується досвід службово-професійних функцій як підлеглого, так і командира.

Це дає можливість курсантам випробувати себе в різних рольових позиціях («Я-командир», «Я-охоронець», «Я-організатор», «Я-вихователь» тощо). Ефективним є впровадження дискусій («Формування стилю керівництва майбутніх офіцерів», «Демократичний стиль: пристосування, підлабузництво чи необхідність?»), мозкових штурмів (Чи існують стереотипи в сприйнятті образу майбутнього офіцера? Що вам подобається в образі майбутнього офіцера? Що неприйнятне для майбутнього офіцера? Чи є відмінності в поведінці, яку можуть демонструвати майбутні офіцери (наприклад, схильність до жорсткості, агресивності?); круглих столів («Морально-етичні цінності нашого взводу», «Повага та гідність у майбутнього офіцера») тощо при вивченні дисципліни «Основи педагогіки та психології».

УДК 378:005(075.8)

Демиденко Н.О., начальник кабінету навчально-допоміжного персоналу факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ № 3 НАВС

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Підтримка на високому рівні системи підготовки військових кадрів є одним із пріоритетних завдань у вищому навчальному закладі Національної гвардії України. Соціальне замовлення суспільства на підготовку військових фахівців в умовах стрімкого науково-технічного прогресу вимагає формування активної інтелектуальної, творчої, з широким науковим кругозором, високопрофесійної особистості офіцера, спроможного ефективно вирішувати різноманітні завдання повсякденною діяльністю військ. Головними характеристиками випускника являються його компетентність і мобільність. Головними критеріями підготовки офіцерів повинні бути професіоналізм, відданість, високі морально-етичні якості захисника.

Для того щоб адекватно реагувати на сучасні виклики та відповідати духу часу, потрібна нова форма освіти, формування військових кадрів, безперервне оновлення багажу своїх практичних знань, вмінь та навичок у високо ефективному

інноваційному середовищі. Саме формування та виховання творчих здібностей повинно стати цільовою сутністю військової освіти. Вимоги, які б опереджали розвиток військової освіти, набувають особливу актуальність з урахуванням прискорення темпів науково-технічного прогресу, а саме:

- оснащення військ найсучаснішим озброєнням і військовою технікою;
- впровадження в арміях багатьох держав найновітніших наукових досягнень.

Це свідчить про те, що необхідність використання інноваційних технологій в військової освіти вкрай висока. Вимоги щодо реалізації неможливі без процесу впровадження інформаційних і комунікаційних технологій в сферу військової освіти. Комп'ютерні методики діагностики та тестування повинні забезпечити систематичний оперативний контроль і оцінку рівня знань курсантів, підвищення ефективності навчання. Використання сучасних засобів інформаційних технологій, таких як, дистанційне навчання, електронні посібники, навчальні програми, які були б актуальні для сучасної професійної військової освіти.

Використання комп'ютерних технологій в умовах освітнього процесу за програмами підготовки фахівців, які б дозволили вирішувати ряд завдань:

- підвищення інтересу до досліджуваного предмета;
- збільшення обсягу інформації з дисциплін військової підготовки;
- поліпшення якості організації навчального процесу;
- використання індивідуального характеру навчання.

Все вище викладене дозволить сформувати особистість майбутнього військового фахівця в умовах активного впровадження інноваційних технологій в навчальному процесі.

Зарубіжний досвід свідчить, перш за все в США, інтерес до освітніх технологій виник в середині ХХ в., коли з'явилися перші програми аудіовізуального навчання, тобто навчання за допомогою технічних засобів. Термін «освітні технології», що з'явився в 1960-х рр., означає побудову педагогічного процесу з гарантованим результатом.

Головною метою інноваційних технологій освіти є підготовка людини до життя в постійно мінливому світі. Сутність такого навчання полягає в орієнтації навчального процесу на потенційні можливості людини та їх реалізацію. Освіта повинна розвивати механізми інноваційної діяльності, знаходити творчі способи вирішення життєво важливих проблем, сприяти перетворенню творчості в норму і форму існування людини. Використання науково-педагогічними працівниками інноваційних технологій в процесі навчання сприяє високій активності навчально-пізнавальної (комунікативної, творчої) діяльності, позитивне ставлення курсантів до предмету засвоєння, формує готовність офіцерських кадрів до самостійних дій в умовах новизни, допомагає його розвитку.

УДК 377.1

Дияк В.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У СИСТЕМІ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ

Організація інтегрованого управління кордонами є на сьогодні одним із ключових у системі національної безпеки української держави. Серед основних заходів щодо забезпечення відповідної ефективної організації інтегрованого управління кордонами є удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

Перед ДПСУ постає важливе завдання – досягти рівня кращих європейських стандартів щодо ефективності виконання завдань з охорони державного кордону. Обсяг завдань, що вирішує ДПСУ, значно зростає, що призводить до ускладнення управлінських процесів, до зміни характеру діяльності персоналу та вимагає якісних змін у підготовці персоналу. Таким чином, коло професійних знань та умінь офіцерів-прикордонників значно розширилось.

У Концепції «Інтегрованого управління кордонами» чітко визначено мету, завдання та шляхи реалізації концепції. У контексті зазначеного, однією з умов реалізації останньої є підвищення рівня соціально-гуманітарної підготовки персоналу відомства і формування на цій основі професійно значущих якостей.

Результати аналізу керівних документів, які встановлюють галузеві кваліфікаційні вимоги до оперативно-службової діяльності випускників Національної академії Державної прикордонної служби України засвідчують, що вони повинні володіти умінями соціально-гуманітарного змісту, що забезпечить реалізацію концепції «Інтегрованого управління кордонами», а саме: виконання зобов'язань України в рамках безвізового діалогу з Європейським Союзом та належний рівень безпеки державного кордону; привести систему інтегрованого управління кордонами у відповідність з європейськими стандартами. До умінь соціально-гуманітарного змісту, що забезпечать вищевикладене є: використання знань про соціальні процеси в суспільстві для формування статутних взаємовідносин у підрозділах органів охорони державного кордону; використовувати основи економічної науки при вирішенні службових завдань; самостійно вдосконалювати соціально-гуманітарні знання для особистого фахового розвитку та підвищення професійного рівня; застосовувати методи економічного аналізу для визначення ефективності використання засобів, які виділяються для

оперативно-службової та повсякденної життєдіяльності підрозділів; орієнтуватись в сучасній ситуації, яка склалась в Європі у політичній, економічній, прикордонній сферах, приймати рішення і вибирати стратегію діяльності з урахуванням наукових і культурних досягнень, загальнолюдських цінностей і поважним ставленням до різних культур, релігій, прав і свобод народу і людини; забезпечувати дотримання основних прав та свобод особистості, володіти основами соціологічного аналізу соціальних процесів, враховувати та реалізовувати його результати щодо підвищення ефективності соціально-правового захисту персоналу ДПСУ; обирати оптимальні рішення за умови конфліктів у країні і суміжних державах.

Отже, можна зробити висновок про те, що високий рівень соціально-економічної підготовки забезпечує не лише здатність фахівця ефективно вирішувати суто професійні завдання, але й форм цілісного усвідомлення соціально-гуманітарної складової професійної діяльності, що є необхідною умовою раціональності поведінки прикордонника, як безпосереднього учасника інтегрованого управління кордонами.

УДК 378.22:355.233

Діденко О.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького; **Мазур В.Ю.**, кандидат військових наук, доцент, начальник факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, полковник

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ В МАГІСТРАТУРІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У новій редакції Воєнної доктрини України, затвердженій Указом Президента від 2 вересня 2015 року, зазначено, що найвищий ступінь небезпеки має загроза державному суверенітету та територіальній цілісності України. Головною такою загрозою є ймовірність широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. З огляду на це суттєво змінились завдання, що їх повинні виконувати офіцери-прикордонники. Йдеться про зростання військової компоненти їх професійної діяльності, виконання завдань щодо відбиття і знешкодження ворожих диверсійно-розвідувальних груп, точок снайперського вогню та ін. Сьогодні на східних кордонах України в діяльності органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

першочергового значення набули військові, оперативні режимні і правоохоронні заходи, а також прикордонно-представницька робота.

Підрозділи Державної прикордонної служби України в зоні проведення АТО часто діють в умовах, коли противник ухиляється від прямих сутичок на відкритій місцевості, уникає позиційних форм боротьби, робить ставку на влаштування засідок і раптове завдання ударів, активно застосовує мінно-підривні загородження. У цих умовах командири прикордонних підрозділів повинні діяти нестереотипно та застосовувати нові форми і способи збройної боротьби, слідкувати за досить протяжними зонами відповідальності. З'явилися такі способи дій, як ізоляція району конфлікту від надходження зброї, матеріальних ресурсів і найманців, несення служби патрулюванням, на КПП і блокпостах, запобігання диверсіям і терактам. Важливого значення набула така нова форма оперативних дій, як спеціальна операція. Один із фрагментів такої операції – спеціальні військові дії, змістом яких є ізоляційно-обмежувальні, розвідувально-пошукові, ударно-вогневі та рейдово-штурмові дії.

Загалом можна вести мову про декілька ключових вимог щодо змісту підготовки офіцерів оперативно-тактичної ланки. Йдеться, насамперед, про необхідність формування в офіцерів значно вищого рівня абстрагування, обробки, аналізу і систематизації інформації щодо: прогнозування розвитку процесів для визначення тактичних шляхів виконання поставлених завдань при ускладненні обстановки в секторі прикордонної безпеки; надання системних знань з управління силами і засобами органів (підрозділів) охорони державного кордону в повсякденних умовах та при ускладненні (загостренні) обстановки на державному кордоні; введення до програм навчальних дисциплін матеріалу щодо специфіки діяльності і правил поведінки у зоні АТО, особливостей підтримання належного морально-психологічного стану особового складу в ситуації з постійними ризиками і смертельними загрозами тощо.

Результати аналізу нормативно-правових документів й особливостей професійної діяльності офіцерів-прикордонників дозволяють стверджувати, що зміст підготовки офіцерів оперативно-тактичної ланки зумовлено специфікою їх професійної діяльності в сучасних умовах, необхідністю посилення військової компоненти охорони кордону і має охоплювати сукупність теоретичних знань, умінь та навичок щодо організації охорони державного кордону при ускладненні (загостренні) обстановки на державному кордоні та при проведенні спецоперацій, організації протидії збройним провокаціям тощо.

УДК 37.01

Дорошина Л.Ф., кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України

**КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Під час навчання в Національній академії НГУ курсанти і слухачі магістратури складають конспекти з усіх дисциплін, що дозволяє активно, а не споглядально опановувати навчальний матеріал. Гарний конспект активізує пам'ять, спонукає до міркувань, змушує концентруватися на матеріалі, тому кожен, хто навчається, повинен усвідомлювати необхідність власного конспекту та вироблення власної манери його складання.

На сьогодні серед основних способів конспектування виділяють прямий і опосередкований. Прямий спосіб конспектування – це запис у скороченому вигляді інформації під час її викладу (найбільш притаманний для конспектування усного тексту: лекцій, доповідей, промов). Опосередковане конспектування здійснюється під час самостійної роботи над навчальним матеріалом (текстом лекції, підручником, книгою).

Під час складання конспектів курсанти і слухачі магістратури повинні дотримуватися системності. Передусім, записи конспекту лекції необхідно вести розбірливо й чітко, зазначивши дату, назву, навчальні питання і список рекомендованої літератури.

Наочність конспекту досягається завдяки правильному розташуванню тексту, а також акцентуванню на найбільш важливих елементах (виділення іншим кольором і підкреслювання). Іншим кольором рекомендується виділяти ключові поняття, великі фрагменти краще підкреслити або обвести.

Для забезпечення необхідної змістової повноти тексту і швидкості конспектування доцільно використовувати скорочення. Для списку скорочень потрібно відвести 2 – 3 сторінки на початку або в кінці зошита. Також необхідно залишати в конспекті місце для позначок (пояснень, приміток) та інших доповнень під час самостійної роботи над лекцією. Крім того, із метою відображення не тільки структури викладеного матеріалу, а й логіки його побудови інформацію слід подавати графічно, використовуючи схеми. Конспекти лекцій потрібно обов'язково доопрацьовувати того ж дня.

Також організувати свої записи в конспекті лекції можна за методом Корнелла. Для цього необхідно поділити сторінку зошита на три частини: перша (праворуч) – для нотаток, друга (ліворуч) – для основних думок, третя (внизу) – для висновків.

Угорі сторінки треба зазначити дату й тему лекції. У графі «Нотатки» фіксувати

тільки ключові моменти, записувати питання, які виникають під час лекції, позначати факти, які варто розглянути детальніше. Ліву колонку потрібно заповнювати під час перечитування записаної лекції. До цієї граfi повинні потрапити тільки основні тези, що були винесені з нотаток, і відповіді на запитання, які виникли під час лекції. Аналіз лекції бажано здійснити того ж дня. У нижній частині сторінки подається висновок – головна думка лекції, витяг із почутого, записаний власними словами.

Не слід «трамбувати» лекцію на одній сторінці, можна поділити її на логічні частини. Якщо не вдалося перенести новий фрагмент на наступну сторінку, потрібно відкреслити його жирною лінією. Резюмувати можна лекцію в цілому або її окремі розділи.

Метод Корнелла можна використовувати не лише для конспектування під час занять, а й під час зборів, нарад, конференцій, перегляду фільмів і відеофрагментів, а також для планування робочого тижня.

Таким чином, оволодіння ефективними способами складання конспектів лекцій відіграє головну роль в оптимізації роботи майбутніх офіцерів під час навчального процесу.

УДК 335.48: 37

Дручек О.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ № 3 НАВС

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Специфічні обставини несення служби військовослужбовцями НГУ в умовах особливого стану обумовлюють підвищені вимоги до особового складу, зокрема, щодо рівня правосвідомості, від якої залежить військова дисципліна та боєздатність підрозділу. Водночас, як свідчить статистика, кількість правопорушень, що здійснюються військовослужбовцями НГУ, продовжує залишатися значною. Поширеними видами правопорушень наразі є: самовільне залишення розташування військової частини; вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин; необережне поводження зі зброєю; хуліганство; крадіжка; фізичне насильство; грабіж; порушення експлуатації транспортного засобу; самоуправство; отримання неправомірної вигоди; вимагання; зловживання службовим становищем; посадова підробка; неправомірне застосування сили і вогнепальної зброї. З огляду на зазначене, сьогодні

актуалізується завдання пошуку нових форм і методів здійснення профілактики правопорушень з військовослужбовцями НГУ. Аналіз чинників ефективності профілактичної роботи дозволяє констатувати наявність недоліків щодо її організації та здійснення за сучасних умов: недосконалість нормативно-правового, організаційного, фінансового, кадрового, інформаційного забезпечення; відсутність комплексного підходу; застосування неактуальних форм і методів; неврахування новітніх чинників, що можуть викликати девіації у поведінці військовослужбовців, зокрема, ведення фактично бойових дій на території України, наявність психотравмуючих факторів, погіршення криміногенної обстановки.

Вважаємо важливим наголосити, що ефективність профілактичних заходів у значній мірі залежить від їх комплексності. У теорії профілактики прийнято виділяти загально-соціальний; спеціально-кримінологічний та індивідуальний її види (рівні). Індивідуальна профілактика девіантної поведінки та правопорушень згідно діючого законодавства є одним із напрямів виховної роботи, що здійснюється у частинах та підрозділах НГУ.

Індивідуальну профілактику правопорушень серед військовослужбовців НГУ слід розуміти як діяльність службових посадових осіб, представників громадськості з виявлення військовослужбовців, від яких, судячи з об'єктивно встановлених даних, можна очікувати фактів порушення військової дисципліни чи правопорушення, і спрямування на них та їх соціальне мікросередовище позитивного коригуючого впливу засобами виховання, допомоги, контролю. Мета такої профілактики – зміна поведінки військовослужбовця у напрямі від девіантної до законослухняної. Відповідно, профілактика правопорушень і девіантної поведінки серед військовослужбовців покликана розв'язати такі завдання: виявлення осіб, схильних до девіантної поведінки, порушень військової дисципліни чи правопорушень; вивчення цих осіб і чинників негативного впливу на них; прогнозування очікуваної індивідуальної поведінки; планування превентивних заходів; здійснення коригуючого впливу; контроль досягнення мети заходу; фіксація його процесу і результатів. Вибір методу індивідуального впливу залежить від суб'єкта коригуючого впливу, його завдань та мети. Зокрема, з метою попередження девіантної поведінки доцільним є застосування методів роз'яснення, інформування, надання допомоги, переконування; з метою попередження дисциплінарного проступку – переконування контролю, примусу, застосування дисциплінарного стягнення; з метою попередження правопорушень і злочинів – переконування, контролю, правозастосування.

УДК 342.56

Дурач В.М., начальник кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, підполковник юстиції

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРЕС-СЛУЖБ ДЛЯ ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Публічне здійснення правосуддя є одним із міжнародних стандартів, на якому базується взаємодія між судами та засобами масової інформації (ЗМІ). Лише публічність дає можливість суспільству контролювати діяльність судової влади, стимулює учасників процесу діяти прозоро і чесно. Відповідно до даного принципу, громадськість має право бути поінформована через медіа про стан організації судочинства, а суди зобов'язані забезпечити доступ журналістів та інших працівників ЗМІ на судові процеси.

Практично завжди журналістам, як і будь-яким іншим громадянам, надається право бути присутніми на публічних судових слуханнях та під час виголошення судових рішень без дискримінації та вимог попередньої акредитації.

Виключення можуть складати лише судові засідання над військовослужбовцями, в яких може бути розголошена військова таємниця, наприклад, розгляд справи генерал-майора Збройних Сил України Віктора Назарова, якого звинуватили у тому, що 14 червня 2014 року бойовики в Луганську збили літак Іл-76, який заходив на посадку. У результаті трагедії загинуло 9 членів екіпажу і 40 військовослужбовців. Печерський районний суд заарештував генерала Назарова за підозрою в причетності до катастрофи літака Іл-76, оскільки прокуратура наполягала на тому, що генерал не прийняв до уваги інформацію Служби Безпеки України про загрозу збиття літака і дозволив проведення спецоперації з доставки роти військових у луганський аеропорт. Відсутність достовірної інформації про хід розгляду справи залишає кожному підґрунтя для домислів і пліток та вказує, що такий стан справ є неприпустимим.

Загалом питання доступу журналістів до суду для проведення звукозапису, відео і фотозйомки та трансляції в залі суду підлягає регулюванню нормами процесуального законодавства. Для судових процесів різних видів (адміністративного, цивільного, кримінального, господарського) встановлено специфічні правила щодо допуску на такі засідання. Тут критерієм доступу ЗМІ, громадськості до судового засідання є інформація, що буде розголошена в судовому засіданні. Тому суддя під час прийняття судового рішення про те, закритим чи відкритим буде процес, повинен достатньо аргументовано це обґрунтувати. Інформація, яка виходить із зали суду, має бути добре зважена.

Доцільно погоджувати такого роду репортажі після їх монтажу з суддею.

Усі громадяни України мають право збирати та поширювати серед широкого загалу інформацію про діяльність судової гілки влади та про розгляд справ у судах. За ними визнається право повідомляти не лише нейтральну інформацію, а й критичні висловлювання про перебіг судового процесу. При цьому інформування громадськості може відбуватись не лише тоді, коли розгляд справи завершено і рішення суду оприлюднено, а й до початку судового розгляду та під час судових слухань. В той же час важливо, щоб ЗМІ відповідально ставились до висвітлення судових процесів і не виходили за встановлені межі.

У багатьох країнах світу вже склалась практика, що зв'язок між судовою владою та громадськістю підтримують прес-служби, прес-секретарі суду, саме вони могли б узяти на себе обов'язок із рецензування репортажів із зали суду. Прес-секретар може брати участь у діяльності аналітичного характеру, налагодженні внутрішніх зв'язків у судовій системі. Прес-секретар суду працює із суддями, працівниками суду, адвокатами, представниками ЗМІ, громадськістю. Для цього така особа повинна відповідати певним вимогам, мати певні навички. В Україні, на жаль, така практика ще не є добре усталеною.

УДК 37.015.31:351.74

Євтушок В.А., старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, підполковник поліції; **Комзюк М.А.**, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ

На сьогоднішній день в Україні все більше почали зустрічатися конфлікти, що виникають між військовослужбовцями. І тому у більшості представників керуючої гілки постає питання, як їх врегулювати.

У процесі постійної взаємодії членів військового колективу між ними можуть виникати різноманітні протиріччя. Психологія військового колективу являє собою дуже складну сукупність соціально-психологічних явищ, і треба розуміти, що при вивченні цієї проблематики потрібно мати спеціальний підхід. Ускладнює ситуацію ще й те, що специфіка військової діяльності породжує особливу структуру реальних взаємин у військових колективах. Найчастіше

вчені відокремлюють три підструктури, це – відносини субординації, відносини координації та відносини співпраці. Кожна з перерахованих підструктур володіє міжособистісним психологічним аспектом, що проявляє певний вплив на реальні відносини. Також треба зазначити, що існують ще відносини, які повинні відповідати вимогам, що прописані у військових статутах. Вони засновані на принципах єдиноначальності, суворої субординації та колективізму. Саме ці особливості мають великий вплив на формування взаємовідносин між військовослужбовцями.

Кожен керівник будь-якого рангу повинен вміти правильно оцінити соціально-психологічну характеристику військового колективу, а саме розкрити зміст структурних компонентів психології колективу, виявити його соціально-психологічні особливості і визначити їх вплив на виконання навчально-бойових завдань і військову дисципліну.

Ні для кого не буде таємницею, що кожен воїн вільно чи мимоволі порівнює свої вчинки і дії із думкою своїх командирів або більшості особового складу, або ж з точкою зору найавторитетніших товаришів по службі. Одним з основних принципів військового колективу є те, що командири та керівники являються прикладом для особового складу і живуть за принципом, не посилаю у бій, а веду за собою.

Досвід, влада, повага і довіра роблять вражаючим та авторитетним кожне слово командира, керівника. Щоб правильно впливати на особовий склад, офіцер повинен розуміти ту відповідальність, що на нього покладена, він повинен уникати необачних суджень і висновків, необґрунтованих покарань та безпричинного неприязного відношення до своїх підлеглих.

Крім того, для правильного впливу, а також для профілактики виникнення конфліктів у військових колективах, треба створити сприятливі умови для життєдіяльності офіцерів, разом з цим забезпечити справедливий і гласний розподіл матеріальних і духовних благ, екологічно нормальне середовище, навколишнє офіцера.

На конфліктах навчаються не тільки їх учасники, а й ті, хто є свідком владнання конфлікту. За сучасних умов, коли змінюються корінні підвалини нашого суспільства, коли вкрай напружена соціальна обстановка у державі Національна гвардія, Збройні сили та працівники МВС повинні залишатись гарантом стабільності та відчуттям впевненості.

УДК 37.011.33:351.75

Євтушок В.А., старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, підполковник поліції; **Кущенко В.О.**, викладач старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, майор поліції

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ТА ПРАЦІВНИКІВ МВС З РЕЛІГІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ РІЗНИХ РЕЛІГІЙНИХ КОНФЕСІЙ ТЕЧІЙ ТА НАПРЯМКІВ

21 століття – це час швидкого розвитку технічних та інформаційних технологій. Але попри всі інновації, які здобуло людство в епоху технічного прогресу, разом із тим з'явилися також негативні наслідки появи нових технологій які значно вплинули на наше повсякденне життя. Попри всі досягнення людство в деяких питаннях не в змозі йти шляхом прогресу. Одним з таких проблемних питань й є релігія.

Релігія була одним з джерел створення права та закону, якому повинні були дотримуватись всі люди за для забезпечення порядку в суспільстві. В світі існують три основні релігійні напрями Християнство, Буддизм, Іслам. Також існують безліч різних невеликих течій, релігійних напрямів, об'єднань, сект (даосизм, джайнізм, конфуціанство, маоїзм, іудаїзм, баптизм, ведизм, кальвінізм, крішнаїзм та ін.). Деякі з них несуть в собі виключно мирні вчення які розвивають духовний світ людини . Але нажаль існують релігійні течії з дуже войовничою позицією, яка висловлює не терпимість до інших релігій, а інколи закликає до відкритої ворожнечі між представниками різних конфесій і релігійних течій.

Значний інформаційний вплив завдає ідеологія цих вчень, вірувань (релігійних). В Інтернеті створені безліч різних сайтів, форумів релігійної спрямованості, соціальних мереж, проводиться потужна агітаційна робота для залучення нових людей в лави цих організацій. Тому релігійні об'єднання можуть здійснювати значний вплив на мислення та психіку людини засобами інформаційних технологій, засобами масової інформації.

Питання взаємодії працівників МВС та військовослужбовців Національної гвардії у цьому питанні з кожним роком стає все більш актуальним. На фоні терактів та злочинів на релігійному ґрунті, які стали за останні роки гострою проблемою в світі.

Нажаль на теперішній час існують проблеми в підготовці особового складу національної гвардії та поліції України в участі в заходах з попередження та

припинення діяльності злочинних релігійних груп та угруповань на території України.

Тому треба посилити взаємодію та співробітництво Національної поліції та Національної Гвардії України .

Отже завдяки чіткому виконанню своїх обов'язків покладених державою, вмійній взаємодії та співпраці підрозділів Національної поліції та Національної Гвардії України, використання новітніх технічних засобів, розробка та впровадження нової тактики та стратегії дії окремих підрозділів Національної Гвардії та поліції в умовах що ускладнюють оперативну обстановку, запобігання вчинення терористичних актів, порушень публічної безпеки та порядку, запобігання та розкриття злочинів, проведення превентивних заходів з метою профілактики ворожнечі окремих релігійних груп, конфесій та течій між собою та ін. заходів, органи державної влади будуть в змозі не тільки оперативно відреагувати на зміни в оперативній обстановці та вжити заходів з припинення протиправних дій на території України, але навіть запобігти будь-яким спробам розпалення ворожнечі в суспільстві та вчинення терористичних актів на релігійному ґрунті.

УДК 159.9:316.6

Зарицька О.В., кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник наукової лабораторії науково-організаційного центру Національної академії СБ України

ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ У КОЛЕКТИВАХ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ

У своїй роботі керівник військового колективу повинен приділяти належну увагу питанням запобігання й попередження конфліктів. Науковцями доведено, що чим більша кількість членів колективу проявляє у стосунках між собою недовіру, конфліктність, тим складніше керівнику підтримувати на належному рівні організаційно-управлінські процеси, тим більш негативно це позначається на результатах діяльності, як кожного окремого військовослужбовця, так і військового підрозділу у цілому. Тому актуальність зазначеної теми не викликає сумнівів.

Конфлікт визначається як зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок або поглядів опонентів чи суб'єктів взаємодії. Класифікують конфлікти на основі таких показників: ступінь напруженості, тривалість протікання, кількість учасників тощо, а у військових колективах їх поділяють на службові та неслужбові. Службовий конфлікт – це конфлікт між

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

начальником і підлеглим, підлеглим і начальником, між військовослужбовцями в рівних званнях і посадах. Неслужбові конфлікти стосуються різних сторін діяльності колективу. Це, переважно, міжособистісні конфлікти, в яких, насамперед, проявляється невміння взаємодіяти і спілкуватися один з одним, низька соціально-психологічна культура. Тому, для профілактики і запобігання конфліктів у військових колективах керівнику необхідно:

- запроваджувати діагностичні, профілактичні, психокорекційні заходи (соціально-психологічні опитування, лекції – бесіди, тренінгові заняття тощо) в системі психологічного забезпечення професійної діяльності колективу військового підрозділу із залученням фахівців-психологів. Метою таких заходів має бути підвищення рівня психологічних знань військовослужбовців щодо впливу соціально-психологічного клімату на діяльність військового підрозділу; особливостей взаємодії з військовослужбовцями, які схильні до конфліктів, чвар, постійного з'ясування стосунків; шляхів оптимізації ділового спілкування між співробітниками тощо. Роботу краще розпочинати із проведення психологічних опитувань, щоб у процесі обговорення актуальних тем використовувати інформацію, що стосується колективу, який задіяний у вказаних заходах;

- враховувати міжособистісну сумісність співробітників, насамперед, при дорученні військовослужбовцям спільних завдань. Під міжособистісною сумісністю розуміємо оптимальне поєднання особистісних характеристик співробітників, що проявляється у їхній здатності узгоджувати свої дії та оптимізувати взаємовідносини у процесі спільної професійної діяльності, що позитивно впливає на її ефективність та результативність. До основних видів міжособистісної сумісності відносять: психофізіологічну (темперамент, потреби); психологічну (характер, мотиви поведінки) та ін. Керівнику слід враховувати, що у процесі взаємодії краще суміщаються два різних темпераменти: холерик і флегматик, сангвінік і меланхолік. Гірше уживаються особи з однотипними темпераментами. Разом з тим, до роботи, яка вимагає рухливості нервової системи від всіх її учасників, протилежні темпераменти непридатні.

Отже, для запобігання конфліктам у військовому колективі керівнику необхідно запроваджувати діагностичні, профілактичні, психокорекційні заходи, які спрямовані на підвищення рівня психологічної культури, знань військовослужбовців, а також враховувати міжособистісну сумісність співробітників.

УДК 159.9:378

Іванова О.В., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС; **Корсун С.І.**, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НГУ

Навчальні заклади підготовки фахівців для НГУ покликані забезпечувати військові частини кваліфікованими та психологічно стійкими кадрами. Розв'язання цього завдання можливе лише за наявності ефективної системи психологічного забезпечення та психолого-педагогічного супроводження навчально-виховного процесу у навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців для НГУ.

Заходи психолого-педагогічного супроводження сприяють цілеспрямованому розкриттю і розвитку здібностей майбутнього фахівця, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я та життя.

В основу психолого-педагогічного супроводження навчально-виховного процесу покладено наступні принципи: науковості; комплексності; юридичної правомірності; об'єктивності; практичності; дотримання норм професійної етики, деонтології і прав людини; конфіденційності; неупередженості;

Психолого-педагогічне супроводження навчально-виховного процесу в навчальних закладах підготовки фахівців для НГУ є однією із функцій служби психологічного забезпечення службово-бойової діяльності та становить собою комплекс організаційних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на формування і розвиток у курсантів вищих навчальних закладів професійно важливих особистісних якостей та психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності.

Метою психолого-педагогічного супроводження є адаптація курсантів до умов навчальної і службової діяльності, сприяння їх професійному та особистісному становленню як висококваліфікованих фахівців, спроможних ефективно вирішувати покладені на них завдання та обов'язки.

Основними завданнями психолого-педагогічного супроводження навчально-виховного процесу в навчальних закладах є:

1) психологічне супроводження роботи з перемінним складом навчального закладу;

2) психолого-педагогічне супроводження навчально-виховного процесу в навчальному закладі;

3) вибір стратегії і тактики психологічного впливу в ході навчально-виховного процесу, визначення психологічних завдань та відповідних методів, прийомів і засобів щодо формування професійно важливих якостей у курсантів;

4) упровадження в діяльність професорсько-викладацького складу навчального закладу новітніх психолого-педагогічних технологій навчально-виховного процесу, формування у них умінь і навичок проактивного управління та кадрового менеджменту;

5) визначення психологічних передумов успішності, забезпечення диференційованого підходу до курсантів з різними рівнями навчальних досягнень у навчально-виховному процесі та корегування зусиль професорсько-викладацького складу навчального закладу у напрямку поєднання навчання та виховання;

6) сприяння професійній самоідентифікації та соціально-психологічній адаптованості курсантів до умов навчання у навчальному закладі;

7) забезпечення психологічної підготовленості курсантів до майбутньої професійної діяльності, формування в них психоемоційної стійкості;

8) упровадження сучасних тренінгових технологій у навчально-виховний процес.

УДК 159.9:316.776.33

Іванова Н.Г., доктор психологічних наук, професор, начальник наукової лабораторії науково-організаційного центру Національної академії СБ України

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Події на Сході нашої країни зумовлюють необхідність наявності високого рівня психологічної готовності військовослужбовців до роботи в екстремальних умовах. Однією із важливих складових такої готовності є високий рівень професійної комунікації, оскільки особливості виконання професійних завдань зазначених фахівців передбачають спілкування з різними категоріями осіб. Крім того, в зоні проведення антитерористичної операції військовослужбовці, проти власної волі, можуть потрапляти у різноманітні складні ситуації міжособистісної взаємодії, в яких мають триматися гідно, діяти конструктивно не піддаючись певним психологічним впливам. Тому нагальною є проблема успішної реалізації військовослужбовцями професійної комунікації за будь-яких складних обставин.

Для досягнення запланованих результатів спілкування в умовах АТО слід, перш за все, знати методи психологічного впливу, щоб вміти протистояти їм чи, за необхідності, їх використовувати. Також військовослужбовцям необхідно враховувати як властивості об'єкта впливу, характеристики його психічного стану, так і власні індивідуально-психологічні особливості й можливості щодо успішності реалізації прийомів впливу та саморегуляції.

Знання методів психологічного впливу та основних правил їх застосування у міжособистісній взаємодії, сприятиме успішному спілкуванню та досягненню цілей комунікації у процесі виконання професійних завдань. Загалом, психологічний вплив визначають як активну цілеспрямовану комунікативну діяльність особи, метою якої є зміна емоційного стану, мотивів, поведінки чи внутрішніх установок об'єкта впливу (конкретної людини).

Психологічний вплив на особистість застосовується переважно при необхідності: корекції мотиваційної сфери об'єкта впливу, його соціальної позиції та матеріальних потреб; подолання комунікативної протидії у процесі спілкування; формування нового уявлення про певну ситуацію; зміни ставлення об'єкта впливу до власної поведінки, певних подій, фактів, осіб чи соціальних груп тощо.

Найбільш поширеними методами психологічного впливу вважаються переконання, навіювання, наслідування, маніпулювання. Кожен із цих методів передбачає застосування сукупності прийомів, доцільність яких визначається їх здатністю спричиняти зміни у структурі психіки об'єкта впливу. Досвідчені маніпулятори, як правило, комбінують методи впливу та корегують їх у процесі спілкування, намагаються активізувати у об'єкта певний інтерес до взаємодії, вивести його зі стану психічної рівноваги, знизити критичність мислення та зорієнтувати у потрібному їм напрямку. Військовослужбовець при цьому може відчувати дискомфорт, підвищену тривожність, невпевненість, невідповідність емоційних та когнітивних елементів спілкування, зміну власних інтересів щодо певних подій, ситуації тощо. Але знизити рівень таких негативних наслідків допоможуть знання з особливостей психологічних впливів, що сформують готовність їм протидіяти.

Таким чином, тривалі нервові перевантаження, які є невід'ємною складовою екстремальних умов діяльності, здатні зруйнувати навіть міцний організм, тому військовослужбовцям слід вміти вчасно помітити вплив негативних факторів маніпулювання, швидко й ефективно їх долати. При цьому необхідно миттєво здійснювати волюву мобілізацію, зібрати воедино всі фізичні й психічні сили та діяти конструктивно не піддаючись запланованим впливам.

УДК 37.011

Іллюк О.О., старший викладач кафедри військового навчання та виховання
Національної академії Національної гвардії України

ГЕНЕЗИС, ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Ведення бойових дій та різноманітні проблеми життєдіяльності викликають в особового складу глибокі неприємні переживання, що негативно впливає на бойову спроможність частин і підрозділів. Тому реальний психологічний захист військовослужбовців є першочерговим завданням командирів та фахівців психологічної служби.

Але віднесення психологічного захисту до сфери *мимовільних процесів, що формуються поза досвідом та спрацьовують поза сферою свідомості* (М. Й. Варій, О. П. Сергеєнкова, О. В. Винославська та ін.) обмежує науковий пошук лише *діагностикою* психічних якостей особистості та *унеможлиблює* реальний психологічний захист особового складу. Тому актуальним є пошук інших науково-теоретичних засад щодо визначення сутності і змісту психологічного захисту. Для вирішення цієї проблеми найбільш ефективним є системно-філософський підхід.

Методологічними засадами визначення видів психологічного захисту є філософське положення про єдність і боротьбу протилежностей та висновки науковців щодо захисного і руйнівного впливу об'єктивної реальності на життєдіяльність людини.

Видами психологічного захисту є:

- 1) психологічний захист трансформації (відповідно до захисної дії об'єктивної реальності). Трансформація (від латин. *transformatio*) – перетворення;
- 2) психологічний захист оптимізації (відповідно до руйнівної дії об'єктивної реальності). Оптимізація (від англ. *optimisation*) – процес надання будь-чому найвигідніших характеристик, співвідношень.

Змістовні компоненти психологічного захисту трансформації класифікуються відповідно до чуттєвої, раціональної та ейдетичної форм існування свідомості.

Психологічний захист трансформації включає:

- 1.1 раціональний психологічний захист;
- 1.2 абсолютний (ідеальний) раціональний психологічний захист;
- 1.3 чуттєвий психологічний захист;
- 1.4 абсолютний (ідеальний) чуттєвий психологічний захист;
- 1.5 базовий (ейдетичний) психологічний захист.

Генезис базового (ейдетичного) психологічного захисту за ключовими словами змісту основних ланок послідовних нейропсихофізіологічних процесів можна

позначити таким логічним ланцюгом: потреби, інтереси > діяльність > взаємодія > чуттєве відображення > нейрофізіологічна транспортація інформації до чуттєвого рівня свідомості > раціональна трансформація > визначення інформації на відповідність інтересам людини > психофізіологічна транспортація інформації до чуттєвого рівня свідомості > чуттєва трансформація. Генезис (від грец. *genesis*) – народження, походження, джерело.

В основі генезису переживань і психологічного захисту є інформація. Але джерелом інформації, яка надходить до свідомості людини є не тільки навколишня дійсність, а й інформація, що знаходиться у несвідомій сфері психіки людини, а саме: **автоматизмами, латентні мегабіти, кризисні фантоми, наскрізні фантоми, гібридні фантоми.**

Генезис формування та трансформації кризисних фантомів за ключовими словами змісту основних ланок послідовних нейропсихологічних процесів можна позначити таким логічним ланцюгом: небезпечна подія > транспортація до раціонального рівня свідомості > раціональна трансформація > відповідність > транспортація до чуттєвого рівня свідомості > чуттєва трансформація > мимовільне витіснення до особистісного несвідомого > трансформація у кризисний фантом > психоаналітичний метод > раціональна трансформація (згадування) > відповідність > оптимізація > транспортація до чуттєвого рівня свідомості > чуттєва трансформація.

Змістовні компоненти психологічного захисту оптимізації класифікуються відповідно до філософського визначення сфер психіки людини, а саме: свідомість, несвідоме, надсвідоме.

Психологічний захист оптимізації включає:

- 2.1 свідомий психологічний захист оптимізації;
- 2.2 несвідомий психологічний захист оптимізації;
- 2.3 надсвідомий психологічний захист оптимізації.

Свідомий психологічний захист оптимізації можна класифікувати за джерелами, етапами, засобами, способами здійснення.

Несвідомий психологічний захист оптимізації включає:

2.2.1 автоматизми психологічного захисту (автоматизми оптимізації) – на рівні особистісного несвідомого;

2.2.2 архетипи психологічного захисту (архетипи оптимізації) – на рівні колективного несвідомого.

Автоматизми психологічного захисту (автоматизми оптимізації) класифікуються за способом їх формування: ті, що формуються мимовільно, без участі свідомості, доцільно називати «автоматизми буденного (мимовільного) психологічного захисту (автоматизми буденної оптимізації)»; ті, що формуються свідомо і цілеспрямовано, – «автоматизми свідомого психологічного захисту (автоматизми свідомої оптимізації)».

Надсвідомий психологічний захист класифікується як:

2.3.1 «довільно-творчий психологічний захист»;

2.3.2 «науково-творчий психологічний захист». Довільно-творчий психологічний захист можна поділяти на «психологічний захист у народній творчості» та «особистісний творчий психологічний захист».

Наведене вище дає підстави стверджувати, що **психологічний захист** – це сукупність мимовільних та усвідомлених психічних процесів і способів розумової діяльності, практичних дій щодо трансформації й оптимізації відображення захисної та руйнівної дії об'єктивної реальності у межах відповідності суспільного буття інтересам людини, що проявляється у душевних переживаннях та перманентно впливає на внутрішню силу, яка спонукає до дій.

Система психологічного захисту – це стійка сукупність компонентів психологічного захисту трансформації та психологічного захисту оптимізації, що визначені відповідно до структури психіки людини, які комплексно і взаємозалежно впливають на формування психічного стану, зниження та усунення негативних переживань при взаємодії з об'єктивною реальністю.

Висновки. Системно-філософський підхід щодо визначення генезису, змісту та сутності психологічного захисту є методологічною основою не тільки для теоретичного дослідження феномену цього нейропсихофізіологічного явища, а й реального психологічного захисту особового складу під час виконання завдань в умовах повсякденної життєдіяльності та бойових дій.

УДК 81'272

Ільченко О.А., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації факультету №4 (гуманітарного) Національної академії Національної гвардії України

МОВНА КУЛЬТУРА ЯК ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Ступінь залучення майбутнього офіцера до духовних цінностей і мовної культури зокрема виступає основним мірилом його освіченості й інтелігентності.

Культура є поєднанням найбільших досягнень цивілізації: вона тісно пов'язана з креативною діяльністю людини, її прагненням до вдосконалення світу і самовдосконалення, тобто до навчання. Відомо, що людина не народжується культурною, вона стає нею у процесі здобуття освіти. Саме освітянський процес включає в себе засвоєння моральних цінностей народу, досягнення науки, культури, мистецтва. Усе це курсант переймає від своїх наставників, викладачів, які не тільки навчають, а й виховують її. Удосконалюючись культурно і духовно,

майбутній офіцер, зрештою, відчуває потребу культурного спілкування, що можливе лише за умов досконалого володіння мовою й мовною культурою. Мова має індивідуально-суспільну форму, завдяки якій суб'єкти в процесі комунікації розуміють одне одного.

За роки незалежності в Україні відбувалися перебудови і зміни не лише в соціально-економічній сфері, а й у духовному світі народу. Надзвичайно гостро постало питання підвищення якості освіти, зокрема оволодіння такими базовими науками: культура мови, риторика, культура ділового мовлення, спілкування у сфері мас-медіа, налагодження зв'язків із громадськістю, формування позитивного іміджу. Сумлінне ставлення до оволодіння цими класичними й молодими науками створює міцні підвалини професіоналізму офіцера Національної гвардії України. У навчальну програму підготовки майбутніх офіцерів Нацгвардії України введено предмет «Комунікативний аспект діяльності військового командира». Розвиток особистості тісно пов'язаний з розвитком її мовної культури і здатності до сприймання і розуміння.

Певні труднощі в процесі демократизації суспільства, зміни у громадській свідомості спричинили проблему порозуміння між представниками військової сфери, нацгвардійців і населення. За таких умов виникає необхідність у тісних зв'язках військових вишів із ЗМІ. Думка населення про офіцерів Національної гвардії України повинна бути позитивною, а це означає, що насамперед загальний їх образ має бути позитивним.

Правомірне втручання нацгвардійців із метою підтримання суспільного порядку часто викликає невдоволення. У цій ситуації зміцнення громадської думки про діяльність Національної гвардії України, підвищення її іміджу є не тільки одним із ефективних засобів забезпечення законності та правопорядку, а й важливим політичним завданням.

Імідж військового набув багатьох негативних рис, які стосуються низького професіоналізму, слабкої фізичної підготовки, недостатнього рівня загальної освіченості й незадовільна мовна культура. Його мова – це суцільний суржик, а судження – примітивні та недолугі. Шанобливе ставлення до офіцерів успішно виховують позитивні кінематографічні образи, новинні сюжети мас-медіа, документальні фільми.

Звісно, у процесі здійснення будь-якої діяльності відбувається професійна деформація. Це явище існує не лише у професії військового, а й у інших. Воно виникає тоді, коли особа пристрасно захоплюється своєю діяльністю, що дає не лише позитивний наслідок у ракурсі професіоналізму, а й стає основним чинником, який призводить до деформації особистості працівника військової справи. На нашу думку, якщо навіть таке явище існує, то з ним слід активно боротися у межах самої системи, а не виносити його у ЗМІ, широко не оприлюднювати, оскільки загальний образ нацгвардійця у свідомості народу є більше негативним, ніж позитивним.

Отже, мета освіти молодих офіцерів, мовна культура підростаючого покоління мають стати загальнодержавною метою, досягненню якої будуть підпорядковані не лише освітні заклади, а й усі державні установи, у тому числі ЗМІ. У молоді слід виховувати насамперед державницьке ставлення до мовної проблеми, з урахуванням ролі загальнолюдських цінностей і надбань світової культури. Тільки тоді ми матимемо духовно багату, національно свідому особистість.

УДК 811.112

Карпенко Н.А., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації факультету №4 (гуманітарного) Національної академії Національної гвардії України

ГЕНДЕРНИЙ ЧИННИК КОМУНІКАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ

Гендерний аспект у лінгвістиці був і залишається одним із найбільш актуальних та пріоритетних напрямків її розвитку. Однак попри посилену увагу науковців до терміна *гендер* проблема гендерних особливостей спілкування у військовій сфері залишається малодослідженою й такою, що її розробка є нагальною потребою сучасного суспільства, оскільки відсутність конфліктів та комфортний мікроклімат у колективі є передумовою ефективного функціонування кожного соціального інституту.

На сьогодні жінка є повноправним членом суспільства та має право та можливість займати посади та професійно реалізовувати свій потенціал у сферах, що у попередні століття стереотипно закріпилися за чоловіками. Очевидно, що й військова сфера була однією з таких, проте на сучасному етапі жінки вільно можуть отримувати військову освіту та ставати частиною військової системи.

Незважаючи на гендерну симетрію сучасного суспільства, питання етики спілкування військових лишається відкритим, актуальним та певною мірою контроверсійним, оскільки військовий етикет передбачає конкретні встановлені норми, що є прийнятними серед офіцерів, однак можуть бути недопустимими у присутності жінок та в поводженні з ними. Також попри можливість займати посаду в колективі військових жінки все ж залишаються в меншості, тому проблема вибору моделі поведінки стає більш комплексною.

Відомо, що мовлення чоловіків різниться як на рівні фонетичному (темп, висота голосу, інтонація і под.), так і на лексичному, що виявляється у вживанні слів, які становлять певні шари лексики. Разом із тим жінки мають властиві їм риси та, перебуваючи в переважно чоловічому колективі, мають унікальні характеристики їм експресивності та емоційності з метою створення та

підтримання здорового морально-психологічного стану колективу. Таким чином, мовлення чоловіків та жінок має відповідати максимам ввічливості та тактовності з урахуванням гендерного чиннику – чоловіки та жінки військовослужбовці мають усвідомлювати, що вибір мовних засобів у присутності протилежної статі має зумовлюватися відповідними нормами мовної поведінки кожної з них.

Отже, гендерний чинник комунікації у військовому дискурсі є відкритим питанням на сьогодні, що потребує уваги лінгвістів та взаємодії їх військовими, з метою вироблення конкретних формул етикету та моделей мовної поведінки жінок та чоловіків військовослужбовців. Необхідність розробки проблеми та виявлення ефективних засобів та способів, тактик та стратегій спілкування в професійній діяльності зумовлена необхідністю створення, підтримання та покращення мікроклімату в колективі та продуктивній діяльності працівників та становить перспективу подальших розвідок.

УДК 159.9:159.94

Карпілянський Д.А., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС; **Ніколенко Д.О.**, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС

КАДРОВА ПСИХОДІАГНОСТИКА В ОРГАНАХ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Кадрова психодіагностика – сфера психології, у рамках якої розробляються і реалізуються методи виявлення і виміру індивідуально-психологічних особливостей особистості – суб'єкта професійної діяльності та трудових відносин. З визначення випливає, що кадрова психодіагностика у Національній гвардії України (НГУ) спрямована на вивчення тих якостей військовослужбовців, які мають значення для їх професійної успішності, розвитку й ефективної міжособистісної взаємодії в процесі службово-бойової діяльності, яка відбувається у складних екстремальних умовах.

Використання психологічних тестів для оцінки персоналу НГУ викликає необхідність суворого дотримання технологічного ланцюжка, що складається з ряду послідовно реалізованих етапів: професіографічного; критеріального і технологічного.

На першому етапі здійснюється вивчення, аналіз і систематичний опис професійної діяльності. Результатами такого аналізу стає: професіограма – комплексний опис професійної діяльності, складений з урахуванням поставлених керівництвом НГУ цілей (наприклад, профвідбір, розробка системи навчання і підвищення кваліфікації, удосконалення процесів діяльності, тощо); психограма – список психологічних професійно важливих якостей військовослужбовця, що впливають на ефективність його діяльності у процесі досягнення професійно значимого результату.

Слід зазначити, що досить часто професіонали, які відрізняються за індивідуально-психологічними особливостями, демонструють однаково високий результат у службі. Тому правильніше було б описувати й аналізувати різні ефективні індивідуальні стилі професійної діяльності.

На другому етапі формулюються критерії, які згодом можна використовувати для: розробки процедури професійного психологічного добору; створення програм адаптації, навчання і розвитку персоналу з'єднань і частин НГУ; формування систем стимулювання й атестації персоналу.

На третьому етапі розробляється технологія психологічного обстеження. Під критерії психологічної оцінки підбираються методики, складається «тестова батарея», виробляється алгоритм аналізу та інтерпретації результатів, розробляються форма і структура подання результатів.

Методики, спрямовані на вивчення і вимірювання психологічних показників схильності людини до того чи іншого виду службово-бойової діяльності повинні відповідати певним вимогам:

методики повинні дозволяти збирати діагностично значиму інформацію за короткий час;

бажано, щоб методики надавали інформацію не взагалі про людину, а про її конкретні психологічні якості;

інформацію необхідно подавати в такому вигляді, щоб можна було здійснити кількісне і якісне порівняння осіб, що пройшли тестування;

інформація, отримана за допомогою тесту, повинна бути корисна щодо прогнозу розвитку, спілкування, ефективності учасника тестування в тому чи іншому виді діяльності в особливих умовах охорони кордону.

Кінцевим результатом психологічної діагностики є опис властивостей військовослужбовця – експертний висновок. Що стосується змісту експертного висновку, то суттєве значення мають: склад і зміст системи критеріїв, за якими здійснюється оцінка співробітника (кандидата); структура викладу результатів діагностики; термінологія, що використовується для описування.

УДК 378:355

Карпушина М.Г., старший викладач кафедри перекладу Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

НАВЧАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ ПРОФЕСІЙНОГО ХАРАКТЕРУ

Мовленнєва діяльність людини як частина її професійної діяльності відштовхується від її потреб, цілей, намірів і очікувань, від її практичних і комунікативних дій, від комунікативних ситуацій, в яких вона бере участь.

Слід відзначити, що не лише реальне життя, але й професійна діяльність майбутніх офіцерів-прикордонників пропонує безліч проблемних ситуацій (далі - ПС), які використовуються в якості проблем для розв'язання на заняттях з іноземної мови. Цінними є ті знання та вміння, якими курсанти опановують у процесі вирішення таких проблем.

Створення ПС дозволяє уникнути обмежень аудиторного середовища, залучати курсантів у дискурси на різну тематику, включаючи вузько галузеву. Таким чином, розв'язуючи ПС, курсанти «переносяться в умови» наближені до природних і використовують іноземну мову для реальних цілей, занурюючись в атмосферу невимушеної вільної комунікації.

Дискурсивна взаємодія у процесі діалогу офіцера-прикордонника та суб'єкта перетину кордону привертає увагу науковців перш за все тому, що, по-перше, за доволі суворої регламентації прикордонного дискурсу офіцеру-прикордоннику доводиться вирішувати цілу низку завдань, які пов'язані з вибором стратегій мовленнєвої поведінки та окремих тактичних дій часто у екстремальних ситуаціях; по-друге, вимагає від нього вмінь стратегічного планування та навичок оперативної оцінки ситуації і прийняття рішень.

Тактика ведення бесіди прикордонного характеру – це чітко фіксовані послідовні способи поведінки, спрямовані на досягнення конкретних задач та реалізацію єдиної стратегічної мети (верифікацію суб'єктів перетину кордону, їхніх документів та швидке прийняття рішень щодо пропуску або не пропуску громадян, які перетинають кордон України, виявлення потенційних порушників державного кордону України, нелегальних мігрантів, трафікерів тощо).

Поведінкові ознаки прикордонного дискурсу передбачають певну ритуальність, яка означає фіксовану послідовність дій та використання кліше, мовленнєвих штампів, за допомогою яких учасники події реалізують свої стратегії та тактики. Скажімо, занадто прямолінійні швидкі відповіді на зразок завчених, або неспішні відповіді з паузами, з звуками на кшталт *uh, um, eh* та ін. можуть свідчити про щирість або штучність відповідей.

На думку М. Макарова, дискурс, з одного боку, спрямований на ситуацію або

зовнішній контекст висловлювань, тип діяльності у малих групах, який охоплює широкий спектр змінних: антропологічних, етнографічних, соціологічних, психологічних, мовних і культурних. З іншого боку, дискурс спрямований на внутрішній контекст, тобто адресований до ментальної сфери комунікантів, яка разом з тим відображає і фактори зовнішнього контексту, оскільки ставши частиною внутрішнього світу людини, вони можуть впливати на його діяльність і спілкування.

Таким чином, ефективна організація дискурсу у ситуації прикордонного контролю потребує логічного планування професійних комунікативних тактик, які здатні забезпечити бажаний вплив на певному етапі стратегічної взаємодії між офіцером-прикордонником та суб'єктом перетину державного кордону. Застосування зазначених вище мовних засобів у прикордонному дискурсі забезпечить виконання інституційного мандату офіцера-прикордонника, не порушуючи прав суб'єктів перетину державного кордону, допоможе ретельно контролювати законність перетину кордону та своєчасно зупинити транскордонну злочинність і, зокрема, контрабанду людьми.

УДК 159.9

Кердивар В.В., ад'юнкт науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології Національного університету цивільного захисту України, старший лейтенант служби цивільного захисту

НАГАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Вивчення проблеми внутрішньо переміщених осіб в останні роки значно активізувалася, але багато питань залишаються недостатньо розкритими. Військові і політичні наслідки вимушеної міграції характеризуються за показниками потреби, а також взаємовідносин переселенців і корінного населення.

Зауважимо, насамперед, що проблема таких категорій, як вимушені переселенці і внутрішньо переміщені особи – це не тільки проблема України. Нині великі труднощі відчуває Європейський союз, який намагається розмістити на своїх територіях сотні тисяч біженців із Сирії та інших країн Близького Сходу. Особливі проблеми з цими категоріями населення зазнає й Україна, оскільки певна частина населення з Південно-Східних районів країни в період локального військового конфлікту намагається знайти захист у районах, де відсутні військові дії. На сьогодні, за даними ЗМІ України, чисельність вимушено переміщених осіб в Україні сягає 2,1 млн. осіб.

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

Продовження багатомісячного збройного конфлікту на Донбасі все більше руйнує надії вимушених переселенців на швидке повернення до рідних країв.

Станом на 21 лютого 2017 року за даними структурних підрозділів соціального захисту населення Київської міської державної адміністрації та обласних державних адміністрацій на облік взято 1 627 738 переселенців з Донбасу і Криму. Останнє дослідження, проведене соціологічним центром «TNS-Україна», показало, що лише 51% біженців після нормалізації військово-політичної ситуації в регіоні хотіли би повернутися додому, 36% – не прийняли остаточного рішення, а 14% заявили, що не мають наміру повертатися. Тривала невизначеність у термінах проведення антитерористичної операції ставить вимушено переміщених осіб у складні умови виживання в нових соціальних реаліях.

Дослідники стверджують, що більше половини колишніх жителів Донбасу так і не звикли до нових обставин, що склалися. Нагальними для них залишаються питання житла й працевлаштування. За даними соціологічного опитування, проведеного Інститутом регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України, вимушені переселенці, які мешкають у Львівській області, визначили такі провідні матеріальні проблеми: 87,2% опитуваних наголосили на проблемах із житлом; 65,7% віддало перевагу питанням працевлаштування. Аналогічна ситуація спостерігається й в інших регіонах країни. Наприклад, про труднощі з житлом повідомляє 90% вимушено переміщених осіб в Харківській області, 88% – у Запорізькій області, 86% – у Дніпропетровській та Миколаївській областях.

Таким чином, вимушені переселенці з Південного Сходу України знаходяться у складному життєвому положенні: розрив або втрата колишніх соціальних зв'язків, тривожність, невизначеність, сумніви щодо особистої цінності і, як наслідок, особистісна дезорганізація, зниження рівня соціальних чекань і рівня домагань. Вимушені переселенці зіткнулися із труднощами у процесі працевлаштування, облаштування житла, придбання елементарних предметів побуту для нормального проживання. Вони значною мірою втратили колишні економічні, професійні і, навіть, родинні статуси та опинилися перед необхідністю формування нового соціального статусу, завдяки якому спроможні увійти до нових соціальних груп.

Усе це свідчить про те, що можуть виникнути проблеми маргіналізації, виникнення особистісних деформацій, альтернативного позиціонування щодо приймаючого населення, а також психологічні бар'єри, подолати які надзвичайно складно, але необхідно й дуже важливо.

Кнодель Л.В., доктор педагогічних наук, професор, факультет №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ №3 НАВС

ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ США

Військова Національна Гвардія, спільно з військовою авіаційною Національною гвардією, є міліція і Федеральний військовий резерв США.

Вони одночасно є частиною двох різних організацій, Національної гвардії окремих штатів, територій і округу Колумбія, і Національної гвардії США.

Військова Національна Гвардія ділиться на підпорядковані підрозділи, дислоковані у кожному із 50 штатів, трьох територій, а також в окрузі Колумбія, і здійснює свою діяльність в рамках повноважень відповідних губернаторів.

Військова Національна Гвардія є найстарішою складовою збройних сил США. Міліцейські компанії були сформовані з першого англійського поселення в Джеймстауні в 1607 році. Перші міліцейські полки були організовані Генеральним судом колонії Масачусетської Затоки в 1636 році, і від війни в 1637 році до сьогоднішнього дня, Військова Національна Гвардія брала участь в кожній війні або конфлікті, де були США.

Міліція вистояла в Лексінгтоні Грін в 1775 році, коли були випущені вступні постріли у війні за незалежність. Вони боролися з англійцями і їх індієвськими союзниками від Великих Озер до Нового Орлеана під час війни 1812 року, і забезпечували 70% військ, які билися в мексиканській війні.

Більшість військ, які воювали на Філіппінах під час іспано-американської війни були національні гвардійці, і найбільша кількість бойових дивізій для боротьби з німцями під час Другої світової війни прийшла з гвардії – в тому числі шість з восьми, яких німецький генеральний штаб оцінював на "відмінно".

Гвардія подвоювала розмір регулярної армії, коли вона була мобілізована в 1940 році, більш ніж за рік до Перл-Харбор, і надала 19 дивізій щодо цієї війни, а також безліч інших військових одиниць, включаючи авіаційні ескадрилії Національної Гвардії.

Більш 138000 гвардійців були мобілізовані для Кореї, а потім численні дрібні мобілізації у час Берлінської кризи, війни у В'єтнамі і численних страйків і заворушень в країні.

Більш 63000 гвардійців були покликані служити у час операції «Буря в пустелі», і протягом десяти років з тих пір, гвардійці грали велику роль ніж будь-коли у час проведення миротворчих операцій в Сомалі, Гаїті, Саудівській Аравії та Кувейту, Боснії і Косово.

Починаючи з 1991 року, Національна Гвардія зазнала значні скорочення у

своїй силовій структурі в якості складової частини скорочення чисельності збройних сил США після закінчення холодної війни. Національна Гвардія залишила активності кілька сотень військових одиниць включаючи три окремі бригади і дві дивізії.

Спецназ Національної Гвардії і авіації взяли участь в операції підтримання демократії на Гаїті в 1995 році. В тому ж році, 4-ий батальйон, 505 піхотного полку, який складався на 70 % із солдатів охорони, дислокувався на Близькому Сході в складі багатонаціональних сил і спостерігачів.

Починаючи з 1996 року, персонал Національної Гвардії почав брати участь в операції спільних зусиль в складі миротворчих сил НАТО в Боснії.

Національна Гвардія почала нову діяльність шляхом створення програм для молодих людей з підвищеним ризиком. Національна Гвардія також грає важливу роль в багатьох громадах шляхом організації програм щодо зниження попиту на наркотики.

Національна Гвардія також продовжує свої зусилля з надання допомоги правоохоронним органам у боротьбі з розповсюдженням наркотиків.

Національна Гвардія продовжує відігравати важливу роль в наданні допомоги цивільній владі під час стихійних лих, таких як землетруси, повені, снігові бурі і урагани.

Протягом останніх кількох років, майже кожен штат мав співробітників охорони на державній дійсній службі для допомоги своїм сусідам, надаючи їжу, дах над головою, безпеку, і в багатьох випадках, виконуючи місії по порятунку життя.

Knodel L., Doctor of pedagogic, professor

ARMY NATIONAL GUARD HISTORY

The Army National Guard (ARNG), in conjunction with the Air National Guard, is a militia force and a federal military reserve force of the United States.

They are simultaneously part of two different organizations, the National Guard of the Several States, Territories and the District of Columbia, and the National Guard of the United States. The Army National Guard is divided into subordinate units stationed in each of the 50 states, three territories, and the District of Columbia, and operates under their respective governors.

The Army National Guard is the oldest component of the United States armed forces. Militia companies were formed with the first English settlement at Jamestown in 1607. The first militia regiments were organized by the General Court of the Massachusetts Bay Colony in 1636 and from the Pequot War in 1637 until the

present day, the Army National Guard has participated in every war or conflict the US has fought.

The militia stood their ground at Lexington Green in 1775 when the opening shots of the War of Independence were fired. They fought the British and their Indian allies from the Great Lakes to New Orleans during the War of 1812, and provided 70% of the troops that fought in the Mexican War.

The majority of the troops that fought in the Philippines during the Spanish American War were National Guardsmen, and the greatest number of combat divisions to fight the Germans during World War I came from the Guard – including six out of the eight that the German General Staff rated as "Excellent" or "Superior."

The Guard doubled the size of the Regular Army when it was mobilized in 1940, more than a year before Pearl Harbour, and contributed 19 divisions to that war, as well as numerous other units, to include Guard aviation squadrons.

Over 138,000 Guardsmen were mobilized for Korea, followed by numerous smaller mobilizations for the Berlin Crisis, Vietnam, and numerous strikes and riots at home.

Over 63,000 Army Guardsmen were called to serve in Desert Storm, and in the decade since then, Guardsmen have seen a greater role than ever before conducting peacekeeping in Somalia, Haiti, Saudi Arabia and Kuwait, Bosnia, and Kosovo. Beginning in 1991, the Army National Guard began significant cuts to its force structure as part of the downsizing of the U.S. military after the end of the Cold War. The Guard inactivated several hundred units to include three separate brigades and two divisions.

Army Guard Special Forces and aviation soldiers took part in Operation Uphold Democracy in Haiti in 1995. Also that year, the 4th Battalion, 505th Infantry, which consisted of 70 % Guard soldiers, deployed to the Middle East as part of the Multinational Force and Observers.

Beginning in 1996, both Army and Air Guard personnel began taking part in Operation Joint Endeavor, now Joint Guard, as part of the NATO peacekeeping force in Bosnia.

The Guard has entered new areas in concert with its theme of "adding Value to America" by establishing programs for youths at risk such as Challenge, Star Base and the Youth Conservation Corps. The Guard also plays a significant role in many communities by sponsoring drug demand reduction programs.

The Guard is also continuing its efforts in assisting law enforcement agencies in the seizure of illegal drugs.

The Guard continues to play a major role in assisting civil authorities during natural disasters such as earthquakes, floods, snowstorms and hurricanes.

During the past several years, nearly every state had Guard personnel on state active duty assisting their neighbours by providing food, shelter, security, and in many cases, by performing life saving missions.

УДК 371.2:355.233

Коба О.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін та фізичної підготовки факультету №2 підготовки фахівців для Національної гвардії України, підполковник

ФОРМУВАННЯ У КУРСАНТІВ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасна військово-професійна освіта передбачає формування групи компетенцій, що стосуються діяльності людини: компетенції пізнавальної діяльності; компетенції інформатизованих технологій; компетенції діяльності. З цією метою навчальна діяльність курсантів вищих навчальних закладів повинна бути орієнтована на вирішення практичних завдань, які стосуються майбутньої військово-професійної діяльності і спрямовані на забезпечення їх професійного та життєвого самовизначення.

Результати аналізу нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ВНЗ, свідчать про зростання вимог як до загального рівня культури офіцерів, так і корпоративної культури зокрема.

На сьогодні учені використовують різні підходи до відбору й обґрунтування критеріїв і показників корпоративної культури персоналу. Зокрема, на думку Т. Романюк, корпоративна культура – це багатогранний динамічний феномен, який можна вивчати на трьох рівнях – поверховому (зовнішні ритуали та церемонії, психологічний клімат у колективі, стиль одягу, «міфи та легенди», «герої» та «антигерої»), стилі спілкування, технології виробництва та ін.), підповерховому (цінності та вірування, стратегії і філософія, оголошена мета) та глибинному (національна культура, менталітет, особливості сприйняття). Дослідник Г. Хаєт указував на можливість вивчення корпоративної культури у вузах України за такими трьома властивостями: значимість високих цінностей, ефективність праці та задоволення співробітників від своєї праці.

У наш час критерії оцінки корпоративної культури як особистісного феномену розробляють Л. Валиахметова, А. Метельков, О. Разумова, Т. Романюк, О. Ходань, О. Чижикова та ін. Для оцінки змін, що відбуваються в об'єкті організації, учені здебільшого використовують критерій результативності, тобто сформованість у курсантів тих особистісних якостей, що необхідні для професійної діяльності з урахуванням вимог корпоративної культури. Зокрема дослідник М. Руденко вважає, що для того, щоб оцінити зміни, що відбуваються в об'єкті організації, тобто на рівні курсантів важливо використовувати такі критерії, як ціннісний, поведінковий та діяльнісний.

Т. Романюк запропонувала вивчати корпоративну культуру за допомогою трьох критеріїв: когнітивного, діялісно-творчого, та особистісного.

У свою чергу О. Ходань визначила такі критерії корпоративної культури

майбутніх офіцерів: мотиваційно-ціннісний (за аксіологічним компонентом), інтелектуальний (за творчим компонентом), комунікативний (за технологічним компонентом) та рефлексивний (за особистісним компонентом).

Загалом аналіз наукової літератури (Л. Валіахметова, А. Метельков, О. Разумова, Т. Романюк, О. Ходань, О. Чижикова та ін.) дозволив з'ясувати, що при визначенні критеріїв і показників корпоративної культури можна використовувати декілька підходів. Зокрема за першого підходу, який орієнтує на діяльнісний аспект корпоративної культури, важливим критерієм є бажана продуктивність діяльності фахівців щодо вирішення професійних завдань, а також продуктивність їхньої роботи щодо формування корпоративної культури. У цьому випадку оцінка стосується важливих кількісно-якісних показників. Основою другого підходу є методологічний принцип єдності особистості й діяльності, тому при цьому корпоративну культуру можна оцінити за її базовими структурними та змістовими характеристиками. Відповідно до третього підходу, інтегральним критерієм культури взагалі й корпоративної культури зокрема є її рівень (рівень сформованості).

УДК 159.9:316.776.23

Коваль В.О., спеціаліст організаційно-наукового відділу науково-організаційного центру Національної академії СБ України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ВПЛИВАМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

«Хто володіє інформацією, той володіє світом» – добре усім відома фраза Вінстона Черчеля. Вдало представлена та уміло донесена до певної соціальної групи, інформація у сучасному світі стає однією з найефективніших видів «зброї». З виникненням та розвитком техногенного суспільства, форми і засоби інформаційно-психологічного впливу безперервно удосконалюються, стають усе ефективнішими у своєму застосуванні та, на жаль, здебільшого мають приховані негативні наміри щодо певних осіб чи суспільства в цілому.

Особливо актуальним питання інформаційно-психологічних впливів постає зараз для України, яке до того ж загострилось у зв'язку з такими подіями як анексія Криму та проведення АТО на Сході нашої держави.

Загалом, інформаційно-психологічні впливи визначають як комплекс дій, спрямованих на створення правдоподібної ілюзії про ситуацію чи її перебіг задля досягнення прихованих цілей супротивника, що мають деструктивний характер. Основною метою таких впливів є спонукання до певних дій, а

важливим фактором при цьому буде правильна організація інформаційно-психологічних впливів для активізації найбільшої чисельності населення при реалізації заздалегідь визначеного задуму. Об'єктом інформаційно-психологічного впливу є індивідуальна і масова свідомості. Найчастіше стають уразливими місцями та важелями впливу потреби особистості у повазі й захисті, у досягненні успіху та самореалізації, в уникненні невдач і негативних впливів, а для масової свідомості – це потреби в освіті, побудові нового прогресивного суспільства, героїзмі та патріотизмі нації. Завданням того, хто намагається здійснити вплив, як правило, є ліквідація можливості об'єкта впливу самостійно аналізувати та продукувати певну інформацію. Сприятливими у цьому стають створення певної дезорієнтації у діях, ситуації розгубленості та паніки, що не дозволяють особистості адекватно оцінити навколишню дійсність.

Важливим аспектом для успішного інформаційно-психологічного впливу є викликати довіру до інформації, яка подається. Це досягається шляхом зменшення опору інформаційному тиску, апеляцією до надійних експертних джерел, очевидців подій, авторитетних осіб, тощо. Водночас активізується необхідність своєчасного виявлення, попередження і прогнозування інформаційно-психологічних впливів.

У процесі протидії військовослужбовцями інформаційно-психологічним впливам також важливо враховувати основні закони інформаційно-психологічних впливів: закон мисленевого спрощення (систематизація, надання переваги думці більшості, стереотипізація інформації та ін.), закон обмеження матеріалу (інформація подається не у повному обсязі, а лише її часткові фрагменти для викривлення реальних подій та процесів), закон багаторазового повторення інформації (доведення інформаційних блоків одного й того ж змісту).

Отже, здійснення військовослужбовцями протидії інформаційно-психологічним впливам супротивника є важливим та надзвичайно актуальним аспектом для урегулювання ситуації, що склалась на території нашої держави.

Серед основних заходів протидії військовослужбовцями інформаційно-психологічним впливам виділяються такі: вивчення організації ведення інформаційно-психологічної операції противником та вжиття заходів щодо її нейтралізації; своєчасне інформування особового складу про методи дій сил і засобів таких операції противником та своєчасна нейтралізація каналів розповсюдження дезінформації; організація роботи з військовослужбовцями, що виявляють схильність до панічних настроїв та стресів; налагодження співпраці з правоохоронними органами та органами місцевої влади з питань проведення заходів захисту населення від негативного інформаційно-психологічного впливу.

УДК 342.951

Колюшева О.С., начальник кабінету навчально-допоміжного персоналу кафедри загальновійськових дисциплін та фізичної підготовки факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України, лейтенант

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ АНГЛІЗАЦІЇ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ З ПРАВООХОРОННИМИ ФУНКЦІЯМИ

На сучасному етапі розвитку незалежної, демократичної, правової, соціальної держави та в умовах інтеграції України до європейської спільноти, як ніколи постає важливе питання щодо включення військових формувань з правоохоронними функціями до процесу англізації.

Як відомо, більшість наукових досліджень, наукових статей та результати винаходів розробляються та публікуються саме англійською мовою. Держава Україна активно співпрацює зі Сполученими Штатами Америки, Францією, Іспанією та Німеччиною щодо вивчення та впровадження новітніх зразків озброєння, техніки, тактичних методів ведення бойових дій, методів ведення розвідувальних операцій та інше.

Важливим є розробка єдиних термінологічних стандартів, унормування та упорядкування їх до європейських вимог. Окрім того, розширення англійської військової термінології відкриє шляхи до більш тісної співпраці з країнами Європейського Союзу як на міжнародному державному рівні, так на рівні ділового спілкування.

Англійська мова як мова міжнародного спілкування є одним із головних засобів для забезпечення успішного взаєморозуміння між суб'єктами міжнародного рівня. Однак, на даному етапі в Україні відбувається повільний процес вивчення та впровадження англійської мови як мови міжнародного спілкування, що сповільнює процес входження держави до європейської спільноти.

Національна гвардія України як військове формування з правоохоронними функціями здійснює активну співпрацю із закордонними військовими формуваннями щодо вивчення, запозичення та впровадження досвіду в Україні, тому необхідно постійно вдосконалювати рівень володіння англійською мовою з метою усунення недоліків та недопущення непорозумінь.

На даний час у військових формуваннях із правоохоронними функціями проводяться заняття щодо вивчення англійської мови.

Однак, рівень знань англійської мови військовослужбовцями досить різний, тому існує необхідність у проведенні тестування для визначення даного рівня та розподілення військовослужбовців по групах і подальшим проведенням занять.

При вивченні англійської військової термінології необхідно особливу увагу звертати на неологізми, що тільки входять у мовний обіг. Задля безперешкодного

розуміння вживаної термінології під час іноземної комунікації.

Окрім того, залучення провідних фахівців, які мають багаторічний досвід співпраці та перекладу текстів військового дискурсу, також має велике значення при вивченні англійської мови військовослужбовцями військових формувань з правоохоронними функціями. Більше того, на даний час проводять практичні заняття із запозичення іноземного досвіду з фахівцями Національної жандармерії Франції, де комунікація також відбувається англійською мовою із залученням перекладача.

Однак, метою процесу англійзації є володіння достатнім рівнем знань англійської мови кожним військовослужбовцем військового формування з правоохоронними функціями без необхідності залучення перекладача.

Таким чином, англійська мова набуває все більшого поширення на території України. До процесу англійзації активно залучаються військові формування з правоохоронними функціями з метою покращення рівня міжнародної співпраці.

УДК 32.001:351.741

Комісаров О.Г., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, полковник поліції

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ: ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ

З часу набуття незалежності в Україні вибудовується національна система застосування заходів примусу суб'єктами забезпечення внутрішньої безпеки. Події 2013-2016 років, особливо ті, що пов'язані з АТО на сході країни, актуалізували необхідність перегляду окремих складових такої системи із подальшою формалізацією у стратегічних документах теоретико-правової моделі поведінки особового складу військових формувань і правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань.

Виходячи зі змісту Кодексу поведінки посадових осіб по підтримці правопорядку метою застосування примусових заходів особовим складом військових формувань і правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань є забезпечення подолання спротиву виконання ними такого завдання в аспекті їх превентивної (поліцейської) складової, а також затримання особи правопорушника, його доставляння до відповідного органу. Якщо співробітник (військовослужбовець) вважає, що мета застосування примусового заходу ним

досягнута, а порушений порядок проведення превентивної (поліцейської) складової відновлено він повинен припинити застосування цього примусового заходу та повернутися до виконання попереднього завдання.

У межах заходів реагування на правопорушення, під час виконання службово-бойових завдань заходи примусу застосовуються особовим складом військових формувань і правоохоронних органів України також з метою забезпечення особистої безпеки, безпеки оточуючих, порушника. Наслідком застосування примусу може бути затримання правопорушника у встановлений у законі спосіб, припинення правопорушення, встановлення особи правопорушника тощо.

Для аргументації затримання встановлюються стандарти, прийняті Європейським судом з прав людини щодо затримання осіб, яке застосовується в межах кримінального провадження. Зокрема: 1) затриманий має право на розгляд його справи судом протягом розумного строку, з дотриманням принципу відкритості та справедливості; 2) затриманий не вважається правопорушником доки суд не встановить факт вчинення ним правопорушення; 3) затриманому повинні негайно і детально повідомити суть і підстави затримання; 4) у нього має бути достатньо часу і можливостей для підготовки захисту.

Перелік заходів примусу до яких може/повинен вдаватися співробітник (військовослужбовець) завжди є вичерпним, при цьому застосування одного із заходів примусу унеможлиблює застосування інших заходів примусу одночасно, а застосування фізичного сили не може вважатися найменш небезпечним із заходів примусу та таким, що має передувати застосуванню спеціальних засобів чи зброї.

Обрання примусового заходу здійснюється на розсуд співробітника (військовослужбовця) пропорційно рівню небезпеки реагування, а також в залежності від ситуації яка складається.

УДК 159.9.01

Кондратюк-Антонова Т.В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України ННІ № 3 НАВС

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ

В сучасному світі конфлікт є невід'ємною частиною соціального життя. Він стає найбільш гострим засобом вирішення протиріч в інтересах, цілях, поглядах, що виникають в процесі соціальної взаємодії та супроводжуються, як правило, негативними емоціями, що виходять за межі правил і норм.

Особливості військового колективу, характер міжособистісних відносин військовослужбовців не виключають виникнення конфліктів. Під конфліктом у

військовому колективі розуміється засіб розвитку та завершення найбільш значущих протиріч, що виникають в процесі взаємодії, і який супроводжується протидією військовослужбовців та їх негативними емоціями по відношенню один до одного.

Конфлікти у військових колективах можуть бути викликані цілою низкою причин, виявлення яких займає головне місце в пошуку шляхів їх попередження та конструктивного завершення. Без розуміння рушійних сил розвитку конфліктів дуже важко ефективно впливати на їх регулювання.

Управління конфліктом розглядається як цілеспрямована, обумовлена об'єктивними законами дія на його динаміку з метою розвитку або руйнування тієї соціальної системи, в межах якої він розгортається. Це спільна діяльність всіх учасників конфлікту, направлена на завершення протидії, протистояння та вирішення проблеми, що привела до зіткнення опонентів. Це активність обох сторін по перетворенню умов, в яких вони взаємодіють, подолання дії причин виникнення конфлікту. Також вирішення конфлікту передбачає зміну самих опонентів, їх позицій, інтересів, цінностей, поглядів, і, можливо, навіть зміни у взаємовідносинах. Тому підтримка і зміцнення співпраці у військових колективах, їх відношення до взаємодопомоги є центральною проблемою усієї тактики попередження конфліктів.

Існують різноманітні методи управління конфліктами. Найбільш відомими є внутрішньоособистісні, структурні, міжособистісні. Сутність внутрішньо-особистісних методів полягає у вмінні правильно організовувати свою власну поведінку, висловлювати точку зору, не викликаючи захисну реакцію іншої людини. Структурні методи направлені на організаційні конфлікти, що виникають у зв'язку з неправильним розподілом повноважень, організацією праці, існуючою системою стимулювання тощо.

Методи вирішення міжособистісних конфліктів включають різні стилі. До них відносять такі, як ухиляння, відхід від конфлікту. Позиція військовослужбовця проявляється в тому, щоб не потрапити у ситуації, котрі провокують виникнення протиріч, не вступати в обговорення питань, що можуть привести до суперечок.

Примус, скерований на те, щоб примусити опонента прийняти свою точку зору будь-якою ціною. Такий стиль може бути ефективним там, де керівник має великий вплив на підлеглих, але не може знищити ініціативу підлеглих. Такий стиль викликає одобічне прийняття рішення, яке не завжди може бути вірним.

Компроміс передбачає прийняття точки зору іншої сторони, але до певної міри. Здатність до компромісу дуже високо ціниться в управлінських ситуаціях, оскільки це мінімізує недоброзичливість в колективі.

Найкращим стилем вирішення міжособистісних конфліктів є вирішення проблеми за рахунок визнання різних думок і здатності ознайомитись з іншими точками зору, щоб зрозуміти причини конфлікту та знайти шлях, прийнятний

для усіх сторін. Це пошуки найкращого варіанту рішення, а не досягнення власної мети за рахунок інших.

Своєчасне вирішення конфлікту вигідне усім і військовому колективу в цілому. Стратегія виходу з конфлікту представляє собою основну лінію поведінки опонента на його заключному етапі, до якої відносять суперництво, співпрацю, пристосування тощо.

Розуміння сутності конфліктів у військовому колективі, причин їх виникнення, методів управління ними допоможе командирі більш ефективно вести роботу з їх упередження та своєчасного вирішення.

УДК 378.14:004

Костікова І.І., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ЕЛЕКТРОННА ДИДАКТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Існуюча нині освітня система вже не задовольняє тим високим вимогам, які пред'являє до неї саме життя. Її основними недоліками є: репродуктивне (в основному) відтворення інформації як мета навчання, недооцінка ролі самостійної роботи студента, недостатній контроль систематичності цієї роботи, переважання лінійної схеми організації навчального процесу. Нинішнє студентство – покоління в основному мережеве. Для сучасних студентів електронний спосіб отримання інформації є нормальною і необхідною складовою у їх повсякденному житті, а інформаційно-комунікаційні технології давно стали їх робочим інструментом. Абсолютно очевидним є той факт, що високі технології в освіті є життєво необхідними.

Процес використання електронних дидактичних засобів дає можливість отримувати, змінювати та зберігати інформацію, ефективно вирішувати педагогічні й професійні завдання в найоптимальніший для кожної людини спосіб, з опорою на величезний попередній досвід. На нашу думку, саме електронне навчання покликане стати базовою технологією сучасної освітньої системи.

Дослідження ефективності сучасних освітніх технологій і, зокрема, ролі і місця електронного навчання в сучасній освіті має бути у контексті нової освітньої парадигми. Специфічні проблеми «електронної дидактики» також потрібно вирішувати у межах поза загально дидактичних підходів. При цьому з'ясування загальних ідей неklasичної, нової парадигми на сьогодні видається найбільш актуальним завданням.

Справа в тому, що електронне навчання, будучи застосованим у межах класичної парадигми – через технологічне вдосконалення традиційної університетської моделі, – призводить лише до посилення наявних суперечностей і робить ознаки її кризи ще більш помітними (упровадження e-Learning у даному випадку розуміється як «занурення» професора у веб-середовищі).

На наш погляд, невдача низки проектів електронного навчання іноді криється не в технічній недосконалості, а в недосконалості базової освітньої моделі, в межах якої відбувається впровадження нових технологій. Тут можна провести аналогію з провалом «телевізійних університетів»: їх невдача не є свідченням низької якості телевізійних трансляцій лекцій. Сенс цього порівняння полягає в обмеженості класно-урочної моделі як такої.

Сучасні вищі навчальні заклади оснащуються Інтернетом, засобами супутникового зв'язку; у них створюються комп'ютерні навчальні аудиторії, які забезпечуються електронними навчально-методичними комплексами, електронними словниками, довідниками тощо, де сучасний студент має змогу отримати достатній теоретичний рівень знань, необхідні компетенції за допомогою електронної педагогіки.

Мова йде про позитивні зміни в усіх сферах освіти, причому не в далекій перспективі, а в найближчий час. Можливості електронної педагогіки мають бути наскрізними впродовж усього періоду навчання студентів, адже в розвитку вільної особистості, її талантів, суті духовного збагачення та посвячення в таємниці буття особистості, вирішення проблем реальності повинна бачити педагогіка своє завдання.

УДК 37.035:351.858:172.15:355.233(477)

Кравченко Н.М., начальник кабінету навчально-допоміжного персоналу факультету №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України, капітан

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВІЙСЬКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

Національно-патріотичне виховання є одним із головних пріоритетів і органічним компонентом розвитку освіти. В основу цього виховання мають

бути покладені принципи гуманізму, демократизму, толерантності, наступності та спадкоємності поколінь.

Патріотичне виховання військових кадрів у ВНЗ має носити активний, творчий та наступальний характер. Патріотичний аспект має бути присутнім під час вивчення всіх навчальних дисциплін, під час гуманітарної підготовки, інформаційних та культурно-просвітницьких заходів.

Важливо, щоб кожен навчальний заклад став осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Ефективність патріотичного виховання залежить від особистості того, хто його здійснює, хто ним керує. Суб'єктами патріотичного виховання виступають командири підрозділів, їх заступники з виховної роботи, викладачі. Слід зазначити, що курсантський і офіцерсько-викладацький колективи є компонентами однієї цілісної системи. Вони є компонентами середовища військово-навчального закладу і не можуть існувати один без одного. Їх взаємодія, взаємовплив, співпраця носять об'єктивний характер. При цьому неабиякий вплив на виховання патріотизму здійснюють викладачі та командири. Одним із основних методів їх впливу є приклад.

Важливу роль у формуванні патріотизму у ВНЗ військового спрямування займає колектив. Військовий колектив виконує такі функції: організація життєдіяльності курсантів у різних формах навчання, праці, суспільної діяльності, у процесі яких формуються ділові і моральні стосунки між ними; формування моральних якостей особистості, її ставлення до навколишнього світу; формування суспільної думки, як важливого інструменту впливу на кожного члена колективу.

Патріотичне виховання є пріоритетним напрямом громадянського виховання у національній системі освіти. Його актуальність зумовлена процесом відродження нації, сприяє формуванню соборності України, розбудові й удосконаленню суверенної демократичної держави. Виховати патріотів – означає підготувати підрастаюче покоління до виконання функцій захисника Батьківщини, сформувати у молоді готовність трудитися для своєї держави і підносити її міжнародний авторитет, виховати громадянську гідність, чесність, мужність, працьовитість.

На сучасному етапі Україна та українське військо як ніколи потребує свідомих, високо підготовлених військових інтелігентів, які зможуть не тільки силою наказу чи матеріального заохочення, але й своїм моральним авторитетом повести за собою військо. Таких патріотів має готувати насамперед вищий навчальний заклад.

УДК 159.9

Кравченко О.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України; **Товма М.І.**, кандидат психологічних наук, доцент, заступник начальника Національної академії Національної гвардії України по роботі з особовим складом, полковник

**ФОРМИ ТА МЕТОДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ
ПРОТИДІЮЧИХ СИЛ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НГУ**

Особливості інформаційно-психологічного впливу полягають у тому, що при правильній організації він може бути надзвичайно ефективним, або майже не дієвим. Основними формами, які визначають внутрішній зміст та зовнішні атрибути інформаційно-психологічного впливу є: усне мовлення (усна пропаганда), друкована пропаганда та образотворчі засоби; радіомовлення, телебачення, internet.

Усна пропаганда, яка здійснюється за допомогою гучномовних станцій, є дуже продуктивною. Радіо і телепропаганда забезпечує вплив на велику аудиторію, але вимагає спеціальної апаратури для прийому і можливостей для прослуховування (перегляду), яка у бойовій обстановці не завжди можлива. Друковані та образотворчі засоби програють в оперативності, не сприймаються неосвіченими людьми і вимагають застосування спеціальних засобів доставки, проте їх можна вивчати багаторазово, передавати з рук в руки, зберігати тривалий час. Як правило, всі форми психологічної боротьби застосовуються комплексно, щоб переваги кожної з них компенсували недоліки інших.

Базовими методами впливу в практиці психологічної боротьби є переконання і навіювання.

Переконання – це метод впливу на свідомість людей, спрямований до їхнього власного критичного сприйняття. Переконання орієнтується на інтелектуально-пізнавальну сферу психіки людини. При використанні методу переконання спочатку домагаються від людини внутрішньої злагоди з певними умовиводами, а потім на цій основі формують і закріплюють нові установки (або трансформують старі), що відповідають поставленій меті. Ефективність впливу в першу чергу залежить від таких характеристик змісту інформації, як доказовість та переконливість.

Здійснення переконуючого впливу певною мірою залежить від ситуації інформування.

Метод навіювання – це процес психічного впливу на людину чи групу при послабленому усвідомленому контролі, некритичній оцінці змісту повідомлень, які сприймаються. Він ґрунтується на некритичному (і часто

неусвідомлюваному) сприйнятті інформації.

Навіюючий вплив здійснюється на основі конкретних цілей і завдань, що відповідають планам психологічних операцій та тим умовам, в яких вони проводяться. Навіюючий вплив є ефективним щодо суворо певних груп населення та військовослужбовців противника, при обов'язковому врахуванні їхніх найважливіших соціально-психологічних, національних та інших особливостей; некритичність сприйняття інформації об'єктом навіювання. І навіюючий вплив передбачає дуже низький рівень критичності та свідомості об'єкта.

На відміну від переконування навіювання засновується на розумі людини, її здатності сприймати слова іншої особи як належне, як інструкцію до дії. Тому воно не потребує ні системи логічних доказів, ні активної розумової діяльності; визначеність поведінки, що ініціюється. Кінцевою метою навіювання є провокування певних реакцій, певних учинків і об'єкта впливу, які відповідають цілям психологічної операції.

Отже, різні форми та методи проведення інформаційно-психологічних операцій відіграють надзвичайно велику роль у ході проведенні сучасних збройних конфліктів.

УДК 124.5

Круть П.П., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри військової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ

Суттєві зміни у реалізації та захисті життєво важливих інтересів громадянина, суспільства та держави зумовили необхідність корегування теорії та практики будівництва і реформування сектору безпеки та оборони України. В таких умовах особливої важливості набуває міждисциплінарний, зокрема філософсько-методологічний та психологічний, аналіз морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування суб'єктів силових компонентів сектору безпеки та оборони України.

Більшість науковців наголошують на комплексності зазначеного виду всебічного забезпечення службово-бойової діяльності:

- як принципово новий, комплексний вид забезпечення, який інтегрує всі основні види і способи організаційного впливу на свідомість і психіку військовослужбовців при проведенні заходів в процесі виконання бойових

завдань мирного часу, а також під час операцій та бойових дій;

- як системокомплекс цілеспрямованого соціально-психологічного впливу на формування та протікання соціально-психологічних явищ і процесів на різних структурних рівнях військ з метою встановлення в ньому морально-психологічної рівноваги, що відображає здоровий морально-психологічний стан і характеризує особовий склад як повністю готовий до військової діяльності в мирний та воєнний час. При цьому морально-психологічне забезпечення в широкому сенсі ототожнюється з боротьбою в духовній сфері, з психологічною війною;

- як система заходів, спрямованих на формування у особового складу морально-бойових і професійно-необхідних якостей, що визначають зміст і сформованість морально-психологічного стану та забезпечують якісне виконання завдань повсякденної діяльності, високу бойову готовність і здатність військ (сил).

Сьогодні існує потреба у міждисциплінарному уточненні та гармонізації термінології, яка використовується у нормативно-правових актах, що регламентують порядок морально-психологічного забезпечення з категоріальним апаратом сучасних гуманітарних та соціальних наук.

На нашу думку, морально-психологічне забезпечення діяльності суб'єктів силових компонентів сектору безпеки та оборони України слід вважати складною системною людською діяльністю, щодо реалізації можливостей організаційних, інформаційних, психолого-педагогічних, соціально-правових, культурно-просвітницьких засобів впливу на особистість військовослужбовця та іншого фахівця з метою формування у них духовних цінностей мілітарної культури українського суспільства (сприйняття ідеї щодо територіальної цілісності та активно-дієвого суверенітету країни), професійно необхідних психологічних якостей, необхідних для успішного виконання службово-бойових завдань.

Проведений аналіз особливостей системи морально-психологічного забезпечення силових компонентів сектору безпеки та оборони України уможливив висновок, що тільки міждисциплінарна реалізація дослідницьких ресурсів філософсько-методологічних та психологічних підходів для здійснення вимірювання ступеня сформованості духовних цінностей та професійно необхідних психологічних якостей персоналу зазначеного сектору на підставі загальнодержавної системи моніторингу чинників, які негативно впливають на морально-психологічний стан військовослужбовців, інших фахівців – дозволяє запровадити відповідне корегування організаційно-правового механізму оперативного реагування з метою мінімізації їх впливу.

Кузніченко С.О., доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту Законодавства Верховної Ради України; **Шевченко В.Й.**, аспірант Одеського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Проведено аналіз правового статусу органів місцевого самоврядування в організації оборонної діяльності. Розкрито основний зміст та принципи цивільно-військового співробітництва. Розкрито проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування та органів військового управління в Україні.

Проблеми формування місцевого самоврядування в Україні відносяться до одних із найважливіших питань розвитку конституційного ладу.

Здійснення органами місцевого самоврядування окремих державних повноважень у деяких випадках сприяє більш ефективному вирішенню питань і завдань виконавчо-розпорядницького характеру на місцевому рівні. Однак варто враховувати, що наділення органів місцевого самоврядування окремими державними повноваженнями, наприклад повноваженнями з питань, що регулюють оборонну діяльність, не завжди виправдано.

Так, зокрема, питання оборони країни, покладені ст. 17 Конституції України на Збройні Сили України, та не повинні ставати сутністю і змістом управлінської діяльності органів місцевого самоврядування.

Звертаючись до закону від 6 грудня 1991 р. «Про оборону України», можна зробити висновок, що питання у сфері оборони відносяться до компетенції Президента, Парламенту, Уряду органів місцевого самоврядування та організацій. Ці питання також включені в обов'язки посадових осіб, в об'єм прав та обов'язків громадян. Аналізуючи положення основного закону країни і закону «Про оборону України», можна припустити, що тут має місце делегування частини державних повноважень без винятку цих питань з компетенції органів виконавчої влади.

Однак даний у зазначеному Законі перелік напрямків взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевими органами військового управління необхідно було б підкріпити в нормативному порядку однозначно тлумаченим і чітко встановленим обсягом компетенції кожної зі згаданих структур (чи їх підрозділів), включаючи здійснення повноважень контрольно-наглядового характеру, притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, вчинені винними особами в розглянутій сфері взаємодії.

Варто виділити ряд особливостей у взаємовідносинах органів місцевого самоврядування і місцевих органів військового управління.

По-перше, наявність місцевих органів військового управління є необхідним і

важливим атрибутом будь-якої держави на будь-якому етапі її розвитку.

По-друге, функціональна компетенція цих органів змінюється поступово і пов'язана із загальним рівнем розвитку управлінського апарату країни, її зовнішньою і внутрішньою політикою.

По-третє, структура і компетенція місцевих органів військового управління прямо залежать не тільки від об'єму і числа поставлених перед ними завдань, але і від об'єму і джерел фінансування. При цьому можна встановити цілком визначену закономірність. Чим вищий рівень розвитку управлінських структур країни, складніший її внутрішній поділ на територіальні і національно-територіальні утворення, тим більш складною, багатоступінчастою повинна бути структура місцевих органів військового управління, ширша їх компетенція і в цілому більш розвиненим повинне бути оборонне законодавство. Від джерел фінансування, безумовно, залежить і підпорядкованість місцевих органів військового управління – фінансуючий орган, здійснюючи додаткове фінансування (яке в ряді випадків відповідне або навіть перевершує за обсягом основне), навіть при відсутності відносин підпорядкованості між ним і фінансуючим місцевим органом військового управління має можливість впливати на цей орган, регулюючи ступінь свого впливу за рахунок факту, термінів і об'ємів фінансування.

По-четверте, місцеві органи військового управління, будучи органами держави, входять до складу органу виконавчої влади. Варто особливо підкреслити діючий на всьому протязі існування військових комісаріатів принцип їх підпорядкування винятково центральній владі і відсутність до останнього часу можливості в місцевих установах яким-небудь чином впливати на їх діяльність. Відповідно, прийняття оборонного законодавства є прерогативою законодавчих органів, а витрати на діяльність місцевих органів військового управління повинен нести винятково загальнодержавний бюджет. Однак зміни як у законодавстві, так і в практиці фінансування демонструють у реальності певний відхід від дотримання принципу суворого центрального підпорядкування.

В усіх сучасних державах організація й управління в сфері оборони є предметом відання центральних державних органів. Захист держави від посягання на її незалежність уявляється загальнодержавним завданням, найбільш відповідальним, важливим і потребує централізованого управління. Принцип централізму є необхідною умовою успішності проведених військовими комісаріатами заходів. Тут, як ні в якому іншому державному органі, потрібен чіткий порядок та організація роботи, найбільша погодженість всіх ланок єдиної системи, яка забезпечує обороноздатність держави. Всебічна і детальна регламентація всіх сторін діяльності військових комісаріатів визначається особливою значимістю цих органів. Питання організації і проведення мобілізації, а отже, і обліку транспортних і людських ресурсів можуть ефективно вирішуватися тільки за умови наявності повних і достовірних облікових даних у військових комісаріатах

району (міста без районного поділу) у сполученні з належно складеними у вищих органах військового управління – штабах військових округів і видів військ – мобілізаційними планами і планами комплектування команд для Збройних Сил.

Центральні органи військового управління в системі військових комісаріатів, місцеві військові комісаріати та органи місцевого самоврядування не протистоять один одному, а складають єдиний механізм, що діє за певним планом і під єдиним началом. При цьому військові комісаріати на місцях підпорядковуються вищестоящим відповідним органам по вертикалі, однак вони погоджують свої дії в тому ступені, у якому це встановлено законодавством, з органами місцевого самоврядування. Спираючись на систему підпорядкованих військових комісаріатів, вищий орган проводить заходи щодо реалізації програми військової доктрини держави. Місцеві військові комісаріати виступають тут як виконавці волі центру.

Визначимо, які питання віднесені законодавцем до відання органів місцевого самоврядування:

1. Видання правових актів, дія яких поширюється на певній території.
2. Діяльність по забезпеченню виконання громадянами військового обов'язку.
3. Діяльність в області мобілізаційної підготовки і мобілізації.
4. Діяльність в області організації цивільної оборони.
5. Діяльність в області охорони державного кордону.
6. Діяльність по підтримці режиму воєнного стану.
7. Реалізація заходів для соціального захисту військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та їхніх родин.

Слід зазначити, що дані питання ефективно можуть бути вирішені тільки в рамках співробітництва центральних, територіальних органів управління і військових комісаріатів. Серед них є і такі, як спільний розвиток інфраструктури місцевого військового управління в регіонах, а також такого її сегмента, як контрольована органами місцевого військового управління мобілізаційна діяльність, здійснювана владою. Регіональні влади не менше, ніж військові комісаріати, зацікавлені в упорядкуванні питань мобілізаційної підготовки і мобілізаційної готовності, створенні центрів військово-патріотичного виховання громадян, реалізації державних програм працевлаштування і забезпечення житловою площею осіб, звільнених з військової служби, та членів їхніх родин.

У мирний час військовий комісаріат не наділений повноваженнями по виданню в межах його компетенції нормативних актів загального характеру з питань оборони, що є обов'язковими для всіх державних органів, їх посадових осіб, організацій і громадян. Тенденції зміни нормативної правової бази, що встановлює об'єми компетенції між територіальними підрозділами органів виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, дозволяють помітити посилення керівної ролі останніх при здійсненні виконавчо-розпорядницьких функцій і вирішенні

управлінських завдань на місцевому рівні.

Встановлення державою статусу своїх місцевих органів військового управління, їх організаційної будови, прав та обов'язків має певну внутрішню логіку, яка впливає із загальної військово-оборонної політики держави і її військової доктрини.

Кучеренко С.М., кандидат психологічних наук, доцент, доцент Національного університету цивільного захисту України; **Кучеренко Н.С.**, кандидат психологічних наук, старший викладач Української інженерно-педагогічної академії

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ЯКІ МАЮТЬ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В тезах розкриваються відповідні особливості визначення факторів які мають вплив на ефективність службово-бойової діяльності офіцерів технічного профілю, розподілу їх на відповідні групи та проведення діагностичних процедур, отримані результати дозволяють в подальшому здійснювати прогнозування успішності виконання ними професійних функцій.

Ключові слова: психологічний аналіз, службово-бойова діяльність, професійна мотивація, професійне мислення, особистісний адаптаційний потенціал, нервово-психічна стійкість.

За результатами проведеного психологічного аналізу службово-бойової діяльності офіцерів технічного профілю НГУ, на підставі уточнених професіограми та психограми, висновків експертів, емпіричних досліджень нами були виділені провідні індивідуально-психологічні особливості, які мають вплив на ефективність службово-бойової діяльності офіцерів технічного профілю: професійна мотивація (спрямованість на виробничу (експлуатаційну) діяльність, потреба в досягненні мети, мотивацію до успіху); професійне мислення (фактори В, М, Q₁ інтелектуального блоку опитувальника Р.Б. Кеттелла, особливості технічного мислення); емоційно-вольова сфера (фактори С, G, I, O, Q₃, Q₄ емоційно-вольового блоку за опитувальником Р.Б. Кеттелла, нервово-психічна стійкість, особистісний адаптивний потенціал); комунікативні та організаторські здібності (фактори А, Н, F, E, Q₂, N, L за опитувальником Р.Б. Кеттелла), що безпосередньо відповідають характеристичі їх професійної діяльності, службовим функціям, типовим професійним завданням тощо.

У подальшому дослідженні для встановлення впливу кожного показника індивідуально-психологічних особливостей (професійної мотивації, професійного мислення, емоційно-вольової сфери, комунікативних та організаторських

здібностей) проводилося визначення величини кореляції для виявлення статистичного взаємозв'язку між випадковими величинами. У якості випадкової величини вибирався показник, який досліджувався, в якості іншої – ефективність службово-бойової діяльності офіцерів технічного профілю, для цього був використаний коефіцієнт кореляції Пірсона (r).

Результати проведеного дослідження показали, що на ефективність службово-бойової діяльності офіцерів технічного профілю НГУ значною мірою впливають такі показники як: спрямованість на виробничу (експлуатаційну) та організаторську діяльність, мотивація до успіху, потреба в досягненні мети ($r > 0,5$). Фактори В, М, Q1, технічне мислення також помітно впливають на ефективність, але їх вплив менший, ніж у першій групі показників. Коефіцієнт кореляції цих показників знаходиться в інтервалі $0,40 < |r| < 0,48$, причому на перше місце в цій групі виходить технічне мислення $r = 0,48 \div 0,47$.

Кореляційні зв'язки між показниками ефективності службово-бойової діяльності та показниками емоційно-вольового блоку (фактори С, G, I, O, Q₃, Q₄, нервово-психічна стійкість, особистісний адаптивний потенціал) мають відповідну тенденцію до статистичної значущості, але не оказують такого впливу на ефективність професійної діяльності, як попередні (коефіцієнт кореляції знаходиться в інтервалі $0,21 < |r| < 0,36$). Отримані результати дозволяють стверджувати, що для ефективного виконання службово-бойової діяльності офіцерам технічного профілю НГУ потрібен розвиток емоційно-вольових характеристик не нижче за середній.

Для факторів А, Е, F, H, L, N, Q₂, комунікативних здібностей, моральної нормативності, проектно-конструкторської та науково-дослідницької діяльності коефіцієнт кореляції з урахуванням статистичної похибки є незначним $0,01 < |r| < 0,17$. Тому можна вважати, що ці індивідуально-психологічні особливості не оказують відчутного впливу на ефективність службово-бойової діяльності як у слабоефективних, так і високоефективних офіцерів технічного профілю.

Таким чином, за результатами проведених досліджень виявлено, що індивідуально-психологічні особливості за рівнем впливу на ефективність службово-бойової діяльності офіцерів технічного профілю можна поділити на наступні групи: першу групу складають професійна мотивація, потреба в досягненні мети, мотивація до успіху, організаційні здібності; до другої групи відноситься професійне (технічне) мислення; третю групу складають емоційно-вольова сфера – фактори емоційно-вольового блоку С, G, I, O, Q₃, Q₄, нервово-психічна стійкість, особистісний адаптаційний потенціал; четверта група містить комунікативні здібності, а також фактори А, H, F, E, Q₂, N, L.

УДК 378:355:355.45

Лемешко О.В., старший викладач кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, майор

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЙ У ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН

Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон є одним із пріоритетних завдань у системі їх фахової підготовки. Це вимагає від Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького організації освітнього процесу з урахуванням необхідності формування цієї професійно важливої властивості.

Для успішного вирішення цього завдання ми повинні врахувати різні чинники: специфічні особливості діяльності офіцерів-прикордонників з локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон, модель, сутність підготовки фахівця й удосконалення навчальних планів і програм із спеціальних дисциплін. Для оптимізації формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон під час навчання ми визначили відповідні педагогічні умови і методику зазначеного процесу.

Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон ми визначаємо як сукупність зовнішніх обставин освітнього процесу та внутрішніх особливостей особистості курсантів, необхідних для формування у них професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон.

Загалом результати аналізу сучасного досвіду вирішення сформульованої проблематики, стан професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності дозволяють зробити припущення про те, що формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон буде більш результативним за умови впровадження в освітній процес таких педагогічних умов: активізації та розвитку мотивації до навчальної діяльності; оптимізації змісту, форм і методів формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників щодо локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон на основі системного аналізу ситуації на кордоні; використання активних методів навчання для відпрацювання в курсантів умінь

приймати управлінські рішення при локалізації нестандартних ситуацій; забезпечення професійної спрямованості практичної складової підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Отже, для формування у курсантів професійної готовності до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон важливе значення має дотримання загальнодидактичних принципів цілеспрямованості, безперервності й послідовності, індивідуалізації, фундаменталізації змісту навчання, професійної спрямованості навчання, а також специфічних принципів інтеграції, прагматизму, варіативності та модульності і за умови впровадження в освітній процес вищезазначених педагогічних умов.

УДК 81'26

Лисичкіна І.О., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України; **Гунбіна В.К.**, сержант 113 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України

КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ БРИГАДИ ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ НГУ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

Наразі проблема формування іміджу силової структури є актуальною через низку причин. По-перше, в українському суспільстві давно з'явилася необхідність вагомої зміни образу силової структури, оскільки імідж, що склався заважає розвитку структури та процесу реформування. По-друге, формування позитивного іміджу силових структур має не лише вузьковідомче, але й широке суспільне значення, оскільки лежить у площині пошуку порозуміння між силовиками та громадським суспільством як запоруки успішного виконання службової діяльності.

Мета нашого дослідження полягає у встановленні комунікативних особливостей формування позитивного іміджу бригади швидкого реагування НГУ в аспекті перекладу. Матеріалом дослідження слугували іміджеві повідомлення про створення та діяльність 4-ї бригади швидкого реагування НГУ, розміщені у мережі Інтернет на сайтах 24tv.ua, bigmir.net, sensor.net, на офіційних сайтах Національної гвардії України та Міністерства внутрішніх справ України у 2015-2016 роках.

Зауважимо, що імідж – це штучна імітація або подання зовнішньої форми будь-якого об'єкта. Імідж визначається як цілісний, якісно визначений образ певного об'єкта, стійко існуючий та відтворюваний в масовій і/чи індивідуальній свідомості. Імідж формується у процесі комунікації, у межах якого транслюється інформація іміджеформувального характеру (вербальні, візуальні, аудіовізуальні іміджеві повідомлення). Для того щоб мати успіх,

процес формування іміджу повинен бути зкоординованим й інтенсивним.

Відповідно до результатів проведеного дослідження, формування позитивного іміджу бригади в мас-медіа відбувається шляхом використання низки комунікативних стратегій в численних мас-медіа повідомленнях. Найпоширенішими стратегіями і тактиками є:

- а) стратегія апеляції до авторитетів;
- б) стратегія підкреслення унікальності;
- в) стратегія порівняння;
- г) стратегія звернення до стратегічного бачення;
- г) стратегія персоналізації.

У перекладі іміджевих повідомлень важливо не втратити сенс мови оригіналу, оскільки для кожної країни властиві свої норми і канони спілкування. Прагматичне завдання перекладача при перекладі повідомлень про діяльність бригади швидкого реагування Національної гвардії України пов'язане з прагненням відтворити в перекладі фактичний матеріал, тобто якомога краще реалізувати основну стратегію інформування. Виконання цього завдання вимагає застосування симбіозу перекладацьких моделей (ситуативної, трансформаційно-семантичної та психолінгвістичної) та широкого кола перекладацьких прийомів (генералізація, заміна, транскрипція, транслітерація, калькування та ін.).

Подальші дослідження з обраної проблематики є необхідними для встановлення особливостей перекладу іміджевих текстів в аспекті збереження у перекладі відповідного прагматичного потенціалу оригіналу, що є запорукою успішної комунікації як компонента професійної діяльності силових структур.

УДК 81'26

Лисичкіна І.О., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України; **Лисичкіна О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фонетики та граматики Національної академії Національної гвардії України

СТРАТЕГІЧНИЙ НАРАТИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В умовах сучасної гібридної війни важливим полем бою постає комунікація, здійснювана в світовому інформаційному просторі. Мета цього дослідження полягає в окресленні основних прагматичних принципів формування стратегічного нарративу як центрального елемента стратегічних комунікацій Національної гвардії України.

У широкому сенсі під стратегічними комунікаціями НГУ розуміємо

цілеспрямовану комунікацію, здійснювану комунікантом у публічній сфері від імені НГУ задля досягнення визначених цілей частіше іміджеформувального характеру.

Стратегічні наративи покликані допомогти людям зрозуміти сенс подій, пов'язаних із застосуванням військової сили, з метою подальшого формування суджень та ставлення. Як свідчать результати емпіричних досліджень, ефективні наративи резонують із системою цінностей передбачуваної аудиторії і виступають переконливим описом причинно-наслідкових зв'язків у межах подійного фрейму.

Стратегічний наратив НГУ є узгодженою розповіддю, що пояснює завдання, місії та дії НГУ в цілому. Він виступає в якості інституційного бренду.

Стратегічний наратив НГУ має характеризуватися такими чотирма основними елементами: ясність цілі, перспективи успіху, послідовність і відсутність сильних конкуруючих наративів.

Практичне застосування зазначених вище елементів передбачає, що стратегічний наратив НГУ формулює чітку і переконливу мету діяльності і не ставить під сумнів важливість місії. Таке експліцитне формулювання місії в стратегічному наративі НГУ має бути надійною основою для інтерпретації ситуації і/або подій аудиторією. Стратегічний наратив НГУ має містити обіцянку успіху, оскільки народна підтримка сильно залежить від імовірності досягнення успіху. У сучасному інформаційному просторі громадськість має широкий доступ до інформації про хід виконання місій та про діяльність НГУ, тому стратегічний наратив НГУ має фокусуватися власне на формуванні фрейму, який пов'язує події разом та допомагає зрозуміти сутність. Стратегічний наратив НГУ має бути узгодженим і послідовним, оскільки невідповідність породжує як сумніви стосовно того, хто перемагає, і того, хто переможений, так і невизначеність щодо основної мети місії. Зазвичай ефективні стратегічні наративи підтримуються державними посадовими особами, громадськістю, експертами, яким довіряють. Такі наративи практично не мають конкуруючих наративів, або їхні конкуруючі наративи є слабкими. Наразі, стратегічний наратив НГУ не має сильних контрнарративів.

Таким чином, стратегічний наратив НГУ має характеризуватися ретельним плануванням, фреймовою будовою, яка спирається на основні концепти, пов'язані із системою цінностей аудиторії та загальноприйнятими цінностями суспільства. Перспективу подальших розвідок вбачаємо в систематизації ефективних практик формування стратегічних наративів силових структур та аналізі доцільності їх використання для формування стратегічного наративу НГУ.

УДК 81'26

Лисичкіна І.О., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України; **Черниш А.Ю.**, курсант 113 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ КЕРІВНИКА (НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІКАЦІЙ ПРО НГУ)

Позитивний імідж кожної установи, організації або компанії формує її керівник, і Національна гвардія України не є виключенням. Від комунікативних умінь керівника військового формування залежить і ділова атмосфера у військовому колективі, і успішність виконання службових завдань. Формування іміджу особистості як члена силової структури та іміджу силової структури відбувається завдяки використанню психологічних механізмів взаємин індивіда і групи: наскільки особистість, ідентифікуючи себе зі структурою, стає елементом системи “ми – силова структура”, настільки її імідж відповідає іміджу структури і навпаки. Тому імідж керівника Національної гвардії України не менш важливий, ніж імідж Національної гвардії України у цілому.

Метою нашого дослідження є визначення комунікативних стратегій формування позитивного іміджу Командувача Національної гвардії України генерал-лейтенанта Юрія Аллерова.

Імідж керівника – цілісний, якісно визначений образ особистості, стійко існуючий та відтворюваний в масовій та індивідуальній свідомості.

На підставі аналізу відео та аудіозаписів офіційних зустрічей, інтерв'ю та публічних виступів було виокремлено такі комунікативні стратегії формування іміджу командувача Національної гвардії України: стратегія піднесення авторитету лідера, стратегія безпосереднього посилення впливу, стратегія глобалізації, стратегія апелювання до статистичних даних, стратегія спростування чуток.

Позитивний імідж офіцера-військового лідера проявляється в його популярності, вмінні сприяти позитивній психологічній атмосфері в колективі, здатності підтримувати цінності Національної гвардії України як військового формування з правоохоронними функціями тощо. Мовленнєва поведінка обирається мовною особистістю в залежності від її положення в певній соціальній групі; проте, на відміну від соціальної поведінки, яка має незначну варіантність, мовленнєві можливості індивіда важко обмежити якимось рамками. Професія накладає свій відбиток на комунікативну діяльність індивіда в цілому, не обмежуючись тільки роботою.

Подальше дослідження особливостей формування іміджу керівника є перспективним, оскільки сприятиме кращому розумінню механізму формування позитивного іміджу керівника організації та його вагомості у формуванні іміджу цієї організації.

УДК 159.9

Мацегора Я.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України; **Колесніченко О.С.**, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, майор

**МЕТОДИКА «ОЦІНКИ ТРАВМАТИЧНОСТІ БОЙОВОГО ДОСВІДУ»
У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ**

На сьогодні існують методики, за допомогою яких намагаються приблизитися до об'єктивної оцінки інтенсивності бойового досвіду, прикладом чого є «Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду», в якій кожній оцінці відповідають конкретні кількісні показники участі у різних бойових ситуаціях. Розроблені методики, які дозволяють оцінити наслідки участі в бойових діях, – Місісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військового варіант), Опитувальник травматичного стресу для діагностики психологічних наслідків (І.О. Котенєв). Проте, травматичність бойового досвіду є характеристикою ситуації розвитку особистості військовослужбовця, яка не зводиться до пасивного сприймання загрози, а й передбачає активну протидію їй. Крім того, травматичність бойового досвіду має враховувати й те, що сама подія участі у бойових діях є вписаною у більш широкий контекст і має свій власний сенс для військовослужбовця. Про це не в останню чергу свідчить і добре відомі факти, що учасники менш масштабних бойових дій мають більш високі показники ПТСР, ніж військовослужбовці, що борються за «праве діло» і мають значну підтримку у суспільстві.

Сучасний науковий аналіз довів необхідність розробки нової методики оцінки травматичності набутого досвіду участі військовослужбовця в бойових діях, яка поєднувала в собі об'єктивні і суб'єктивні показники небезпечності ситуацій бойових дій; оцінку конкретної ситуації участі в бойових діях та контексту, в якій вона розгортається; оцінку факторів, що сприяють та перешкоджають травматизації особистості.

Співробітниками науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ розроблена методика «Оцінка травматичності бойового досвіду», яка містить 39 стверджень (перелік ситуацій розвитку особистості військовослужбовця, який приймає участь у бойових діях) та біполярну шкалу оцінки (5 4 3 2 1 0), що дозволяє виділяти ситуації: які сприяють травматизації, які забезпечують стійкість до травматичного досвіду.

Розроблена методика містить 5 шкал:

1 шкала вмістила найбільшу кількість характеристик, які описують несприятливі соціальні умови виконання СБЗ (несприятливі умови, які є наслідком певних особливостей соціальної взаємодії).

2 шкала об'єднала конкретні характеристики участі в бойових діях, що стають джерелом травматизації.

3 шкала об'єднала характеристики, що описують загальну несприятливу ситуацію участі в АТО (є контекстом для ситуацій описаних у 2 шкалі).

4 шкала об'єднала в собі власні ресурси такої стійкості, які дає професійна та психологічна підготовка, поєднані зі свідомим ставленням до участі у бойових діях.

5 шкала характеризує зовнішній ресурс особистості – дружбу, повагу, впевненість у економічному благополуччі родини.

Зазначимо, що визначені норми для військовослужбовців інших збройних формувань можуть значно відрізнятись, так як більшість військовослужбовців Національної гвардії України в останній час виконують службово-бойові завдання на другій та третій лінії оборони.

УДК 37.015::164:378.4/.6+355.233

Мельник Ю.Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України

ПЕДАГОГІЧНА ЛОГІСТИКА У ВВНЗ

В Україні створюється нова система вищої військової освіти, орієнтована на входження в світовий освітній простір. Цей процес супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці, запроваджуються нові підходи, категорії, поняття. Останнім часом поняття «педагогічна логістика» дедалі все більше поширюється в науці й освіті. В педагогічній літературі використовуються такі варіанти цього поняття: «освітня логістика», «військова педагогічна логістика» та ін., які мають багато формулювань, залежно від того, як автори уявляють оптимізацію освітнього процесу.

Військовий аспект цієї проблеми розглядає О. М. Маслій. У своїй роботі автор пропонує метод військової педагогічної логістики для створення і оптимізації сучасного інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ. Наводить основні логістичні показники і аналізує їх роль у такому процесі. Тенденції, що складаються в галузі військової професійної діяльності та системі вищої військової освіти, а також перспективи їх розвитку, які вимагають якісного відновлення не тільки змісту, стандартизації і педагогічного супроводу вищої військової освіти, але й формування принципово нового інформаційно-освітнього середовища

вищого військового навчального закладу.

Отже, залишається невизначеним зміст та напрями педагогічної логістики у ВВНЗ. Крім того, аналіз сучасних наукових публікацій і досліджень з питань педагогічної логістики свідчить, що сьогодні не існує чіткого окреслення та розуміння цього поняття. Так, одна група вчених застосовує поняття «педагогічна логістика»; друга група – поняття «освітня логістика»; третя група вчених вживає декілька понять водночас в якості синонімів, тобто спостерігається тісне переплітання понять. Виходячи з того, що педагогічна логістика стає новим міждисциплінарним науковим напрямом, затребуваним в різних освітніх галузях, виникає потреба розмежування та уточнення понятійного апарату педагогічної логістики, а також обґрунтування особливостей запровадження у ВВНЗ.

Мета статті – визначити сутність поняття «педагогічна логістика», обґрунтувати теоретико-методологічні вимоги її впровадження у ВВНЗ.

Термін «педагогічна логістика» складається з двох терміноелементів, в плані змісту він має розкладатися на ряд понять. Аналіз побудови поняття «педагогіка» та «логістика» дозволяє з'ясувати їх сутнісні ознаки, на підставі яких зробимо уточнення «педагогічна логістика».

Педагогічна логістика – галузь педагогіки, що розкриває тактику урахування взаємодії ресурсів і реалізації моделей управління, спрямовану на оптимізацію та підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Визначаючи сутність поняття «педагогічна логістика», ми, по-перше, враховували закони логіки при упорядкуванні, по-друге, зважали на «лексичні» фактори при уніфікації, по-третє, не використовували запозичень з інших мов. Важливого значення набуває визначене нами поняття «педагогічна логістика» і за таким параметром, як термінотворення (деривація) – можливість від поняття (терміну) одного рангу і рівня утворювати поняття (терміни) наступних рівнів, вище та нижче за рангом.

Педагогічна логістика має відповідати таким *теоретико-методологічним вимогам* щодо її впровадження у ВВНЗ:

- системність (педагогічна логістика повинна мати всі ознаки системи);
- логічність (взаємозв'язок і підпорядкованість усіх складових);
- цілісність (єдність і взаємозалежність усіх складових);
- ефективність (співвідношення витрачених ресурсів до результату);
- оптимальність (відповідність завдання умовам);
- керованість (спроможність управління результатами);
- відтворюваність (можливість застосування іншими суб'єктами).

Відповідно до зробленого уточнення поняття «педагогічна логістика» та задля обґрунтування складу та напрямів ресурсного потоку у ВВНЗ розглянемо *склад ресурсів*:

- трудові ресурси – кваліфікаційний склад науково-педагогічних працівників

ВВНЗ, їх здатність адаптуватися до запиту соціуму;

- інформаційні ресурси – сукупність відомостей (даних), які надходять до ВВНЗ із навколишнього середовища, акумулюються у внутрішньому середовищі, а також можливість поширення інформації про ВВНЗ в соціумі (ЗМІ, інформаційний пакет тощо);

- ресурси організаційної структури управління – характер і гнучкість керівництва ВВНЗ, швидкість проходження управлінських впливів;

- техніко-технологічні ресурси – навчальні можливості та їх особливості у ВВНЗ, наявність устаткування, технологій та наукових напрацювань;

- просторові ресурси – територія ВВНЗ, розташування аудиторій, лабораторій, бібліотек тощо, а також можливість їх розширення;

- фінансові ресурси – стан активів та ліквідність ВВНЗ.

Таким чином, визначено сутність та зміст педагогічної логістики як галузі педагогіки, що розкриває тактику урахування взаємодії ресурсів і реалізації моделей управління, спрямовану на оптимізацію та підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Обґрунтовано теоретико-методологічні вимоги щодо впровадження педагогічної логістики у ВВНЗ. Встановлено та охарактеризовано склад ресурсного потоку педагогічної логістики у ВВНЗ (трудові, інформаційні, організаційної структури управління, техніко-технологічні, просторові та фінансові). Визначені несуттєві ознаки поняття «педагогічна логістика» відкривають перспективи для подальших досліджень численних засобів та умов оптимізації й ефективності навчально-виховного процесу ВВНЗ. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку змісту та методик запровадження системи педагогічної логістики на різних рівнях підготовки фахівців у ВВНЗ.

УДК: 616.89:159.9:615.851

Михайлик О.П., кандидат медичних наук, начальник Військово-медичного управління Головного управління Національної гвардії України, полковник медичної служби; **Тітков О.О.**, начальник медичної частини – начальник лазарету Національної академії Національної гвардії України, підполковник медичної служби

ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ТА ПСИХОГІГІЄНА СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Проведений аналіз літератури вказує, що до 20% молоді в крупних містах України пробувати «смак» наркотиків. Найчастіше це: паління препаратів коноплі, вживання «чифіру», лікарських засобів (димедрол, трамалгін, фармацевтичних препаратів типу «Колдакт»). Лудоманію мають до 2-3% населення України.

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

Алкоголь регулярно вживають біля 10% молоді в Україні. Ситуація в зоні проведення АТО теж характеризується зловживанням військовослужбовцями алкоголем та сильнодіючими речовинами і значною кількістю травм, поранень та загибелі на цьому ґрунті.

Першими ознаками залежності, на нашу думку, є:

1. Зниження ролі соціальних, професійних, матеріальних і сімейних цінностей у своєму житті, погіршення відносин на роботі, у родині, із друзями.

2. Наростаюча брехливість та скритність.

3. Добування грошей для задоволення потреб незаконними способами (підробка, обман, крадіжка або розтрата), поява значних боргів або позичання грошей у великій кількості інших осіб.

4. Падіння інтересу до виконання службових обов'язків, навчання або до звичайних захоплень.

5. Невихід(часті запізнення) на службу.

6. Зміна настрою по незрозумілих причинах.

7. Вживання алкоголю (наркотиків), участь у грі в ситуаціях, коли виникають труднощі при виконанні своїх соціальних і професійних обов'язків.

8. Використання алкоголю (наркотиків), гри як засобу для того, щоб позбутися неприємних переживань.

Як правило це призводить до: крадіжок на роботі, появи значних боргів, розриву шлюбу, думок про самогубство та намагань покінчити із собою. В сучасних умовах проведення АТО для успішного виконання завдань покладених на Національну гвардію України необхідно посилити існуючі та розробити нові заходи психопрофілактики та психогієни. Пропонуються наступні психопрофілактичні заходи, які необхідно впроваджувати в комплексі:

Первинна психопрофілактика:

1. Попередження призову у НГУ осіб з девіантною поведінкою: ретельне вивчення характеризуючих документів (службових характеристик з усіх місць навчання і роботи), обов'язкові співбесіди з членами родини, родичами, сусідами для отримання об'єктивної інформації про призовника, повторний моніторинг оточення, особливо в перший рік служби, проведення первинного та повторного тестувань (психофізіологічного та психопатологічного).

2. Психопрофілактичні заходи у військовому колективі: систематичне проведення бесід і консультацій по даній проблемі юристів, психологів, лікарів про причини і соціальні наслідки девіантної поведінки з усіма категоріями військовослужбовців. Звуження припустимих границь споживання та формування негативного відношення до алкоголю та наркотиків у самосвідомості військовослужбовців, формування установок на здоровий спосіб життя (підвищення ролі бойової та фізичної підготовки та ін.), розширення впливу традиційних релігійних конфесій щодо профілактики девіантної поведінки.

Вторинна психопрофілактика:

1. Робота із групою ризику: щорічне обов'язкове проходження диспансеризації з психопрофілактичним тестуванням, індивідуальний підхід у службовому навантаженні, проведення розслідування за участю психолога і психіатра кожного випадку невиходу на службу, факту незаконного добування грошей, появи значних боргів у військовослужбовців.

2. Взяття на облік до групи посиленої психологічної уваги осіб: що мають погіршення відносин на службі, у родині, із друзями, прагнуть до розриву шлюбу, брехливих, скритних, що мають зміни настрою по незрозумілих причинах, знижений інтерес до виконання службових обов'язків, навчання або до звичайних захоплень, у яких падає якість виконання службових обов'язків, з'являються великі борги. При необхідності цих осіб направляти на обстеження до центрів психіатричної допомоги та психофізіологічного відбору і проходження військово-лікарської комісії.

УДК 37.035.7:81'21

Михайлова О.Г., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри фонетики та граматики Національної академії Національної гвардії України; **Ревуцька С.М.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВООХОРОНЦІВ ІЗ РІЗНИМИ КОМУНІКАТИВНИМИ КУЛЬТУРАМИ

Службові завдання правоохоронців останнім часом, як ніколи, безпосередньо пов'язані із спілкуванням з особами, що належать до різних комунікативних культур (КК), у зв'язку з чим обізнаність військовослужбовця Національної гвардії України у проблемах міжкультурної комунікації відіграє надзвичайно велику роль у його діяльності.

Необхідність формування у військовослужбовців Національної гвардії України міжкультурної компетентності на всіх рівнях зумовлена широкими зв'язками сучасних правоохоронців із аналогічними структурами інших країн, участю правоохоронців у миротворчих місіях, де їм доводиться спілкуватися не тільки з колегами, а і з представниками місцевого населення. Але найбільш ймовірними випадками міжкультурної комунікації з представниками інших національних КК є спілкування із іноземцями, яких на теренах України стає дедалі більше.

Більш релевантною для службової діяльності військовослужбовців НГУ є

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

взаємодія із КК, які існують всередині України. Серед них найбільш ваговою за ступенем можливих конфліктів на сьогодні є опозиція на рівні національно-локальному, а саме – опозиція між україномовними (УМ) та російськомовними (РМ) українцями, яка дуже близька до опозиції між українцями та росіянами.

У процесі порівняння українців (російськомовних та україномовних) із росіянами виявилось, що дві комунікативні ознаки, за якими україномовні українці найбільше відрізняються від російськомовних – багатослівність та консерватизм – знаходяться майже на однаковому рівні у росіян і російськомовних українців. Причому обидві мовні групи українців відмітили, що за цими двома ознаками російськомовні українці і росіяни більш схожі між собою, ніж україномовні українці.

Поряд з цим, кількість ознак, за якими комунікативна культура українців (російськомовних й україномовних) відрізняється від комунікативної культури росіян є достатньо великою, причому порівняння, як правило, не на користь росіян. Очевидно, що така картина зумовлена не тільки реальними відмінностями української та російської комунікативних культур, а значною мірою й напруженими відносинами між Україною і Росією та тим, що сучасне протистояння, у тому числі, військове, здійснюється переважно інформативно-комунікативними методами.

З цією ситуацією пов'язане утворення у сучасній українській дійсності двох КК, які на сьогоднішній день є найбільш релевантними для всіх членів суспільства. Все різноманіття суспільних, культурних і політичних уподобань громадян України останніх трьох років можна об'єднати у дві групи комунікації (комунікативні культури), які ми умовно назовемо *проукраїнська комунікативна культура (УКК)* та *проросійська комунікативна культура (РКК)*. Ці дві КК не мають нічого спільного із мовами та національностями людей, які є їхніми представниками. Вони демонструють поділ українського суспільства на людей з проукраїнськими (проєвропейськими) та проросійськими (прорадянськими) уподобаннями. За останні три роки у обох КК склався певний набір вербальних і невербальних засобів, за використанням яких можна відрізнити представників однієї або іншої КК.

Практично кожен громадянин України сьогодні належить або до однієї, або до іншої КК, навіть, якщо сам цього не усвідомлює або декларує повну відстороненість від політики. Знання цього, а також уміння спілкуватися з представниками обох КК таким чином, щоб комунікація була успішною і відбувалася безконфліктно, має бути частиною комунікативної компетенції сучасного військовослужбовця Національної гвардії.

УДК 378.14

Міршук О.Є., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України, майор

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Професійна підготовка фахівців у сучасних умовах передбачає формування певних компетентностей, що відображено як у науковій літературі, так і в діючих нормативно-правових документах. Розглядаючи зазначену проблему стосовно фахівців непедагогічних спеціальностей, слід наголосити, що цей процес передбачає формування низки компетентностей, однією з яких є формування педагогічної компетентності, що є певною педагогічною проблемою і потребує свого вивчення та вирішення.

Глобальне завдання забезпечення оптимального входження майбутнього фахівця в соціальний світ і його продуктивна адаптація в ньому, за Ю. Бойчуком, вказує на необхідність забезпечення більш повного особистісно та соціально інтегрованого результату освіти. Таким інтегрованим соціально-особистісно-поводжувальним феноменом, результатом освіти в сукупності мотиваційно-ціннісних, когнітивних складових у сучасній педагогіці професійної освіти виступає компетентнісний підхід.

В. Маслов та інші дослідники визначають компетентнісний підхід як наукову концепцію, що покладена в основу для визначення мети, змісту, методів та організації навчання, діагностики рівнів готовності і відповідності особистості до ефективної діяльності на відповідній посаді або у конкретній професійно-фаховій сфері.

Компетентнісна методологія покладена в основу всіх нормативно-правових документів останнього часу, які регламентують діяльність у сфері освіти і сфері вищої освіти зокрема. Це Закони України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556–VII, проекти Концепції розвитку освіти на 2015–2025 рр., Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р., Національна рамка кваліфікацій України та ін.

Закон України «Про вищу освіту» визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Педагогічна компетентність для випускника педагогічного ВНЗ є фактично його інтегральною компетенцією і результатом реалізації відповідної

компетентнісної моделі випускника. Разом із тим, при побудові компетентнісної моделі випускника ВНЗ непедагогічного профілю, педагогічна компетентність є складовою інтегральної професійної компетентності випускника і носить спеціальний характер. Формування такої компетентності відбувається в процесі реалізації варіативної частини навчального плану під час вивчення спеціальних дисциплін. У багатьох сферах (промисловій, військовій, спортивній тощо) як і в багатьох інших професіях, реалізація яких пов'язана не обов'язково із діяльністю у сфері загальної чи спеціальної освіти, а й із спілкуванням із певними групами осіб в процесі виробничої діяльності, формування педагогічної компетентності є однією з обов'язкових умов досягнення поставлених цілей. Реалізація цієї тези вимагає серйозних реформаційних кроків до оновлення змісту освіти та застосування нових технологічних підходів в процесі навчання.

Згідно з вимогами часу формування педагогічної компетентності є обов'язковим елементом підготовки в магістратурі і аспірантурі за будь-якою спеціальністю. Про це свідчить аналіз навчальних планів і програм ВНЗ України.

Таким чином, ми можемо зробити **висновки**:

1. У науковій літературі досить обмежено висвітлюється процес формування педагогічної компетентності у фахівців непедагогічних спеціальностей .

2. Не зважаючи на досить тривалий час впровадження в педагогічну практику ідей компетентнісного підходу, його понятійно-термінологічний апарат знаходиться у стадії становлення і потребує свого унормування і збалансованості між науковими джерелами і нормативно-правовими документами.

3. Підготовка магістрів за непедагогічними спеціальностями передбачає сьогодні спроможність викладати у вищій школі і потребує формування у них педагогічної компетентності, яка є важливою складовою інтегральної компетентності фахівця. Процес формування спеціальної педагогічної компетентності відбувається, як правило, за рахунок реалізації варіативної частини навчального плану.

УДК 37.035.4

Непіпенко Л.П., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ДУХОВЕНСТВА (КАПЕЛАНСЬКОЇ СЛУЖБИ) В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Своєрідним каталізатором становлення капеланського руху в українській армії, де вони до того були представлені поодинокими служителями, стали бойові дії на Сході країни. Ще за відсутності на передовій психологів, на тлі зародження

волонтерського руху служителі різних церков вже були серед бійців, створивши особливий феномен, поєднуючи у собі душпастирів, психологів і постачальників. Сьогодні потреба у військовому духовенстві вперше закріплена документально, а слово «капелан» стало невід'ємною частиною сучасного лексикону. На порядку денному стоїть завдання об'єднання зусиль комітетів національної безпеки і оборони та культури і духовності для спільної розробки базового законопроекту про військове капеланство, про що йшлося під час обговорення проблеми розвитку капеланського служіння в Україні в комітеті національної безпеки та оборони Верховної Ради 17.11.2016 р. за участю народних депутатів, представників релігійних конфесій, а також співробітників Збройних сил України та інших військових формувань, РНБО та громадських експертів.

Проте і досі неоднозначно розуміються і проблематичними залишаються питання підпорядковування капеланів, їхнього статусу: чи вони є повноцінними військовими, що мають священний сан, чи – цивільними особами, що допускаються до військових частин? Якщо капелани є військовими, то який рівень соціального забезпечення треба ним надавати: як в молодшого чи як в старшого офіцерського чинів? Дискусійним лишається роль військових душпастирів: чи вони мають тільки задовольняти релігійні потреби військовослужбовців, чи також займатися й патріотичним вихованням? Проблемою залишається правомірність обмеження діяльності та допуску до військовослужбовців священнослужителів тих релігійних організацій, керівний центр яких знаходиться на території країни, яка Верховною Радою визначена як країна-агресор (йдеться, перш за все, про представників УПЦ (МП)). У такому випадку поза межами нової системи може лишитись певна частина душпастирів. Окрім цього виникає питання – як бути з призовниками до війська вірних таких церков? Проблемними лишається й питання наскільки реальною є потреба у капеланах для Збройних сил України, Нацгвардії та Державної прикордонної служби, а також питання розподілу військових священників (капеланів) за конфесійною приналежністю військовослужбовців. Проблематичність введення інституту військових священнослужителів (капеланів) обумовлена також й необхідністю змін у законодавстві України. Так, норми чинної Конституції України не дозволяють введення такого інституту. Потребує вдосконалення законодавча база, що регулює сферу релігії та церковно-державних відносин. З іншого боку, необхідно досягти консенсусу в конкретних питаннях душпастирської опіки між великою кількістю конфесій, церков, деномінацій, напрямків і толків у віросповіданнях, що функціонують в сучасній Україні. Адже і досі викликає особливу стурбованість неврегульованість взаємин між церквами і релігійними організаціями та між ними й державою. Це докладно аналізувалося у дослідженнях НІСД, інших наукових центрів та засвідчило низьку готовність Українських Церков до конструктивної, толерантної співпраці у сфері душпастирської опіки. На сьогодні це, поруч з відсутністю кваліфікованих кадрів для діяльності служби

військових капеланів та центрів і програм для підготовки військових капеланів, є дуже складним державним завданням і потребує динамічного розв'язання на законодавчому рівні.

Саме зарубіжний досвід свідчить, що обов'язковою умовою функціонування інституту капеланства є або, законодавче закріплення права на військове священство за представниками домінуючих у країні конфесій (Польща, Німеччина, Велика Британія), або міжконфесійне порозуміння і толерантність у суспільстві (США).

Тим самим, дослідження процесів і явищ, пов'язаних з інститутом військового духовенства (капеланської служби) в Україні є однією з актуальних наукових і практичних проблем сьогодення та зумовлює необхідність подальших відповідних досліджень у контексті євроінтеграції України. Надалі питання військового духовенства (капеланської служби) в сучасній Україні необхідно розглядати у виробленій спільній стратегії, що має ґрунтуватись на узагальненні світового та власного капеланського досвіду. Саме на цій підставі душпастирська опіка в Україні має поширюватися в майбутньому, набуваючи з часом більш організованих і налагоджених форм та дієвого впливу на тих, хто потребує допомоги душпастиря.

УДК 343.827

Ніколаєнко Т.Б., кандидат юридичних наук, доцент, докторант Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, майор юстиції

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УМОВ ТРИМАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ГАУПТВАХТІ

Однією із складових ефективності досягнення цілей покарання є диференціація та індивідуалізація виконання покарання з правовими можливостями зміни умов тримання засуджених і досягнення позитивних зрушень в його особистості. Питанням диференціації та індивідуалізації виконання покарання чималу увагу приділяли науковців. Проте і донині залишаються нерозробленими питання нормативно-правового забезпечення диференціації та індивідуалізації виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією особи, у тому числі особи військовослужбовця.

Тому автором приділена увага висвітленню особливостей диференціації та індивідуалізації виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця в розрізі зміни умов її тримання, зокрема, на гауптвахті.

Потрапляючи в умови ізоляції, засуджені військовослужбовці, як і інші

засуджені повинні забезпечуватися належними умовами з відповідним нормативно-правовим регулюванням їх тримання.

З моменту прибуття засуджених військовослужбовців на гауптвахту, після ретельного вивчення їх особистісних характеристик, обставини, що визначають характер вчиненого діяння тощо необхідно встановити умови їх тримання. У разі відсутності зауважень та пропозицій щодо особливостей умов тримання засудженого, на даному етапі засуджений направляється для відбування покарання в сектор із загальними умовами утримання.

В подальшому, в залежності від поведінки особи під час відбування покарання, засуджений може піддаватися зміні умов його тримання. Якщо останній став на шлях виправлення, зразковою поведінкою, чесним ставленням до праці, військової служби, активною участю у громадській діяльності довів своє виправлення, він може бути заохочений шляхом переведення до сектору із полегшеними умовами тримання. І навпаки, у разі злісного порушення режиму відбування покарання, виявлення потягу до продовження протиправної поведінки, неодноразового застосувалися до них заходів стягнення, що не дали позитивних результатів, або вони становлять небезпеку для інших, засуджені підлягають переводу до сектору із посиленими умовами тримання.

Підставами для переведення у відповідні сектори є поведінка засудженого під час відбування покарання та відбуття ним певного строку.

Перебування в кожному секторі повинно регулюватися відповідною зміною режиму утримання та обсягом правообмежень для засудженого.

Для позитивної поведінки особи необхідно встановити моральні та матеріальні стимули.

Для об'єктивності та неупередженості прийняття рішень щодо зміни умов тримання засуджених, покласти його виконання та начальника гауптвахти з врахуванням думки працівника соціально-психологічної служб.

УДК 159.9:355.332:351.746.1

Олешко Д.О., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри тактики прикордонної служби Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, майор

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ АДЕКВАТНОСТІ ЯК ПОЗИТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Дослідження в процесі професіоналізації військовослужбовців власне психологічних умов розвитку цього феномена дозволило сформулювати

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

припущення про вибір особистістю однієї зі стратегій професійного зростання: професійно-особистісної адекватності, професійно особистісної деформації і професійно особистісної індиферентності.

На ступінь збігу особистості і професії впливають три групи відносин: офіцер як державний службовець; офіцер як професіонал (фахівець); офіцер як представник специфічного способу життя. У межах проходження професіоналізації за стратегією «професійно особистісна адекватність» психокорекційна робота будувалася на балансі взаємоузгодження вимог професії до особистості та особистості до професії. Таке взаємоузгодження забезпечується при досягненні певної відповідності об'єктивних і суб'єктивних критеріїв. До об'єктивних належать високі показники у роботі і громадському житті, стійкий професійний інтерес до військової праці, схвалення професійної діяльності з боку референтної групи і службового колективу у цілому.

З точки зору впливу психологічних аспектів на рівень професіоналізації необхідно розглянути такі положення:

1. Військовослужбовець на момент проведення експерименту – це вже сформований професіонал. Рівню його професіоналізму відповідають певні позитивні (адекватні вимогам професії та індивідуально-психологічним особливостям) і негативні утворення (що деформують професійне та особистісне поля офіцера).

2. Служба військовослужбовця відповідає віковому періоду у 20-45 років, обумовленому Д. Сьюпером та іншими дослідниками як період зміцнення у житті і творчому розквіті.

3. Службова кар'єра є найважливішою життєвою подією у перспективі і стратегії особистості, може бути сполучена з переживаннями вибору при зміні професії, кризі наявних можливостей і перспектив, що відкриваються, і кожного разу приводить до появи стійких психологічних новоутворень.

4. Такими утвореннями, насамперед, повинні бути як сформовані, так і такі, що вимагають подальшого розвитку, знання і навички вищого рівня (метаздібності): самоконтроль, самоосвіта, самооцінка, самокорекція та інші.

5. Основним психолого-педагогічним принципом виникнення позитивних новоутворень повинен стати принцип індивідуалізації (персоналізації) професійної підготовки.

На основі аналізу результатів цього дослідження можна зробити висновок, що найбільш динамічною та індикаторною є група відносин «офіцер як професіонал». На групу відносин «офіцер як державний службовець» зумовлює прямий вплив положення (статус) військовослужбовця у суспільстві, рівень потреби суспільства у його професійній праці, ступінь його правової і соціальної захищеності. Певною мірою ця група відносин може змінюватися у межах однієї частини. Але у цілому вона є стабільною і сприймається як константа при оцінці ступеня професіоналізації

особистості. Третя група – «офіцер як представник певного способу життя» також є достатньо статичною, вона складається роками і за наявності типових рис оцінюються індивідуальними особливостями, характерними для тієї або іншої стратегії професіоналізації.

УДК 37.035

Орлов Є.В., аспірант Чернігівського національного педагогічного університету

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, упровадження новітніх технологій навчання та вимоги до військово-професійної (бойової, вогневої, тактичної, фізичної, спеціальної тощо) підготовки офіцерів, зокрема й Національної гвардії України (далі НГУ) як ніколи зростають.

Одним зі складників такої підготовки є іншомовна, яка передбачає вивчення іноземної мови (англійської) в умовах військово-професійної діяльності офіцера, а отже, створення відповідних педагогічних умов забезпечення цього процесу, що сприятимуть реалізації новітніх педагогічних технологій навчання та професійній самореалізації військовослужбовців у їх прагненні оволодіти культурою англійськомовного спілкування.

У контексті педагогічної проблематики підготовки офіцерів особливу дослідницьку увагу привертають питання формування вмінь іншомовного професійного спілкування майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах та офіцерів в умовах їх військово-професійної діяльності. Доведено, що іншомовне професійне спілкування в процесі професійної підготовки: сприяє активній пізнавальній позиції майбутнього офіцера в педагогічному процесі на всіх його етапах; допомагає створювати позитивні мотиви учіння; закладає умови для творчого розвитку та самовираження курсанта; сприяє оволодінню культурою навчальної праці.

Грамотне володіння мовою фаху в аспекті формування умінь професійного спілкування є основною метою й іншомовної підготовки офіцерів НГУ, що дозволяє військовослужбовцю повною мірою виконувати свої функціональні обов'язки. Орієнтація на науково-технічні досягнення сучасного інформаційного суспільства вимагає високого рівня не лише фахової (військово-професійної), а й іншомовної компетентності офіцера, що дозволить йому використовувати отримані знання для службової необхідності та бути повноцінним партнером на міжнародній військовій сфері.

УДК 34.05

Острроверх А.М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ СИЛОВИМИ СТРУКТУРАМИ УКРАЇНИ

Сприйняття кардинальних змін у силових структурах багато в чому пов'язане з рівнем правосвідомості і правової культури військовослужбовців. Тому, питання організації і здійснення правовиховної роботи в армійському середовищі, набуває великого значення.

На сьогоднішній день ключове завдання держави полягає у тому, щоб кожен громадянин України відчув реальну дію конституційних положень у своєму повсякденному житті. Однією з необхідних умов цього є підвищення рівня правової освіти населення. Велику роль тут відіграють навчальні заклади країни.

Метою дослідження є визначення особливостей професійної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України в сфері забезпечення реалізації прав людини, вивчення комплексу юридичної літератури присвяченої питанням правової освіти та правового виховання військовослужбовців, порівняльний аналіз основних етапів розробки цієї проблеми. Вивчення змісту правової освіти.

Неналежна правова захищеність особи підриває її віру в закон.

Тому ні в кого не повинно викликати сумнівів те, що найбільш дієвим засобом подолання правового нігілізму є високий рівень ефективної роботи правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю. А боротьба можлива лише тоді, коли ті хто захищають право знають закони. Тому важливим завданням кожного викладача правових наук в учбових закладах НГУ є доведення значимості права у процесі виконання службових обов'язків та у повсякденному житті військовослужбовців.

Військово-соціальна робота передбачає здійснення соціально-правових, інформаційних і організаційних заходів щодо сприяння військовослужбовцям у реалізації встановленими законами України, іншими законодавчими актами прав і пільг, одержанні ними соціальної допомоги та відповідних компенсацій. Вона спрямовується на: вивчення та аналіз соціальних проблем, матеріальних та духовних проблем військовослужбовців; сприяння доведенню до військовослужбовців визначених законами соціальних пільг, прав та допомоги; сприяння у вирішенні питань, порушених у заявах, скаргах та пропозиціях

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

військовослужбовців підрозділу; соціальну адаптацію воїнів до специфічних умов військової служби, створення в бойових підрозділах соціальних умов і гарантій, які б забезпечували нормальну життєдіяльність військовослужбовців, сумлінне ставлення до виконання покладених на них службових обов'язків, реалізацію конституційних прав, встановлених законами України та іншими нормативно-правовими актами; створення у підрозділі умов для запровадження механізмів соціального захисту військовослужбовців; своєчасне розв'язання проблем соціально-побутового характеру

Національна гвардія України бере участь відповідно до закону у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Удосконалення правової освіти повинно бути всеохоплюючим і передбачити поряд із вдосконаленням форм і методів оволодіння юридичними дисциплінами, здійсненням навчального процесу з урахуванням сучасних вимог до державотворення і правового забезпечення всієї гами людської діяльності, також і вироблення підходів до її усвідомлення і сприйняття як елементу державної політики, складової соціального прогресу, утвердження верховенства права і закону, прав людини і громадянина, впровадження цивілізованих форм суверенітету, територіальної цілісності та національної безпеки України.

Кваліфікований спеціаліст повинен не тільки володіти теорією, але й вміти ефективно використовувати в своїй подальшій практичній діяльності. В першу чергу це стосується правозахисників, тому що від якості їх підготовки та професіоналізму залежить доля кожного окремого громадянина, котрому прийдеться звернутися за допомогою до них.

На сьогоднішній день формування правового світогляду правозахисників залежить від перевтілення їх правових знань в особисті переконання и життєву позицію. Тому важливо прищепити їм почуття нетерпимості до будь яких відступів від закону, шляхом роз'яснення основних норм права. Розкрити сутність і переваги служіння народу України, як єдиному джерелу влади в нашій державі, шляхом поваги і розуміння прав, свобод та обов'язків людини.

Правове виховання в підрозділах Національної гвардії і Збройних Сил України є важливою складовою частиною повсякденної діяльності, воно повинно проводитись безперервно, наполегливо та дуже грамотно. Від нього в значній мірі залежить виконання бойових завдань.

УДК 378.148:355.34

Павленко Р.В., старший викладач кафедри соціальних та правових дисциплін
Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ У ВВНЗ СИСТЕМИ МВС В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Професійна підготовка майбутніх командирів у ВВНЗ системи МВС має свої особливості та відмінності від підготовки командних кадрів у навчальних закладах інших силових структур. З'ясування цих особливостей дасть можливість визначити основні вимоги до рівня професійної підготовки майбутнього командира його моральної гідності та вольової стійкості. Одним з напрямків визначення особливостей та напрямків професійної підготовки майбутніх командних кадрів у навчальних закладах системи МВС є з'ясування вимог керівних документів та завдань, що покладені законодавчо на Національну гвардію України.

Правовою основою діяльності Національної гвардії України є: Конституція України, Воєнна доктрина України, Військові Статути Збройних Сил України, Закони України “Про оборону України”, “Про загальний військовий обов'язок і військову службу”, “Про Національну гвардію України”, “Про боротьбу з тероризмом”, “Про правовий режим надзвичайного стану”, “Про правовий режим воєнного стану”. Законодавство визначає Національну гвардію України як військове формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. В частині 1 статті 2 Закону України «Про Національну гвардію України» визначено дев'ятнадцять основних функції Національної гвардії України. Проаналізувавши основні функції Національної гвардії України, можливо їх умовно згрупувати за наступними напрямками:

- 1) державна безпека (пункти 1, 10, 11, 12, 14, 16 ст.2);
- 2) охорона (пункти 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ст.2);
- 3) ліквідація наслідків надзвичайних або кризових ситуацій (пункти 13, 15 ст.2);
- 4) спеціальна (пункти 10, 11, 12, 19 ст.2)
- 5) оборона (пункти 1, 9, 16, 17, 18 ст.2)

Для успішного виконання цих завдань професійну підготовку офіцерів, відповідно керівних документів, потрібно спрямувати на: підвищення рівня індивідуальної професійної майстерності; удосконалення практичних навичок щодо виконання

своїх функціональних обов'язків; спроможність навчати та готувати підлеглий особовий склад до виконання завдань за призначенням; глибоке засвоєння форм і методів управління військовими підрозділами. Основні зусилля в професійній підготовці офіцерів повинно бути зосереджено на: розумінні та реалізації вимог керівних документів з підготовки особового складу, настанов, курсу стрільб; умінні звертатися та влучно вести вогонь з зброї, яка є на озброєнні підрозділу; розумінні ними суті та змісту завдань, що покладені на війська, способах їх виконання як у мирний так і у воєнний час; умінні організовувати бойову службу, ініціативно підходити до керування силами та засобами в складних умовах обстановки, високої виконавчої дисципліни. Майбутні командири повинні володіти методикою бойового залагодження підрозділів, підготовки їх до умілих і рішучих дій під час виконання службово-бойових завдань у складних умовах обстановки, підвищення польових навичок особового складу, формування у військовослужбовців високих морально-бойових якостей та психологічної стійкості. Зростання вимог до професійних і особливо морально-бойових якостей військовослужбовці полягає і втому, що вони мають право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством України. Виконання службово-бойових завдань офіцерами пов'язано з небезпекою та ризиком для життя та здоров'я, особливо при виконанні службових обов'язків в умовах проведення антитерористичної операції. Успішність виконання завдань в таких умовах залежить від рівня професійної підготовки командирів підрозділів та сформованості у них професійно важливих бойових та морально-вольових якостей.

Врахування специфіки служби на командних посадах повинно бути відображено у загальних вимогах до властивостей і якостей випускників командного факультету як соціальних особистостей.

УДК 378.048.2:378.14

Павлов Я.В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, майор

МОДЕРНІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

У період становлення національної системи освіти України, входження її у європейський освітній простір та виведення на рівень світових стандартів проблема реформування вищої освіти набуває першорядного значення. Із середини 80-х років ХХ ст. більшість країн світу зосередила свої зусилля в напрямку інтеграції освітнього простору, що зумовлено глобалізацією й розвитком світових соціально-економічних процесів, переходом суспільства до інформаційної стадії, стрімким розвитком науки, зростанням ролі творчої особистості в суспільній праці,

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

формуванням нової картини світу тощо.

Вирішальна роль у цьому процесі відводиться модернізації змісту вітчизняної національної вищої освіти, відправними документами для якої є певні нормативно-правові акти. Вони визначають головні принципи системи сучасної вищої освіти в Україні, якими є демократизація, гуманізація, гуманітаризація, фундаменталізація, стандартизація змісту й процесу професійної підготовки майбутнього військового фахівця.

Удосконалення вищезазначеного вимагає система професійної підготовки офіцерів та її перехід на міжнародні стандарти.

Актуальність розв'язання цього питання на сьогодні зумовлена й загостренням низки суперечностей, що характеризують сучасний освітній простір вищої педагогічної освіти в Україні на нормативному, концептуальному та методичному рівнях:

- між вимогами суспільства щодо упровадження міжнародних стандартів підготовки у вищих військових навчальних закладах та відсутністю науково обґрунтованої системи такої підготовки;

- між задекларованим стандартом освітньо-професійної підготовки майбутніх офіцерів з наявними підходами й теоретичними основами їх підготовки у вищих військових навчальних закладах;

- між вимогами суспільства до якості професійної підготовки курсантів у ВНЗ та недостатнім науково-методичним забезпеченням формування в них цілісних знань і професійних компетентностей для якісного виконання функціональних обов'язків під час виконання завдань у багатонаціональному та мультикультурному середовищі.

Отже, дослідження у сфері професійної підготовки майбутніх офіцерів за міжнародними стандартами є важливими для вирішення науково-практичних завдань вищої військової освіти в Україні. Подальші дослідження будуть присвячені більш глибокому вивченню цього питання.

УДК 81'3074

Павлова О.О., доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації факультету №4 (гуманітарного) Національної академії Національної гвардії України; **Монастир'ова Л.В.**, старший викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації факультету №4 (гуманітарного) Національної академії Національної гвардії України

КЛЮЧОВІ КОНЦЕПТИ У ПЕРЕКОНЛИВИХ ПРОМОВАХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У сучасному світі існує велика кількість сфер суспільного життя, в яких володіння навичками ефективного спілкування і усвідомлене застосування

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

прийомів комунікативного впливу є професійною нормою і, в значній мірі, запорукою професійного успіху. Мова – міцна зброя впливу на учасників комунікації. Мовні ресурси дозволяють не просто описати певну ситуацію, але й передати необхідне комуніканту бачення світу, керувати його прийняттям ситуації і нав'язувати їй позитивну чи негативну оцінку.

Дослідження останніх років відрізняються певним інтересом до проблем функціонування мови в різних сферах професійної діяльності людини. Цей інтерес охоплює і сферу військової діяльності, до розгляду якої потрапляють комунікативні стратегії і тактики переконання, які мають забезпечити розв'язання службово-бойових завдань без звернення до силових дій. Протягом декількох десятиріч комунікативні стратегії переконання є об'єктом уваги дослідників в різних сферах: риторики, психології, психолінгвістики, теорії комунікації, тощо.

Мета роботи – виявити найбільш поширені концепти в переконливих промовах військовослужбовців.

Концепт інтерпретуємо як ідеальне утворення, що формується у свідомості людини із безпосередньо чуттєвого досвіду, операцій людини з предметами та іншими концептами, вербалізованими засобами мови. Оскільки концепт охоплює уявлення не тільки про об'єктивні ознаки реалій навколишньої дійсності, а й про аксіологічні аспекти діяльності мовної спільноти, логічно припустити, що апеляція до концептів, які відображають національні ціннісні пріоритети, може вплинути на ступінь переконливості промови військовослужбовця. Вважаємо, що прийнята робоча гіпотеза підтвердиться, якщо в промовах військових актуалізуються концепти, пов'язані із спільними цінностями нації.

Промова військовослужбовця складається з єдиної, цілісної системи аргументації, при компонуванні якої домінуючим компонентом є принцип поєднання раціонально-логічного, емоційно-риторичного та аксіологічного аргументування. Це зумовлює набір засобів впливу на аудиторію. Переконання можна досягти, по-перше, шляхом логічних доказів, апеляції до розуму, інтелекту, по-друге, емоційним впливом на аудиторію, по-третє, через актуалізацію ціннісних установок аудиторії – апеляцію до цінностей.

Дослідження засвідчило, що найбільш поширеними концептами у переконливих військовослужбовця є «батьківщина», «сім'я», «здоров'я», «життя» та «мир». Серед них найчастіше виступає апеляція до цінностей сім'ї. Ключовими словами, які вербалізують названий концепт, є *сім'я, родинний*, перелік членів родини: *мати, діти, дитина, батьки, брат, сестра*. Такі слова використовують у поєднанні з емоційно-оцінними лексемами, частіше за все негативної оцінки *горе (для родини), страждання, нещастя, випробування*, які роблять акцент на страждання та біль близьких людей.

Розглянуті типи апеляцій у переконливих промовах військовослужбовця сприяють моделюванню згоди адресата з позицією аргументатора, створенню мотивації до бажаної дії. Важливість цих апеляцій у переконанні можна пояснити тим, що вони створюють ситуації когнітивного комфорту.

Зауважимо, що з метою досягнення впливового ефекту військовослужбовець послуговуються різними комунікативними стратегіями і тактиками, але у більшості випадків приймає на себе одну єдину функціональну роль.

Підсумовуючи результати дослідження, відзначимо, що військові часто використовують концепти, апелюючи до їх аксіологічних аспектів. Інтерес являє собою питання про особливості апеляції до національних ціннісних пріоритетів у різних комунікативних стратегіях, зокрема маніпулятивних. Його розглядаємо як перспективу дослідження проблеми мовного впливу у промовах.

УДК 37.01:351.746.1

Павлюк Т.Г., ад'юнкт Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, старший лейтенант

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ

Від офіцерів-прикордонників вимагається володіти комплексом знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які визначають здатність успішно здійснювати не лише професійну і кадрову, а й соціально-психологічну і педагогічну діяльність. Йдеться про володіння різними стилями керівництва, здатністю здійснювати підбір і розстановку персоналу, формування резерву, оцінювання та атестацію підлеглих, планування службової кар'єри, навчання, професійну підготовку та перепідготовку персоналу. Крім того офіцер-прикордонник повинен бути психологом, забезпечувати збереження психічного здоров'я персоналу прикордонних підрозділів, здійснювати психологічний супровід оперативно-службової діяльності тощо.

Отже, офіцер управління органами охорони державного кордону повинен володіти спеціальними знаннями, уміннями, навичками і професійно-важливими якостями, які складають зміст професійної готовності до роботи з персоналом.

Робота з персоналом у Державній прикордонній службі України (далі – ДПСУ) є важливим напрямом діяльності органів управління і посадових осіб усіх рівнів. Вона охоплює систему правових, організаційних, педагогічних, психологічних, інформаційних, культурно-просвітницьких та соціальних заходів, спрямованих

на забезпечення морально-психологічної готовності персоналу ДПСУ до виконання оперативно-службових завдань за будь-яких умов обстановки. Про важливість якості та ефективності роботи з персоналом йдеться у нормативних документах, які визначають стратегію розвитку ДПСУ. Так, наприклад, серед основних завдань щодо вдосконалення системи підготовки, комплектування і роботи з особовим складом прикордонного відомства передбачається створення та запровадження системи формування професійної компетентності; забезпечення підготовки особового складу ДПСУ у навчальних закладах ДПСУ з урахуванням загроз прикордонній безпеці; запровадження методики вивчення особистості та формування психологічної готовності до дій у кризових ситуаціях; розроблення механізму протидії негативному інформаційному впливу на особовий склад ДПСУ та удосконалення професійної підготовки у сфері інформаційної безпеки; формування в прикордонників нетерпимості до корупції, підвищення рівня правової свідомості тощо.

Про актуальність теми свідчать і результати аналізу стану професійної готовності офіцерів управління органами охорони державного кордону до роботи з персоналом. У нормативно-правових документах, які регламентують діяльність ДПСУ, зазначається, що у роботі з персоналом є серйозні недоліки. Про це свідчать факти порушення військовослужбовцями військової дисципліни, вчинення ними злочинів та інших правопорушень, існування нестатутних відносин між військовослужбовцями. Існує, як і раніше, велика кількість тяжких порушень військової дисципліни, наслідком яких є надзвичайні події, пов'язані із загибеллю військовослужбовців. Результати аналізу статистичних даних свідчать про те, що стан роботи з персоналом не в повній мірі відповідає сучасним вимогам, продовжують мати місце випадки вживання алкоголю і наркотиків. Усе це є наслідком низького рівня виховної роботи з особовим складом, яку проводить відповідна категорія офіцерів і прапорщиків.

УДК 371.72/378.047:33.355

Пантелєєв К.В., викладач кафедри фізичної підготовки та особистої безпеки Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, майор

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Правоохоронна система української держави знаходиться у стані реформування, ефективність якого залежить від багатьох вагомих факторів. Більшість цих факторів у кінцевому результаті повинні забезпечити високий рівень сформованості

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

професійної компетентності майбутніх фахівців. Не є винятком і прикордонне відомство України. У майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки слід сформувати надійні соціальні орієнтири, здатність адекватно долати виклики та небезпеки сучасного соціального життя, а також залишатись фізично та психічно здоровими особистостями.

Пріоритетним показником, що визначає специфіку діяльності прикордонного відомства країни є здоров'я його персоналу. Проблеми, що пов'язані зі здоров'ям українських прикордонників, на сьогодні не відображено у фундаментальних наукових працях.

Узагальнений аналіз наукової літератури щодо проблеми формування культури здоров'язбереження свідчить про існування наукових доробок педагогів, психологів, філософів, культурологів, соціологів, медиків та генетиків.

Аналіз понять «здоров'я» та «культура» надає можливість дослідити сутність поняття «культура здоров'язбереження».

Поняття культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників тісно пов'язано з поняттям їх здорового способу життя. У поданому дослідженні здоровим способом життя майбутнього офіцера-прикордонника є поєднання способів і форм його життєдіяльності, що забезпечують збереження та зміцнення здоров'я.

Формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників містить такі домінуючі компоненти: дотримання правил гігієни; рівень якості та безпеки освітніх умов, дозвілля та побуту; рівень рухової активності; безпечність інтимного життя; раціональне здорове харчування; рефлексія курсантами важливості здорового способу життя; рівень знань зі збереження здоров'я.

Загалом, слід зазначити, що формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників можна реалізовувати таким чином:

1. Здійснювати поглиблення знань про здоров'я та здоровий спосіб життя, підвищувати рівень культури щодо вивчення індивідуальних особливостей свого організму. Закладати основи формування установок щодо здорового способу життя, формувати початковий рівень культури здоров'язбереження. Основними психолого-педагогічними методами є спостереження, лекції, диспути, бесіди, тестування та анкетування.

2. Надати допомогу щодо появи самостійної адекватної оцінки власного стану здоров'я та відповідного рівня культури здоров'язбереження. Залучати майбутніх фахівців прикордонного відомства до самостійної роботи, навчити таким методам як самооцінка, самоаналіз, самопрогнозування власного здоров'я. Спрямувати курсантів-прикордонників на пошуки методів збереження, загартування та зміцнення здоров'я.

3. Створення таких умов, що забезпечать вироблення потреби в проведенні заходів щодо самооздоровлення курсантів-прикордонників.

УДК 159.9.072.43

Пархоменко О.О., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії службово-бойового застосування НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, майор

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ З ОХОРОНИ ОСОБЛИВО ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ

Виконання службово-бойових завдань вимагає від військовослужбовців підрозділів з охорони атомних електростанцій значної активності, напруження фізичних і моральних сил.

Воля є властивістю (процес, стан) людини, яка виявляється в її здатності свідомо керувати своєю психікою і вчинками, в подоланні перешкод, що виникають на шляху досягнення свідомо поставленої мети. Вона є дієвою стороною свідомості людини, тобто такою її якістю, завдяки якій психічна діяльність впливає на діяльність практичну. Під впливом вольових процесів людина може докласти зусиль до того, щоб активізувати свої дії і вчинки і досягти їх успішного завершення в умовах подолання труднощів. Також завдяки волі людина може утриматися від реалізації дій або вчинків, уповільнити або зупинити їх, якщо вони почалися.

Володіння навичками довільної саморегуляції дає можливість та уміння військовослужбовцям усвідомлювати свої цілі, будувати систему дій, спрямованих на досягнення цих цілей, моделювати умови навколишньої дійсності для оптимального вирішення своїх проблем, контролювати, коригувати дії в залежності від обставин.

Для дослідження емоційно-вольових особливостей у військовослужбовців підрозділів НГУ з охорони особливо важливих об'єктів використовувались методики Р. Кеттелла та «Вольова організація особистості» М. С. Гуткіна, Г. Ф. Міхальченко.

Було встановлено, що військовослужбовці підрозділів НГУ з охорони особливо важливих об'єктів мають в достатній мірі розвинені вольові якості особистості: вони здатні вірно та самостійно організувати діяльність, наполегливо й рішуче виконуючи службово-бойові завдання, при цьому здатні контролювати свої дії та вчинки в критичних обставинах та зберігати відповідність поведінки ціннісним та смисловим орієнтирам. Крім того, особливістю цієї вибірки є порівняно нижчі, ніж за іншими вольовими якостями, показники самостійності, що відбивають усвідомлення високої нормативної урегульованості професійної діяльності військовослужбовців підрозділів НГУ з охорони особливо важливих об'єктів.

Порівняння досліджуваних груп показало, що у військовослужбовців з високим рівнем професійної ефективності значно більше за інших виражена ціннісно-

смилова організація особистості ($15,67 \pm 3,92$), $t_{1-2}=4,04$, $p \leq 0,01$ та $t_{1-3}=1,66$, $p \leq 0,1$ відповідно. Їх вольова регуляція в більшій мірі, ніж в інших групах, спирається на інтеріоризовані вищі цінності суспільства, що робить її більш надійною та стійкою до несприятливих обставин реалізації, у тому числі й до екстремальних умов. Військовослужбовці з середнім рівнем професійної ефективності порівняно з високоефективними мають значно більші показники «Організації діяльності» ($14,81 \pm 2,52$; $t_{1-2}=2,69$, $p \leq 0,01$) та «Самостійності» ($13,47 \pm 3,08$; $t_{1-2}=1,74$, $p \leq 0,1$). Це характеризує їх як більш схильних до структурування власної активності, подекуди їхні дії можуть виходити за межі, обумовлені цілями діяльності. Високо ефективна група відрізняється від інших більшою вмотивованістю («Q₄» ($4,46 \pm 2,37$), а військовослужбовці з низькою професійною ефективністю – меншою («Q₄» ($3,24 \pm 1,80$)), $t_{1-2}=3,02$, $p \leq 0,01$, $t_{1-3}=2,89$, $p \leq 0,01$, $t_{2-3}=2,64$, $p \leq 0,01$.

УДК 159.9

Пасічник В.І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри оперативного мистецтва Національної академії Національної гвардії України; **Афанасенко В.С.**, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки кафедри психології та педагогіки Харківського Національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

МЕТОДИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЧАСТИН ТА ПІДРОЗДІЛІВ НГУ

Психологічна підготовка військовослужбовців завжди була, є і буде визначальним чинником досягнення успіху їх бойової діяльності, забезпечення надійності виконання завдань за призначенням. Бойовий досвід людства свідчить, що неякісна психологічна підготовка воїнів часто ставала причиною їх деморалізації у екстремальних умовах бою, призводила до масових психогенних розладів, зриву виконання бойових завдань. Нажаль, і у ході антитерористичної операції на Донбасі мали місце випадки, які підтверджують важливість вдосконалення існуючої нині системи психологічної підготовки особового складу та розроблення і використання на практиці зручної і надійної методики оцінювання психологічної підготовленості військовослужбовців до виконання завдань за призначенням. Саме результати такого оцінювання мають лежати в основі прийняття управлінських рішень щодо відбору особового складу для виконання бойових завдань та оптимального використання людських ресурсів, а також здійснення необхідних організаційних, психокорекційних, соціально-психологічних, психолого-педагогічних й інших впливів щодо підвищення рівня психологічної

підготовленості військовослужбовців до бойової діяльності.

Аналіз практики гвардії свідчить, що на теперішній час існує певне протиріччя між важливістю реалізації моніторингу ефективності психологічної підготовки особового складу підрозділів і частин НГУ та відсутністю оптимального набору обґрунтованих критеріїв, показників і способу здійснення такого моніторингу. Така ж ситуація є типовою і для інших силових формувань країни. Зазначене актуалізує необхідність визначення методичного підґрунтя оцінювання ефективності психологічної підготовки особового складу частин та підрозділів НГУ.

Результати проведеного нами теоретичного дослідження зазначеної вище проблеми дозволили встановити наступне.

1. Поняття «ефективність психологічної підготовки» може бути визначене як відносна інтегральна кількісно-якісна характеристика, яка визначається співвідношенням між досягнутим позитивним результатом, що виявляється у певному рівні психологічної підготовленості особового складу, та затраченими зусиллями й ресурсами на її формування.

2. Поняття «психологічна підготовленість» є інтегральною результуючою характеристикою, яка поєднує сформованість психологічної готовності та психічної стійкості військовослужбовців, і є основною умовою успішності їх бойової діяльності. Психологічна підготовленість військовослужбовців до бойової діяльності є багатокомпонентним динамічним утворенням, у структуру якого входять: мотиваційний, емоційно-вольовий, когнітивний, регулятивний та поведінковий компоненти.

3. Оцінку ефективності психологічної підготовки військовослужбовців НГУ доцільно здійснювати на основі поєднання оцінювання її змісту, процесу, характеристик структурних елементів системи психологічної підготовки з оцінюванням її результативності, тобто встановленням досягнутого рівня психологічної підготовленості особового складу.

4. На основі прийнятих науковим співтовариством поглядів щодо сутності критеріїв та показників ефективності, ми маємо підстави *основним критерієм* ефективності психологічної підготовки назвати психологічну підготовленість особового складу до виконання завдань за призначенням. Відповідно, *показниками* ефективності психологічної підготовки є підстави вважати кількісну міру сформованості компонентів психологічної підготовленості особового складу: мотиваційного, емоційно-вольового, когнітивного, регулятивного та поведінкового.

5. Оптимальна методика оцінювання ефективності психологічної підготовки особового складу частин та підрозділів НГУ може бути реалізована на основі застосування групою експертів способу оцінювання, що базується на використанні зазначеного основного критерію, показників та рівнів сформованості компонентів психологічної підготовленості.

УДК 159.9:3

Пенькова Н.Є., кандидат психологічних наук, доцент кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОТИДІЇ

Однією з характерних світових тенденцій сьогодення, є глобальний розвиток способів і технологій дії на свідомість і підсвідомість людини засобами інформаційно-психологічного впливу та, як наслідок, організація протидії негативним психологічним діям у вигляді забезпечення інформаційно-психологічного захисту особистості і суспільства у цілому.

Під інформаційною безпекою особистості військовослужбовця розуміється захищеність його свідомості та психіки від дії негативного інформаційно-психологічного впливу, який може призвести до погіршення його морально-психологічного стану або до деструктивних дій.

Головною метою протидії інформаційно-психологічному негативному впливу противника на особовий склад є інформаційно-психологічна протидія, контрпропаганда і досягнення інформаційно-психологічної переваги над противником.

Інформаційно-психологічна протидія об'єднує інформаційну, психологічну та духовну складові. Інформаційна складова спрямована на заповнення інформаційного вакууму. Психологічна складова здійснює позитивну психологічну підтримку військовослужбовців. Духовна складова здійснюється за допомогою душпастирської і волонтерської роботи, спілкування з близькими.

Ефективність інформаційно-психологічної протидії насамперед залежить від оперативності реагування на ту чи іншу подію, яка може мати вплив на її результати. Якщо подія «грає на користь» для пропаганди – потрібно подати її швидко та емоційно, у вигляді сенсації і в потрібному руслі, якщо «невигідна» – замовчати або відвернути від неї увагу.

При здійсненні інформаційно-психологічної протидії використовуються різноманітні методи впливу на підсвідомість, наприклад:

- метод «мозкової атаки» – є надійним засобом навіювання та спрямований на масовий психологічний тиск, внесення необхідних психологічних установок через подання інформації спеціального змісту при відповідному емоційному супроводі;
- метод «психологічного зараження» – застосовують для формування цілеспрямованої психологічної готовності особового складу. Воно застосовується для створення бойової напруги, психозу перед атакою, впевненості в бою;
- метод образів – полягає у формуванні системи образів поведінки в бою,

прояву своєї ненависті, відношення до ворога;

- метод демонстрації – полягає у відтворенні «психологічної» панорами бою або його конкретних елементів;

- метод психологічного контрасту – полягає в зміні емоційного рівня подання інформації. В ньому чергується спокійний тон із сильними емоційними сплесками;

- метод чуток – полягає в розповсюдженні інформації певного змісту, що має значний вплив на комплекс «підсвідомість - свідомість».

Коректне та вміле застосування зазначених методів позитивно впливає на організацію дієвої інформаційно-психологічної протидії.

УДК 378+351.743+374.1+134(477)

Перкатий Р.М., провідний фахівець факультет №1 навчально-науковий інститут №3 Національної академії внутрішніх справ, підполковник поліції

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Великого значення для виконання професійних функцій майбутніми офіцерами Національної поліції має самоосвітня компетентність.

Науковий огляд джерел щодо підготовки майбутніх фахівців дозволяє стверджувати, що реалізація компетентнісного є досить актуальною.

Сучасна наукова вітчизняна та зарубіжна педагогічна література містить декілька підходів щодо дослідження самоосвіти. У контексті теорії неперервної освіти, самоосвіта трактується як складова з'єднувальна частина освіти, стрижень цілісної системи, що забезпечує її неперервність, ефективність та результативність, і наступність протягом усього життя.

У концепціях, присвячених педагогічним основам підвищення кваліфікації й підготовки кадрів, самоосвіта є однією з динамічних форм підвищення рівня фахівця. У низці соціологічних досліджень самоосвіта виступає як категорія, опосередкована вільним часом особистості. В рамках педагогічної й соціальної психології самоосвіта розглядається як компонент самовдосконалення, саморозвитку і самовиховання особистості.

Набуття компетентності можливе як під керівництвом досвідчених фахівців, так і при самостійному пошуку знань, в процесі самоосвітньої діяльності. Цьому сприяє впровадження та дотримання положень компетентнісного підходу в освітню систему, одним з основних завдань якої є формування здатності до самоосвіти (тобто навчитись вчитися, здатності самостійно вирішувати проблеми в різних сферах і видах діяльності), а організаційною стороною освітнього процесу є

навчальна самостійна діяльність (створення умов для формування досвіду самостійного розв'язання особистісних та професійних проблем). За умови безпосереднього зв'язку освітнього процесу із самостійною діяльністю – результат такого процесу матиме свою специфіку.

Особливостями формування самоосвітньої компетентності майбутніх офіцерів Національної поліції України є:

- побудова освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу;
- посилення професійної спрямованості підготовки курсантів на основі проектного моделювання предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності;
- підготовка майбутніх офіцерів на основі принципів діалогічності, вибору конкретних ситуацій;
- використання сучасної системи моніторингу процесу професійного становлення майбутніх фахівців.

Отже, проблема формування самоосвітньої компетентності майбутніх офіцерів Національної поліції, на сьогодні, ще не є предметом спеціального наукового вивчення та аналізу і вимагає розробки. Зокрема потребують обґрунтування педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності відповідних фахівців, розробка діагностичного апарату для визначення рівня сформованості самоосвітньої компетентності, а також розробка навчально-методичного забезпечення щодо її (самоосвітньої компетентності) формування у майбутніх офіцерів Національної поліції з урахування сучасних викликів суспільно-політичної ситуації в Україні і вимог до підготовки персоналу Національної поліції.

УДК 364.013

Піскорська Г.О., викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Україна, її Збройні Сили втягнуті у збройний конфлікт і фактично перебувають у стані війни. Майбутній розвиток нашої держави, її Збройних Сил проходитиме в умовах постійної військової загрози зі сходу.

Нормами міжнародного гуманітарного права регулюється значне коло правовідносин і ситуацій які виникають у ході збройного конфлікту. На сьогоднішній день міжнародне гуманітарне право – це одна з найбільш кодифікованих галузей міжнародного права. Однак, незважаючи на досить

детальне нормативно-правове закріплення різних сфер життя пов'язаних і збройним конфліктом, на сьогоднішній день ми можемо наглядно побачити недосконалість і недовірність цих норм. На практиці часто виникають такі ситуації, коли ці норми залишаються просто декларативними нормами, тобто такими, які закріплені лише на папері, а їх дотримання залишається надзвичайно болісним питанням сьогодення. Зокрема, проблема полягає в морально-психологічній готовності військовослужбовців, за будь-яких обставин дотримуватись цих норм, особливо з огляду на те, що противник їх здебільшого не дотримується. Виникає природне, але повністю заборонене міжнародним гуманітарним правом, бажання застосувати принцип взаємності, на кшталт: «зуб за зуб», чи «око за око».

Не зважаючи на те, що міжнародне гуманітарне право передбачає два види конфліктів – міжнародні збройні конфлікти і збройні конфлікти не міжнародного характеру (так звані внутрішні конфлікти), сьогодні ми зіткнулись з таким явищем як гібридна війна, яка поєднує військові, інформаційні, терористичні та інші агресивні дії, скоординовані з єдиного центру і спрямовані на досягнення визначеної стратегічної мети.

Серед уроків гібридної війни, що триває з 2014 року в умовах сучасних локальних, швидкоплинних, технологічно насичених бойових зіткнень, на фоні інформаційно-психологічного впливу противника особа командира тактичної ланки, її професіоналізм, рішучість, організованість та морально-психологічна стійкість набувають життєво вирішальної для бою ваги.

Опиняючись на полі бою, зіткнувшись з обличчям смерті та усіма жахіттями війни, молода людина часто опиняється з важливими дилемами морально-психологічного характеру вирішити, які самотужки досить не легко. Виховання свідомості бойового офіцера, навчання його тому, що від нього вимагає бій, формування морально-психологічної стійкості та якостей лідера у бою – першочергове завдання педагогічних працівників ЗСУ.

УДК 32.001:351.741

Покайчук В.Я., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ

У відповідності до стандартів, прийнятих Європейським судом з прав людини щодо затримання осіб, яке застосовується в межах кримінального провадження

---

*VIII Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України
30 березня 2017 р., м. Харків*

та змісту Кодексу поведінки посадових осіб по підтримці правопорядку в межах заходів реагування на правопорушення, під час виконання службово-бойових завдань особовим складом військових формувань і правоохоронних органів України можуть застосовуватись заходи примусу з метою забезпечення подолання спротиву виконання ними такого завдання в аспекті їх превентивної (поліцейської) складової, а також затримання особи правопорушника, його доставляння до відповідного органу та забезпечення особистої безпеки, безпеки оточуючих, порушника.

В залежності від розвитку ситуації співробітник (військовослужбовець) може: припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до застосування спеціальних засобів; припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до використання зброї; припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до застосування зброї; припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до активного застосування зброї; припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до застосування фізичної сили; припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до використання вогнепальної зброї; припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до застосування зброї; припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до активного застосування зброї; здійснивши використання зброї перейти до застосування фізичної сили; здійснивши використання зброї перейти до застосування спеціальних засобів; здійснивши використання зброї перейти до активного застосування зброї; припинити застосування зброї та здійснити перехід до застосування фізичної сили; припинити застосування зброї та здійснити перехід до застосування спеціальних засобів; припинити застосування зброї та здійснити перехід до використання фізичної сили; здійснити перехід до активного застосування зброї.

Співробітники (військовослужбовці) зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу, а також мають, переважно письмово, повідомляти свого керівника про застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї й наслідки цього. У разі нанесення особі тілесних ушкоджень, а також активного застосування зброї співробітники (військовослужбовці) переважно зобов'язані здійснити таке повідомлення негайно, а керівник, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати відповідного прокурора.

Перелік засобів ураження та спеціальних засобів, які може/повинен застосувати співробітник (військовослужбовець) також переважно є вичерпним та може бути розділений на групи: засоби придатні для ураження людини (груп людей); засоби тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), засоби придатні для захисту людини від ураження різними предметами (у тому числі від зброї); засоби пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують.

До переліку засобів ураження та спеціальних засобів не можуть бути включені елементи однострою особового складу військових формувань і правоохоронних органів України, засоби індивідуального захисту, а також прилади (пристрої), які мають однакові із засобами ураження та спеціальними засобами властивості (призначення), але не включені до норм забезпечення особового складу військових формувань і правоохоронних органів України під час виконання службово-бойових завдань.

УДК 36.316.6

Посохов В.В., старший викладач кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин Національної академії Національної гвардії України, майор;
Кушнір Б.М., курсант 314 навчальної групи курсу №5 факультету №2 (інженерно-технічного) Національної академії Національної гвардії України, старший солдат

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЧИННИКА СТРАХУ НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ВОДІЯ-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Страх обмежує, заважає, сковує дії. Під впливом страху всі здібності водія-військовослужбовця або досягають крайньої напруги і надають додаткових сил, або взагалі ніяк не проявляються. Контроль цього стану і здатність приймати правильні рішення перед обличчям небезпеки дозволяють прийняти вірне рішення в керуванні транспортним засобом. Внаслідок цього стає актуальним провести аналіз впливу чинника страху на фізіологічний стан водія в період його перебування за кермом. Метою цієї роботи є аналіз поняття «страх», зміни фізіологічного стану в окремих органах при виникненні смертельної небезпеки і вплив цього фізіологічного стану на подальші дії водія-військовослужбовця в період його перебування за кермом.

Придатність до професії водія виявляють за станом здоров'я і психофізіологічними якостями. Нерідко такі якості водія, як воля, самовладання, сміливість, рішучість, кмітливість, швидкість реакції, є вирішальними в аварійній ситуації. Підготовленість водія характеризується рівнем його професійних знань і навичок, яких він набув у процесі навчання та професійної діяльності. Достатня підготовленість водія означає наявність широкого діапазону навичок, що забезпечують правильні і своєчасні дії в критичних дорожніх ситуаціях. Знання, навички і вміння є психологічними компонентами майстерності, водія. Досконало володіючи належним обсягом знань, водій, однак, ще не в змозі керувати автомобілем. Для цього йому потрібно набути належних навичок та вмінь. Разом з навичками у процесі практичної діяльності у водіїв формується вміння, яке характеризує рівень підготовленості до виконання своїх обов'язків.

У підготовці водія центральне місце з точки зору психології займає формування професійних навичок:

- сенсорних, провідна роль органів чуттів у поєднанні з осмисленням. Прикладом може бути контроль за роботою двигуна на слух, визначення відстаней і швидкості руху на око;

- рухових (виконання окремих та поєднаних рухів). Прикладом може бути виконання водієм робочих рухів важелями і педалями керування;

- сенсорно-рухових (сприйняття інформації та відповідні рухові дії). Прикладом можуть бути дії водія під час гальмування – зусилля при натискуванні на педаль гальма порівнюється з швидкістю руху, станом дороги і т. ін.

Достатня підготовленість водія дає змогу: максимально використовувати технічні можливості автомобіля і безпомилково з мінімальними затратами сил керувати ним; правильно оцінювати і своєчасно передбачати можливі зміни дорожніх обставин та запобігати виникненню аварійних ситуацій; безпечно керувати автомобілем у темну пору доби, в негоду, за високої інтенсивності руху, в складних умовах і т. ін.

Істотне значення має рівень психологічної підготовленості водія до керування автомобілем у будь-яких дорожніх умовах. Безпека дорожнього руху вимагає також постійного вдосконалення підготовки водіїв і підвищення їхньої професійної майстерності.

Проте попри достатню підготовку та майстерність, ключовим поняттям що прямо впливає на водія – військовослужбовця, є фактор страху, який з тих чи інших причин може призвести зниження якісного критерію водія підвищує ризик, щодо виникнення небезпечних ситуацій чи ДТП. Головним завданням стоїть підвищити стійкість водіїв до страху та значно підвищити їх самоконтроль під впливом даного чинника, збереження стабільного, позитивного психофізичного стану. Стійкість водіїв – військовослужбовців під впливом чинника страху є критерій безпеки. Адже страх – це першопричина появи стресу, що у свою чергу несе за собою низку наслідків.

Відповідно до цілей цієї статті проведено аналіз впливу чинника страху на фізіологічний стан водіїв-військовослужбовців у період їх перебування в за кермом, з чого можна зробити такі висновки:

1. Страх – це нормальна реакція водія-військовослужбовця на зовнішній подразник, яка сигналізує йому про небезпеку. Характер впливу страху в період максимальної загрози для його життя може сприяти активізації його дій. У методичку підготовки водіїв-військовослужбовців бажано вводити несподівані дії.

2. Чинник страху у водіїв-військовослужбовців слід розглядати не лише як негативне явище – він має і позитивне значення: – страх мобілізує водія-військовослужбовця для активної діяльності, що часто буває потрібним у критичних ситуаціях.

УДК 808.2(1-87)

Приходько В.С., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та іноземних мов Харківської державної академії фізичної культури

КОМУНІКАТИВНІ ВПЛИВИ УКРАЇНОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Із стрімким розвитком української держави та політичними процесами, що відбуваються у ній, з'являються нові поняття та лексичні одиниці для їх відбиття. Багато українських запозичень з'явилося в англійській мові після подій 2004 року (в тому числі, the Orange Revolution). Оскільки українська криза 2013-2014 року широко висвітлювалася світовими ЗМІ, вони не обійшлися без запозичень з української мови. Проте сфера політики і суспільних відносин – лише одна з кількох семантичних груп українських запозичень в англійській мові.

Зі здобуттям Україною незалежності в англійській мові функціонує запозичення Verkhovna Rada, яке використовують для позначення органу законодавчої влади в Україні, іноді пояснюючи в дужках значення цього запозичення.

Українські запозичення пропонуємо згрупувати семантично, як-от:

1) історична лексика; 2) побутова лексика; 3) лексика зі сфери кулінарії; 4) економічна та політична лексика.

До історичної лексики відносимо слова, які були запозичені у певний історичний період для позначення тогочасних реалій і збереглися в англійській мові дотепер. Серед них такі слова: bandura, kobza, dumy, kobzar, chumak, hetman, boyar, cossack, kniaz, kurgan, tachanka, holodomor. Приклади вживання слів цієї групи знаходимо в історичній, науковій літературі та публіцистиці.

До групи побутової лексики входять слова повсякденного вжитку. Українські запозичення повсякденного вжитку включають такі лексичні одиниці: horak, pysanka, baba, gley, khorovod.

Слова зі сфери кулінарії також можна віднести до цієї групи, проте, оскільки їхня кількість досить велика і численна, доцільно згрупувати їх окремо. Це, наприклад, такі слова: babka, holubtsi, horilka, kovbasa, lymonnyk, paska, pyrih, borscht, kasha, syrniki, varenyky, kvas, samohonka, korovai, blyntsi, pechenya, kutia, compote, deruny, hybivka.

Слід зазначити, що способом запозичення слів, які належать до перших трьох семантичних груп, є, в основному, транскрипція. Тоді групі слів – запозиченням зі сфери політики та економіки – притаманний такий спосіб, як калькування.

Безперечно, широко вживаним є слово Rukh, яке використовують для позначення явища в українській політиці наприкінці 1980-х років: "Taking the name *Narodnyi Rukh Ukrainy* ("Popular Movement of Ukraine for Reconstruction," often shortened to *Rukh*), to emphasize its congruence with the policies of Gorbachev."

Українська криза 2013-2014 років, відома як Євромайдан, продовжує привертати

увагу світових ЗМІ. Словник сучасної української мови та сленгу назвав "Євромайдан" словом 2013 року, "Євромайдан" і "тітушки" стали неологізмами року. Серед кальок найбільш вживаними наразі є Donetsk People's Republic та основний лозунг Євромайдану "Out with the gang!".

Аналіз українських запозичень в англійській мові дає підстави вважати, вони вживаються для позначення реалій, пов'язаних з української історією, державністю, культурою, особливо в останні роки української незалежності.

УДК 159.9

Приходько І.І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії, методики фізичного виховання Харківської гуманітарно-педагогічної академії;
Соколюк О.В., викладач кафедри теорії, методики фізичного виховання Харківської гуманітарно-педагогічної академії

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНО-ПОТРЕБОВОЇ СФЕРИ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Проблема мотиваційно-потребової сфери особистості у майбутніх фахівців залишається актуальною і сьогодні, не дивлячись на те, що вирішенню цього питання присвячена значна кількість досліджень (А.А. Вербицький, С.А. Єрохін, Н.А. Журавлева, С.А. Замятіна, Н.І. Степанченко та ін.). На сучасному етапі інтерес до вищої освіти серед молоді має прагматичну основу та не може в повній мірі сприяти професійній спрямованості майбутніх спеціалістів. Констатується зниження орієнтації на професійну діяльність, в тому числі і на педагогічну.

Проведений аналіз наукових досліджень з проблеми, що вивчається, показав, що якщо фізичне виховання замкнуте на руховій діяльності й цілеспрямовано не впливає на духовний розвиток і почуттєву сферу людини, то воно поряд з позитивними моральними якостями може формувати асоціальну поведінку й егоїстичні устремління особистості. Ряд вчених вважають, що великий збиток фізичному вихованню наносить пріоритет нормативного підходу, коли в побудові навчального процесу й у діяльності кафедр у главу кута ставлять не особистість студента, а його чисто зовнішні показники, які характеризуються контрольними нормативами чергової навчальної програми. Далі треба примусове прилаштування особистості під якісь усереднені, як правило, зверху спущені нормативи, що явно суперечить ідеї свободи особистості й гуманістичних принципів виховання й аж ніяк не сприяють прилученню студентів до сфери фізичної культури. При такому підході процес фізичного виховання втрачає суб'єктивний початок – людську особистість.

Традиційний, тобто руховий підхід до фізичного виховання студентів на ділі лише декларував єдність у розвитку духовної й фізичної сфери людини, тим

самим істотно збіднюючи його можливості, що в призвело до розриву освіти й культури. Сам же процес фізичного виховання втратив культурний, моральний і одночасно предметно-змістовний зміст. Емоційно-ціннісне відношення до фізкультурно-спортивної діяльності не формується спонтанно й не успадковується, воно здобувається особистістю в процесі самої діяльності й ефективно розвивається з освоєнням знань і творчого досвіду, із проявом ініціативи й активності в істинно педагогічному процесі.

Отже, основним принципом фізкультурного виховання є єдність світоглядного, інтелектуального й тілесного компонентів у формуванні фізичної культури особистості, що обумовлює навчальну, методичну й діяльнісно-практичну спрямованість виховного процесу. Глибинна сутність діяльнісного підходу до процесу виховання фізичної культури людини полягає в тому, що він орієнтує не тільки на засвоєння знань, але й на способи цього засвоєння, на зразки та способи мислення та діяльності, на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу людини. Цей підхід протистоїть вербальним методам і формам догматичної передачі готової інформації, пасивності навчання, марності самих знань, умінь і навичок, які не реалізуються в діяльності.

Таким чином, фізична культура разом з іншими гуманітарними науками повинна забезпечити більш повне задоволення мотиваційно-потребової сфери особистості студентів і підвищити в цілому їхню освіченість. За допомогою знань, отриманих з різних предметів з фізичної культури, студенти повинні створювати цілісне уявлення про процеси й явища, що відбуваються в живій природі, більш повно розуміти можливості сучасних наукових методів пізнання світу та володіти ними на рівні виконання професійних функцій.

УДК 159.94

Приходько І.І., доктор психологічних наук, професор, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Тімченко О.В.**, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВИНИКНЕННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ У КОМБАТАНТІВ

Під бойовим стресом розуміються психологічні переживання, які виникають у військовослужбовця при опосередкованому чи безпосередньому впливі на нього стрес-факторів бойової діяльності та проявляються у вигляді емоційних,

інтелектуальних, фізичних та поведінкових реакцій. Стан бойового стресу в умовах воєнних дій переживає кожен. Він є станом дестабілізуючим, передпатологічним, який обмежує функціональні резерви організму, чим збільшує ризик дезінтеграції психічної діяльності та стійких соматовегетативних дисфункцій.

При опрацюванні науково-дослідної роботи «Психологічні наслідки виконання особовим складом підрозділів екстремального профілю завдань за призначенням в умовах впливу стрес-факторів підвищеної інтенсивності» (РК 0116U007012) було сформульовано низку положень, які сприяють більш повному розумінню категорії «бойовий стрес» у сфері сучасних психологічних досліджень:

- Соціально-психологічні детермінанти виникнення бойового стресу являють собою консорціум ситуаційно-середовищних, соціально-політичних, супутніх та власне психологічних чинників.

- *Основними ситуаційно-середовищними чинниками* соціально-психологічних детермінант виникнення бойового стресу є: недостатній професійний досвід; недостатній досвід участі у бойових конфліктах; тривалий час перебування у зоні бойових дій; перебування під обстрілом, наявність ситуацій, що загрожують життю, ведення стрільби у відповідь, вбивання ворога та безпосереднє бачення смерті інших людей; травма або поранення; робота та споглядання тіл загиблих, як військовослужбовців так і цивільного населення.

- *До основних соціально-політичних чинників* соціально-психологічних детермінант виникнення бойового стресу належать: незадоволення базових потреб; вживання терміну «антитерористична операція» замість «війна»; слабе нормативно-правове забезпечення військовослужбовців; невпевненість, що держава зможе попіклуватися про рідних у разі загибелі або втрати працездатності військовослужбовця; незрозумілість державної позиції; недостатнє матеріальне забезпечення; ведення позиційної війни замість активних бойових дій; невизначеність ворога.

- Серед *основних супутніх чинників* соціально-психологічних детермінант виникнення бойового стресу виділяються: дитячі психічні травми; думки про сімейні проблеми та труднощі; недостатнє спілкування з родиною та друзями; відсутність підтримки з боку родичів; низький рівень освіти (інтелектуальних здібностей); зловживання спиртними напоями у зоні проведення антитерористичної операції.

- *Основними психологічними чинниками* соціально-психологічних детермінант виникнення бойового стресу ми вважаємо: наявність психастенічного (тривожно-недовірливого) або паранойяльного типу характеру; недостатні адаптаційні можливості та низький рівень нервово-психічної стійкості; недостатній розвиток захисних механізмів; неправильне використання копінг-стратегій; низький рівень морально-етичної нормативності; наявність акцентуацій характеру; низький рівень комунікативного потенціалу; схильність до девіантної поведінки.

УДК 378:355.23:658:005.334

Пшенична О.О., ад'юнкт Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, старший лейтенант

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ

Поняття професійної готовності є важливою категорією теорії діяльності. Його почали використовувати з кінця XIX ст. у психологічних дослідженнях. У наш час «готовність» особистості до того чи іншого виду діяльності вчені вважають важливою передумовою для успішного переходу особистості до систематичної організованої діяльності. На сьогодні у науковій літературі склалося декілька підходів до вивчення готовності до діяльності, зокрема функціональний, особистісний, особистісно-діяльнісний. Однак представники усіх підходів поняття готовності розглядають в контексті підготовки особистості фахівця до професійної діяльності. Професійну готовність вважають результатом процесу професійної підготовки, що формується за умови ефективної організації всієї системи професійної освіти.

Зміст професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності складають спеціальні знання, уміння, навички і професійно-важливі якості. На це вказують результати аналізу нормативних документів, які регламентують підготовку офіцерів для Державної прикордонної служби України у відомчому навчальному закладі – Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (далі – НАДПСУ). Так, наприклад, в Освітньо-професійній програмі підготовки офіцерів з кваліфікацією «бакалавр з охорони та захисту державного кордону» з галузі знань «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» спеціальності «Безпека державного кордону» зазначено, що випускник НАДПСУ повинен знати загальні положення щодо аналізу та оцінки ризику, порядок здійснення аналізу ризиків на ділянці відділу прикордонної служби, особливості профілювання ризиків щодо протидії незаконному переміщенню осіб через державний кордон, незаконній міграції та торгівлі людьми, профілювання ризиків щодо переміщення зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боєприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон. Крім цього, випускники НАДПСУ повинні знати порядок, основні форми та методичку підготовки інформаційно-аналітичних (аналітичних) матеріалів і документів та методичку проведення аналітичних досліджень; методологію та порядок запровадження аналізу ризиків у діяльність Державної прикордонної

служби України; порядок проведення ідентифікації ризиків та загроз; критерії оцінки інформації та джерела інформації; основні прикладні програми, які застосовуються в процесі забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності.

Щодо умінь, то майбутні офіцери-прикордонники повинні вміти здійснювати аналіз та оцінку ризиків категорій осіб, які перетинають кордон на ділянці відповідальності відділу прикордонної служби, готувати інформаційно-аналітичні (аналітичні) матеріали та документи, проводити аналітичні дослідження; застосовувати інформаційні технології в процесі інформаційно-аналітичної діяльності; проводити статистичне спостереження та готувати статистичне зведення; визначати чинники, які впливають на систему аналізу ризиків; проводити аналіз ризиків у сфері охорони державного кордону тощо.

Отже, офіцер-прикордонник повинен володіти спеціальними знаннями, уміннями, навичками і професійно-важливими якостями, які складають зміст професійної готовності до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності.

УДК 37.035.7:81'21

Радванська Т.І., викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації факультету №4 (гуманітарного) Національної академії Національної гвардії України

ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ОСНОВНА КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ВЕДЕННЯ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ

Переговори – важлива форма ділової комунікації. Від уміння їх вести залежить результат, а відтак і успіх справи. Точну модель переговорів на всі випадки життя запропонувати неможливо, тому розглянемо ключові питання цієї проблеми.

Відстоювання інтересів власної сторони здійснюється за стратегією і тактикою переконання. Завершення переговорів може бути успішним чи неуспішним, але в будь-якому разі мовні засоби мають відповідати комунікативним стратегіям увічливості. Навіть за умови відсутності позитивного результату слід попідкуватися про те, щоб сторони вийшли з переговорів друзями, а не ворогами, маючи бажання повернутися до аналізу проблеми вдруге, а не покласти кінець стосункам. Для цього, завершуючи переговори, обов'язково слід підкреслити наявність хоча б якихось спільних позицій. У будь-якому разі слід дотримуватися правил мовного етикету. І все ж краще закінчити переговори з позитивним результатом. З цією метою слід вчасно усунути бар'єри комунікації.

Переконання – це спосіб впливу, коли людина звертається до свідомості, почуттів і досвіду іншої людини з тим, щоб сформувати в неї нові установки.

Переконання впливає не тільки на розум, а й на почуття, якщо звернення до інших супроводжується емоціями. Отже, переконання – це такий вплив однієї людини на іншу або на групу людей, який діє на раціональне та емоційне в їхній єдності, формує нові погляди, відносини, що відповідають вимогам суспільства.

Переконувати словом – це велике мистецтво, яке потребує знання психології людей, законів етики й логіки.

Переконання здійснюється з допомогою аргументів, доводів. Доводи поділяються на логічні і психологічні. Логічні доводи можуть подаватися від окремого до загального, тобто індуктивним шляхом. Спочатку аналізується окремий факт, а потім він підводиться під загальновідоме положення, яке і є основним у переконанні. Існує і протилежний шлях – від загального до окремого, тобто дедуктивний. У цьому разі подається твердження, яке прийняте всіма, а потім встановлюється приналежність до нього окремого факту.

Індуктивний шлях представлений у доводах, які базуються на прикладах (довід від прикладу), і доводах, які базуються на фактах (довід від факту). При цьому факти і приклади можуть бути вибірковими, тобто може здійснюватися селекція інформації, якщо це відповідає комунікативній меті.

Психологічні доводи базуються не на фактах і прикладах, які відповідають об'єктивній реальності, а на фактах, прикладах, положеннях, які стосуються інтересів людини, її успішності, щастя, кар'єри, вірувань, уподобань, бажань, мрій і т. ін. Психологічні доводи класифікуються по-різному. Одна з класифікацій враховує те, на що спирається комунікатор, будуючи свою мовну стратегію і тактику. У теорії комунікації логічні доводи вважаються сильними, а психологічні – слабкими.

УДК 355/359

Рудковський О.М., науковий співробітник науково-дослідного відділу Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Салата І.З.**, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ПРОФІЛАКТИКА ВПЛИВУ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ ФАКТОРІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА ПСИХІКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Проблема профілактики впливу бойових дій на психіку військовослужбовця завжди була актуальною. В умовах сьогодення, дії бійців в зоні проведення АТО характеризуються значно більшим впливом на психіку різноманітних стрес-факторів. На даний час визначають первинну, вторинну і третинну

психопрофілактику.

До первинної відносяться заходи, спрямовані на попередження впливу психотравмуючих факторів бойових дій на психіку солдата. Під час психологічної підготовки бійця до бойових дій, слід врахувати фактори, які навмисно створюються противником для досягнення перемоги в бою. Їх врахування, знання та вміле застосування гарантуватиме успішне виконання бойових завдань.

До вторинної профілактики відносяться заходи, які передбачають виявлення військовослужбовців із змінами у психічній діяльності з метою попередження подальшого розвитку психічного захворювання. Управління психічним станом особового складу в ході бою залежить від розуміння командирами різних ланок необхідності даної діяльності, особистого досвіду та особистого прикладу. Вони повинні своєчасно провести активну «шокову» профілактичну роботу. Для цього потрібно чітко визначити кому з підлеглих терміново необхідна така допомога, виявити основні сторони явища, які можуть виникнути внаслідок певного психічного стану, правильно застосовувати способи реагування на негативний стан підлеглого.

До третинної профілактики відносять роботу з психічно хворими з метою попередження їх інвалідизації.

Всі вище зазначені заходи профілактики в першу чергу спрямовані на своєчасне реагування та недопущення психічних порушень; припинення розвитку патологічних процесів, які призводять до тимчасової або стійкої втрати працездатності; раннє та ефективне повернення реабілітантів до військово-професійної діяльності; максимальне відновлення вихідного рівня здоров'я військовослужбовців; формування у підлеглих свідомої та активної участі в процесі реабілітації.

Профілактика впливу бойових дій на психіку солдата в бою є важливим елементом системи бойової підготовки військ. Аналіз профілактичної роботи до виникнення впливу психотравмуючих факторів бойових дій показав, що підготовка особового складу до подолання труднощів бойової діяльності є головним фактором успішного виконання поставлених командиром завдань. При цьому, під час безпосередньої підготовки до бойових дій військовослужбовців різних родів військ та різних спеціальностей, відбувається конкретизація типу труднощів бойової діяльності за конкретними умовами, які напряму залежать від характеру їхніх обов'язків.

Своєчасне виявлення за характерними ознаками окремих груп ризику дозволяє проводити попереднє планування розподілу сил, засобів та методів впливу. Відомо, що індуктори паніки (панікери) це військовослужбовці, які володіють виразними рухами, гіпнотизуючою силою криків, хибною впевненістю в доцільності своїх дій. Стаючи лідерами у військовому колективі за надзвичайних обставин вони можуть створити загальне безладдя, яке швидко паралізує підрозділі, відповідно

залишає солдат без можливості організованих дій. Спеціальна цілеспрямована робота з психологічного загартування воїнів перешкоджає розвитку панічного настрою, дає змогу зосередитися та сконцентрувати волю і знайти правильний, доцільний вихід з тяжкої ситуації.

УДК 355/359

Рудковський О.М., науковий співробітник науково-дослідного відділу Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Черненко А.Д.**, начальник науково-дослідного відділу Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК В УМОВАХ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ»

Інформаційно-пропагандистська діяльність є важливою та невід'ємною складовою морально-психологічного забезпечення військ.

Одним з головних завдань у роботі з особовим складом є своєчасне забезпечення військовослужбовців інформацією, яка впливає на їх свідомість та поведінку, формує в них високий морально-бойовий дух, особливо у бойовій обстановці. В цьому питанні ключову роль має відігравати інформаційно-пропагандистське забезпечення військ.

Під інформаційно-пропагандистським забезпеченням розуміється певна система цілеспрямованих заходів щодо формування стійкого та керованого морально-психологічного стану військовослужбовців, що досягається шляхом оперативного впливу інформації на його свідомість, з метою адекватного розуміння ним військово-політичної і бойової обстановки, покладених на військовий підрозділ бойових завдань та умов їх виконання.

Досвід бойових дій на Сході України в ході проведення АТО свідчить, що інформаційно-психологічний вплив спрямовується на людський розум, оскільки дає можливість впливати на найслабшу ланку на полі бою – індивідуальне мислення бійця. Зростає роль глобального інформаційного простору, оскільки висвітлення подій суттєво впливає на сприйняття воєнних та політичних рішень. Окупація Криму та агресія РФ на Сході України, повною мірою підтверджують вище зазначене та змушують нас змінювати погляди на роль і місце інформаційно-пропагандистського забезпечення у системі підготовки та ведення бойових дій. Сьогодні тема «гібридних війн» широко висвітлюється у ЗМІ, а також є предметом соціальних досліджень. Інформація має вагомий вплив на маси, тобто за умови вдалого маніпулювання свідомістю мас можливо досягти практично будь-якої

мети – знищити опонента, прибрати конкурентів або розпалити війну. При цьому сторона агресора може залишатися публічно не причетною до розпочатого конфлікту. Експерти стверджують, що такий тип конфлікту буде все частіше застосовуватися у ХХІ столітті. У сучасних умовах війна на 80 відсотків складається з інформаційних та економічних дій, і лише 20 – це безпосередньо бойові дії, або ж їх взагалі може й не бути. «Гібридна війна» стає багатовимірним конфліктом з великою кількістю учасників і сил, які мають різні цілі та використовують найрізноманітніші засоби: від військових до дипломатичних і економічних.

Інформаційно-психологічна складова інформаційної боротьби забезпечує цілеспрямоване виробництво і поширення спеціальної інформації, яка безпосередньо впливає на функціонування і розвиток інформаційно-психологічного середовища противника, його політичної і військової складової, а також психіку й поведінку особового складу військ та цивільного населення країни. Практичне виконання завдань з ІПЗ виявило низку проблем, а саме: застосування форм і методів роботи, нормативно-правове та матеріальне забезпечення реалізації завдань інформаційної роботи в особливий період.

Головною метою інформаційної війни є опанування свідомістю населення, підриг морально-бойового потенціалу військ противника. Отже, інформаційні війни – це особливий феномен у «гібридній війні», новітня форма боротьби ХХІ століття, яка призводить до ураження всіх сфер функціонування держави. З їх допомогою ведуться неоголошені, невидимі війни які і загрожують міжнародної безпеці. Тому пріоритетним напрямком у політиці національної безпеки держави повинні стати заходи захисту. Інформаційно-пропагандистська діяльність стає важливою та невід’ємною складовою морально-психологічного забезпечення військ.

УДК 316.6

Салієнко О.О., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

СЛУЖБОВІ ТА ЗАГАЛЬНІ ОBOB’ЯЗКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ – НЕОБХІДНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Військова служба в Збройних Силах України (ЗСУ) й інших військових формуваннях, утворених згідно з законами нашої держави, є пов’язаною із захистом Вітчизни державною службою особливого характеру. Це – професійна діяльність громадян України, придатних до неї за станом здоров’я, віком. Ясна

річ, такі люди повинні мати й відповідні моральні риси.

Порядок проходження громадянами військової служби, їхні права й обов'язки визначають закони України, положення про проходження військової служби певними категоріями військовослужбовців, статuti та інші нормативно-правові акти. Кожний військовослужбовець у повсякденному житті та діяльності військової частини, підрозділів і поза їхніми межами зобов'язаний дотримуватися чітко окреслених правил поведінки.

З метою підтримання у військовій частині порядку та військової дисципліни, належного морально-психологічного стану, які забезпечують постійну бойову готовність, якісне навчання особового складу, збереження здоров'я військовослужбовців, ефективне виконання ними службових завдань, організується внутрішня служба. Нею передбачено систему заходів, що вживаються для організації повсякденного життя та діяльності військових частин, підрозділів військовослужбовців згідно зі Статутом внутрішньої служби ЗСУ.

Кожний військовослужбовець повинен виконувати службові обов'язки, тобто обсяг завдань, доручених йому за посадою. Службові обов'язки військовослужбовця зафіксовано в статутах Збройних Сил України, а також у відповідних посібниках, положеннях та інструкціях.

Загальні обов'язки військовослужбовців зумовлені необхідністю виконання завдань з оборони Вітчизни, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, а також завдань, визначених міжнародними зобов'язаннями України.

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» військовослужбовець, у тому числі Військової служби правопорядку, зобов'язаний:

- свято й непорушно дотримуватися Конституції України та законів України, Військової присяги, віддано служити Українському народові, сумлінно та чесно виконувати військовий обов'язок;
- бути хоробрим, ініціативним і дисциплінованим;
- беззастережно виконувати накази командирів (начальників) і захищати їх у бою, оберігати як святиню Бойовий прапор своєї частини;
- постійно підвищувати рівень військових професійних знань, удосконалювати свою виучку та майстерність, знати й виконувати свої обов'язки та додержуватися вимог статутів Збройних Сил України;
- знати й утримувати в готовності до застосування закріплене за військовослужбовцем озброєння, бойову й іншу техніку, берегти державне майно;
- дорожити бойовою славою Збройних Сил України та своєї військової частини, честю й гідністю військовослужбовців ЗСУ;
- поважати бойові та військові традиції, допомагати іншим військовослужбовцям, котрі перебувають у небезпеці, стримувати їх від вчинення протиправних дій,

поважати честь і гідність кожної людини;

- бути пильним, суворо зберігати державну таємницю;

- вести бойові дії ініціативно, наполегливо, до цілковитого виконання поставленого завдання;

- виявляти повагу до командирів (начальників) і старших за військовим званням, сприяти їм у підтриманні порядку й дисципліни;

- дотримуватися правил військового вітання, ввічливості та поведінки військовослужбовців, завжди бути одягненим за формою, чисто й охайно.

Військовослужбовець зобов'язаний додержуватися вимог безпеки, вживати заходів до запобігання захворюванню, травматизму, повсякденно підвищувати фізичну загартованість і тренуваність, утримуватися від шкідливих для здоров'я звичок.

Кожний військовослужбовець зобов'язаний знати й неухильно додержуватися прийнятих Україною норм міжнародного гуманітарного права. Під час перебування на бойовому чергуванні, у внутрішньому та гарнізонному наряді, а також під час виконання інших завдань на військовослужбовця покладаються спеціальні обов'язки, визначені законами та статутами ЗСУ, а також іншими нормативно-правовими актами, прийнятими на основі законів і статутів Збройних Сил України. Військовослужбовець зобов'язаний про все, що сталося з ним і стосується службових обов'язків, і про зроблені йому зауваження доповідати своєму безпосередньому командирові (начальникові). Якщо у військовослужбовця виникли службові чи особисті питання, він повинен звертатися до свого безпосереднього начальника, а якщо той не може їх вирішити, до наступного прямого начальника.

Забезпечення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, забезпечення конституційних прав військовослужбовців є складовою системи забезпечення правопорядку в державі.

УДК 342.9+355

Саунін Р.Д., кандидат юридичних наук, викладач кафедри тактичної підготовки військ факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України, майор

ОПТИМІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

Як було з'ясовано, адміністративно-правове забезпечення оптимізації НГУ – це здійснення суб'єктами публічної адміністрації у найкращий спосіб із можливих варіантів способів, адміністративних засобів для створення комплексу умов,

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

необхідних для гарантій і відповідної адміністративної діяльності щодо надання адміністративних послуг та виконавчо-розпорядчої діяльності НГУ, шляхом розвитку бажаних чинників і зведення до мінімуму небажаних, на основі реалізації адміністративно-правових норм, що регламентують суб'єктивні права та юридичні обов'язки військовослужбовців та підрозділів НГУ визначають їх юридичний статус та взаємовідносини з громадянами та суб'єктами громадянського суспільства, щодо досягнення найбільшої ефективності при виконанні поставлених на НГУ задач стосовно захисту конституційного ладу України, цілісності її території, охорони громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян, охорони особливо важливих публічних об'єктів, здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Важливими в розрізі нашого дослідження є положення плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо організації виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року». Так, відповідно до цього Плану МВС повинно виконати низку заходів (виконавцем яких є, зокрема, НГУ), спрямованих на забезпечення права на життя, загалом, та забезпечення належних гарантій захисту права на життя, наявності правових засобів захисту і механізмів ефективного розслідування порушень права на життя.

Таким чином Національна гвардія України є провідним суб'єктом системи Міністерства внутрішніх справ, зокрема, та виконавчої влади, загалом, а також єдиним в Україні військовим формуванням з правоохоронними функціями, який виконує завдання, в першу чергу, із захисту та охорони безпосередньо життя людини та громадянина.

Виходячи з цього, концептуальними засадами адміністративно-правової оптимізації діяльності Національної гвардії України має бути законодавче визначення таких основоположних напрямів, як:

- вироблення стратегічного курсу головного органу військового управління Національної гвардії України щодо здійснення внутрішньої та зовнішньої (направленої, зокрема, на співпрацю з військовими та правоохоронними структурами країн-партнерів та міжнародними організаціями (такими як ЄІР) а також іншими військовими та правоохоронними формуваннями, центральними та місцевими органами центральної влади, органами місцевого самоврядування а також судовою гілкою влади) політики, спрямованої на розвиток службово-бойової діяльності НГУ;

- розроблення проектів законодавчих актів та підзаконної нормативно-правової бази на виконання Конституції і законів України, актів Президента України, які регулюють правовідносини, учасником яких є НГУ.

УДК 159.9.01:159.9.072

Сахнік О.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За спрямованістю формування у військовослужбовців різних компонентів екстремальної навченості й екстремальних професійних здібностей розрізняють такі види підготовки: екстремально-тактичну, фізичну, вогневу та екстремально-психологічну. При об'єктивному оцінюванні значення кожного із перерахованих видів слід зробити висновок стосовно того, що пріоритетне місце в їхній ієрархії має займати саме екстремально-психологічна підготовка, яка врешті решт і визначає успішність екстремально-тактичних дій, застосування спеціальних засобів, табельної вогнепальної зброї, прийомів рукопашного бою тощо. Чим краще володіє собою військовослужбовець в екстремальній ситуації, тим впевненіше й якісніше він діє при зіткненні з непередбачуваними обставинами, тим оперативніше приймає життєво важливі рішення. Його поведінка в надзвичайних обставинах, перш за все, визначається адекватною мотивацією щодо виконання поставлених перед ним завдань, рівнем сформованості професійної компетентності, що зокрема обумовлює і наявність психологічної підготовленості до подолання різного роду труднощів.

За складністю відпрацювання екстремальних ситуацій, до подолання яких повинні бути готовими військовослужбовці, екстремальну психологічну підготовку поділяють на декілька рівнів:

- загальна екстремальна психологічна підготовка повинна охоплювати всі категорії рядового та начальницького складу. Вона покликана забезпечувати загальний рівень екстремальної підготовленості до дій у загострених ситуаціях повсякденної службово-бойової діяльності, їх профілактику, особисту безпеку;

- надзвичайна екстремальна психологічна підготовка націлена на досягнення високого рівня екстремальної підготовленості військових-професіоналів до дій в найскладніших екстремальних ситуаціях. Вона має забезпечити впевнене вирішення військовослужбовцем завдань в умовах підвищеної небезпеки для власного життя і життя оточуючих, формування найвищого рівня екстремальної стійкості, самовладання, готовності до оперативного прийняття рішучих рішень;

- доцільно також проводити більш конкретну екстремальну психологічну підготовку, пов'язану з наявністю особливих умов та специфіки проходження служби.

За часом проведення екстремальна психологічна підготовка повинна

поділятися на:

- попередню (базову), яка відбувається планово, виходячи із вірогідності виникнення конкретних видів екстремальних ситуацій під час виконання військовослужбовцями службово-бойових завдань;

- оперативну, яка відбувається безпосередньо перед початком дій в екстремальних обставинах. Така підготовка є комплексним налаштуванням військовослужбовця на якісне виконання службових обов'язків у наявних екстремальних умовах.

Спеціальна увага під час проведення таких навчальних занять повинна приділятися відпрацюванню елементів професійної психологічної надійності військових шляхом введення в навчальний процес обставин, які вимагатимуть від них при реальному плині подій проявів взаємної підтримки, злагодженої взаємодії та якісної взаємозаміни.

Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що екстремальна психологічна підготовка повинна стати стрижнем у роботі за напрямком загартування бойового духу військовослужбовців, формування їх майстерності.

УДК 37.091.2:378.4/.6

Свячена Я.Ю., студент Харківського обласного медичного коледжу

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВІЙСЬКОВОГО ТА МЕДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

В основу національної системи патріотичного виховання покладено національну ідею, як консолідуючий чинник розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання базуються на народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Мета цієї діяльності полягає у вихованні молодого покоління, як патріотів своєї країни, готових самовіддано захищати її, як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявляти національну гідність, знати свої права та обов'язки, цивілізовано відстоювати їх.

Національно-патріотичне виховання молодого покоління у вищих навчальних закладах військового та медичного спрямування являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність із формування у курсантів/студентів високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, готовності до виконання громадянських, і конституційних обов'язків; є однією з головних складових національної безпеки України. Це виховання формується на прикладах історії становлення України, українського козацтва, героїки національно-визвольних змагань, досягнень українського народу у галузі політики, освіти, науки, культури

і спорту, які несуть у собі якості моральних ідеалів.

Національно-патріотичне виховання у вищих навчальних закладах військового та медичного спрямування це:

- реалізація індивідуального підходу до особистості, відмова від уніфікації в процесі виховання, орієнтації на «усередненого» вихованця;
- сприяння успадкування студентами духовних надбань українського народу;
- формування почуття патріотизму і духовності, національної свідомості, любові до свого народу, його історії, держави, рідної землі, родини, гордості за минуле, і сучасне – якостей, які безпосередньо впливають на досягнення достатнього рівня обороноздатності держави та зміцнення її могутності на основі героїчних прикладів історії українського народу, національно-визвольних змагань тощо;
- формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови, як духовного коду нації;
- забезпечення базової культури, розвиток естетичних потреб і почуттів;
- формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадського та конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів та незалежності держави.

Основними принципами національно-патріотичного виховання є: принцип національної спрямованості виховання, який передбачає формування у курсантів/студентів національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у захисті своєї держави.

Серед форм національно-патріотичного виховання курсантів/студентів зазначимо такі:

- 1) утвердження у колективах поваги до культурного та історичного минулого України;
- 2) розвиток почуття гордості, глибокої поваги до символів держави – герба, прапора, гімну України, іншої загальнодержавної та регіональної символіки та історичних святинь, гордості за країну;
- 3) активна протидія антипатріотизму, маніпулюванню інформацією, фальсифікації історії України;
- 4) формування расової, національної, релігійної терпимості, розвиток дружніх відносин між представниками різних етнічних груп.

Вищі навчальні заклади військового та медичного спрямування проводячи роботу з національно-патріотичного виховання мають зосереджувати увагу на:

- роз'ясненні внутрішньої та зовнішньої політики України, положень Законів України, указів, розпоряджень Президента України та постанов, розпоряджень Кабінету Міністрів України, виховуючи повагу до законодавчих норм;
- вивченні історії України та процесів державотворення, боротьби та здобуття Україною статусу незалежної, суверенної, демократичної держави;

- роз'ясненні серед молодих громадян їхніх Конституційних прав;
- виховання поваги до державного гімну, історії та змісту державних символів, засвоєнні поваги до державної атрибутики.
- виховання національної свідомості, яка ґрунтується на українській національній ідеї;
- організація вивчення молоддю української культури та здобутків українського народу;
- проведення серед молоді заходів національно-патріотичного спрямування, які б сприяли реалізації та утвердженню української національної ідеї та засад української державності.

Національно-патріотична виховна робота у вищих навчальних закладах військового та медичного спрямування є важливою складовою частиною повсякденної діяльності, вона повинна проводитись системно та систематично. Від неї в значній мірі залежить рівень національно-патріотичної свідомості молоді.

УДК 1:355.1

Севрук І.І., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ПРИНЦИП ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Г. ЙОНАСА ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ПРАКТИК ТА ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОРАЛІ

Соціально-політична криза, розгортання бойових дій на території країни потягнули за собою вибух чисельних ризиків та втрат, спектр і наслідки яких як у найближчій, так і віддаленій перспективі важко прогнозувати. Криза, що її переживає сучасна Україна, є кризою відповідальності.

Проблема відповідальності завжди загострюється у кризових ситуаціях, позначаючи складність та багатовекторність взаємодії індивідів, націй, поколінь, народу та влади. Складність сучасної ситуації в українському соціумі вимагає усвідомлення унікальності та вразливості людської природи, соціальності перед могутністю зброї та високих технологій, істинної ціни чисельних «проб та помилок» з огляду на можливість незворотності процесів.

Необхідним стає прогнозування, що сформоване у межах етики відповідальності німецько-американського мислителя Ганса Йонаса (1903-1993), з її наголосом на безумовності імперативу існування людства у майбутньому: «людство має бути». Принцип відповідальності, проголошений Г. Йонасом, включає відповідальність за майбутнє, за наслідки, які передбачити можна, а от виправити – ні.

Умови сучасної – технологічної доби вимагають переосмислення основ етики.

Попередня традиційна етика базувалась на трьох незмінних принципах: – визнанні незмінності людського єства, заданого природою та природою речей; – відповідно, самоочевидності блага, його антропоцентричності; обмеженості «дальності дії» людини теперішнім часом та, відповідно, обмеженості відповідальності. Такі принципи визначали в недалекому минулому й особливості людської поведінки по зрівнянню з сучасністю. У межах традиційної етики моральність вчинку визначалася його спрямованістю на «благю». Якщо вчинок був спрямованим на благо, був «правильним», відповідно невраховані наслідки нікому за провину не ставилися.

На сьогодні традиційна етика постає як концептуально «вузька», вона не враховує змін, що стали наслідком технологічного прогресу. Докорінно змінилася не тільки техніка, наслідком її змін стали й докорінні зміни у картині світу, серед яких Г. Йонас називає: – принципovu ураженість природи технікою (що проявилось у знищенні природи та у виникненні науки екології); – неможливість обмежуватися за таких умов знанням «тут-і-тепер», необхідність врахування розриву між прогнозом та наслідками; – необхідність розширення сфери етики за сучасних умов не тільки на поведінку, а й буття, відповідно, необхідність метафізичного обґрунтування етики; – перетворення людини на колективний суб'єкт, що вимагає сформулювати нові імперативи, нову відповідальність, в тому числі, змінити сутність політики; – необхідність визнання того факту, що присутність людини в світі, яка розглядалася минулому як даність, тепер постає як об'єкт обов'язку по підтримці умов матеріального світу в такому стані, який гарантував би присутність людини в ньому.

За умов технологічного вибуху базова ситуація взаємодії «людина – природа» суттєво трансформується: людство вступає на «цілину колективної практики», яка досі залишалася «білою плямою» для етичної теорії, на першому плані опиняється не індивідуальний діяч, а колективний, дії якого сягають у віддалене майбутнє. Необхідність врахування колективності дії, її здатності сягати у непередбачуване віддалене майбутнє визначає практичну значущість та обов'язковість принципу врахування усіх можливих віддалених наслідків колективної людської дії, наслідків, що є і віддаленими, і незворотними, і кумулятивними. Принципово новими у колективних людських практиках мають стати, по-перше, уявлення про віддалені наслідки діяльності як «перший обов'язок», і, по-друге, – здатність «прийняти близько до серця ще тільки уявне щастя або нещастя майбутніх поколінь».

Згідно нової етики, людина стає відповідальною не тільки за власні вчинки по відношенню до інших людей, а й за наслідки власної діяльності у неоглядній перспективі. Категоричний імператив сучасності має бути сформульований таким чином: «Чини так, щоб наслідки твоєї діяльності узгоджувалися з продовженням автентичного людського життя на Землі».

Нова етика – це етика не тільки мудрості, а й благоговіння, оскільки йдеться

не тільки про долю людини як існування, а й про її «образ», про неушкодженість, цілісність сутності людини. Тому «правити за компас» може лише передбачувана загроза, і в першу чергу, загроза передбачуваного «спотворення людини».

Унікальність сучасної моральної ситуації може бути сформульована у вигляді запитань: – чи можливо бути моральним, коли сама можливість розмивається анонімністю сучасного техногенного соціуму? – чи можливо бути індивідуально відповідальним, коли результати діяльності залежать не тільки від тебе самого?, бо неможливість відповідати за дії інших, не позбавляє людину від психологічного пресингу необхідності самої ситуації. За сучасних умов саме людина постає як вирішальна величина по відношенню до власних можливостей. Та чи здатна діяти людина відповідальне саме тоді, коли цього вимагає необхідність з точки зору конкретної ситуації?

Значущість цих питань з особливою гостротою розкривається в контексті практик ведення бойових дій. Особливою за таких умов стає відповідальність силових та правоохоронних структур. Основою сучасних військових практик має стати загострена відповідальність військових перед самою можливістю майбутнього.

Перспектива виживання суспільства, забезпечення життя у майбутньому – ось перша заповідь, що має визначати суспільні практики. Критерієм будь-якого розвитку, будь-яких втручань має стати критерій унеможливлення катастроф. Необхідним є аналіз усіх можливих наслідків діяльності з огляду їх впливу на майбутнє суспільства й людяності. Пропонований Йонасом принцип «евристики с траху» – перед передбачуваним спотворенням людини – постає як метод відкриття того, що треба зберегти в людині. Маємо зберегти людину не тільки фізичне, має бути збереженою цілісність людської сутності, що розкриває свою вразливість перед генною інженерією, біотехнологіями, можливостями використання людини як «матеріалу», донорського джерела необхідних органів та тканин.

В Україні глобальні катастрофи, що їх переживає людство, з абстрактної проблеми перетворились на екзистенційну реальність кожного. Ми пережили Чорнобиль. Тягар наслідків вибуху «мирного атому» ми знаємо не тільки – розумом, ми знаємо – організмом – хворобами, смертністю, спадковістю, народжуваністю. Ми пережили розвал однієї соціальної системи – тоталітарної, і переживаємо чисельні соціокультурні трансформації теперішньої – демократичної. Ми існуємо в реальності ведення бойових дій. І ми не знаємо, якою буде розплата за наше теперішнє безглуздя та безвідповідальність.

Складність ситуації в сучасній Україні не тільки актуалізує тему моральної відповідальності. Вона визначає термінову необхідність усвідомлення та реалізації принципу відповідальності у всіх сферах життєдіяльності суспільства, на всіх рівнях влади, всією спільнотою. Але в першу чергу цей принцип мають усвідомити як безальтернативний військові – ті, кому суспільство делегувало право і обов'язок використовувати зброю та насильство заради забезпечення безпеки.

УДК 316.614–057.36

Семенов С.С., кандидат філософських наук, доцент, заступник начальника кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Громико О.В.**, кандидат філософських наук, доцент, Т.в.о. начальника кафедри філософії Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, підполковник

ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФІЇ НАТОВПУ

Дослідження проблеми філософії натовпу було і залишається актуальним для кожного суспільства і можливо лише комплексно та системно. Расові (національні), класові, культурні відмінності між народами доповнюються їх спадковими психологічними відмінностями. Такі відмінності обумовлюють відмінності в поглядах різних груп і сприяють виникненню конфліктів між ними. Головною рисою будь-якого скупчення людей є втрата здатності до спостереження. У силу вольової нерозвиненості та низького розумового рівня великих мас (натовпів) ними правлять несвідомі інстинкти. У натовпі самостійність особистості втрачено, критичність розуму і здатність судження різко знижені. Знеособлення людини в масі призводить до панування імпульсивних реакцій, зростання схильності до різних впливів, до відсутності контролю над пристрастями. Таким чином маса завжди за своєю природою невпорядкована, хаотична, тому їй потрібен «вождь», роль якого може виконувати «еліта». Емпіричні дослідження підтверджують що паніка виявляється єдиною формою дії маси, однак за словами французького філософа Лебона «не можна вивчати духовну організацію натовпу, вивчаючи тільки її злочину складову, так само як не можна дізнатися духовну організацію який-небудь особистості, вивчаючи тільки її пороки. Ідея «натовпу» завжди йде паралельно з ідеєю «еліти» яка завжди прагнула проникнути в таємниці розумового процесу «натовпу-маси». У «масі» виявляються несвідомі поведінкові реакції, втрачається критичність мислення, тому «великі володарі», впливаючи на натовп, здатні звертатися до колективного несвідомого і маніпулювати ним в своїх егоїстичних цілях. У психології мас яскраво проявляється певна соціальна характеристика, значущість особи, еліти. «Натовп», або «маса» – це велика група людей, що зібралися в одному місці, натхненних спільними почуттями і готових слідувати куди завгодно за своїм лідером. Впоратися з нею не може ніяка раціональна сила. Хід думок кожної людини в натовпі направляється її загальним настроєм. У натовпі людина втрачає своє індивідуальне мислення, заражаючи цим загальним настроєм. Він перетворюється з простої людини в «людину натовпу». І індивід втрачає почуття реальності і виявляється схильним до впливу лідера значно сильніше,

ніж в звичайних умовах. Причому чим довше за часом людина знаходиться в натовпі, тим більше він втрачає себе, підпадаючи під вплив і натовпу, і лідера, і то менше в нього стає почуття реальності. Натовп можна умовно поділити на два типи – однорідний і різнорідний. Різновидами першого є, класи, касти, секти, другий – парламентські збори, вуличні натовпи тощо. У будь-якому випадку натовпу присутня руйнівна, ірраціональна, несвідома сила, її поведінка регулюється законом «духовної єдності натовпу». Характеризуючи натовп як групу людей, охоплених спільними почуттями, прагненнями і настроями, вчені виділяють наступні риси натовпу: зараженість спільною ідеєю, свідомість нездоланності власної сили, втрата відчуття відповідальності, нетерпимість, догматизм, сприйнятливність до навіювання, схильність до імпульсивних дій, готовність до бездумного слідування за лідерами, нездатність обмірковувати, відсутність критики. В натовпі відбувається деперсоналізація і деіндивідуалізація людей. Якби вони не були, якби не розрізнялися, в натовпі у них з'являється «колективна душа». На базі цього поняття деякі вчені відстоюють закон «духовної єдності натовпу». У натовпі людина перетворюється на такий собі безвольний автомат з пригніченими раціональними початками, оскільки в ній завжди переважає несвідоме. Звідси робимо висновок про те, що натовп здатний як на героїчні вчинки, так і на руйнівні дії, що мають найчастіше злочинний характер. Все питання в тому, що їй буде «наказано» лідерами.

УДК 17.177

Слурденко Д.О., старший викладач кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України, майор; **Товма І.М.**, начальник відділення мовного центру Національної академії Національної гвардії України, майор

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Вивчення професійної діяльності тісно пов'язане з проблемами психології особистості, з особливостями взаємозв'язку особистості та діяльності, що обумовлені, з одного боку, особливостями психічної регуляції поведінки самої людини, особливостями її психічної сфери та особистісних якостей, а з другого – специфікою діяльності, її операційних, просторово-часових й інших характеристик.

Розвиток особистості військовослужбовця відбувається внаслідок взаємодії

цих двох факторів, кінцевим результатом якої є формування стійких зразків поведінки як у типових життєвих, так і військово-професійних ситуаціях, формування стійких особистісних якостей, найбільш адекватних для військового виду діяльності. У процесі професійного вибору й професійного вдосконалення, перекваліфікації та післядипломного навчання, побудови кар'єри і досягнення службових успіхів, на всіх етапах розвитку військовослужбовця як професіонала він перебуває під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Об'єктивні – це вимоги, норми та обмеження, які висуває військова професія до праці людини, і наявність у неї певних властивостей та особливостей, зокрема професійних знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей.

Суб'єктивні – задатки та здібності кожного військовослужбовця, індивідуально психологічні властивості й особливості його мотивації, рівень домагань, самооцінка і здатність до захисту від помилок і невдач.

Якщо система об'єктивних професійних вимог відповідає суб'єктивним особливостям і можливостям військовослужбовця, то він визнається придатним до тієї військово-професійної діяльності, яку обрав.

Щоб надати визначення поняттю «морально-психологічні якості військовослужбовця», необхідно витлумачити, що таке етика, мораль, моральність і моральні якості. Це сприятиме глибшому пізнанню суті якостей, якими необхідно володіти військовослужбовцю, та їх значення у підготовці військовослужбовця до службово-бойової діяльності.

Етика – це філософське вчення про явище моралі, що відіграє важливу роль у поведженні людини, співвідносячи останнє із санкціонованими суспільством, людством моральними вимогами, які сягають за межі безпосередніх мотивів і дій окремої людини. Етика досліджує закономірності та принципи її розвитку, роль і призначення моралі у житті окремої особи та суспільства.

Мораль, моральність – це реалії повсякденного життя, і вони є первинними стосовно етики, яка пояснює та досліджує ці соціально-філософські явища, розвиває й удосконалює їх. До визначення рівня моральності того чи іншого суспільства етика підходить з позиції досліджуваних нею категорій – добра і зла, обов'язку й совісті, честі та гідності як вона їх розуміє та визнає.

Моральні переконання, моральні якості (почуття відповідальності, совість, безкомпромісність тощо) та інші компоненти морального здоров'я військовослужбовця, моральні звички, здібності та дії виконують вищу регулюючу функцію стосовно процесу формування військово-професійних навичок у військовій діяльності, вони є кращим підтвердженням морального здоров'я.

Моральні норми поділяються на абсолютні (вищі, ідеальні) й відносні (елементарні, практично-дійові). Під абсолютними моральними нормами

(абсолютною мораллю) слід розуміти ті правила, які склалися в процесі розвитку людської цивілізації і є надбанням усього людства. Вони віддзеркалюють закони Всесвіту, розуміння норм природного права тощо. Ці моральні норми безальтернативні.

Суть відносних моральних норм у тому, що вони створюються на основі розуміння кожною конкретною людиною добра і зла, справедливості й несправедливості, честі, гідності тощо.

Відбувається це також під впливом різноманітних зовнішніх реально існуючих факторів: державних, національних, політичних, економічних, професійних та інших. У таких нормах відображаються досвід людини, переконання, соціальне становище. По суті вони є реалізацією абсолютної моралі у фактичному суспільному житті людини з певною їх корекцією.

Слід говорити про морально-вольові якості як інтегрований ієрархічно побудований комплекс, а процес виховання – його інтегративний вид.

При цьому інтеграція є взаємопов'язаною єдністю різних за поведінковою роллю якостей та може сприяти утворенню їх нової структури.

Процес формування професійно важливих якостей військовослужбовця Національної гвардії України складний та тривалий і здійснюється на основі психологічних властивостей індивіда. Професійно важливі якості військовослужбовця формуються шляхом засвоєння і виконання індивідом певного виду службово-бойової діяльності. Це динамічний процес формування функціональних і операційних дій на основі психологічних властивостей індивіда. Внаслідок засвоєння і виконання професійної діяльності морально-психологічні якості військовослужбовця поступово професіоналізуються, сприяючи її ефективності. Отже, чесність, висока моральна культура, повага до прав і свобод людини є визначальними рисами при виконанні військовослужбовцем службово-бойових завдань.

УДК 1:355.1

Соколовська Ю.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Ефективність професійної діяльності залежить від багатьох факторів: морально-психологічного клімату у професійному середовищі, рівня професіоналізму, розвинутої професійної культури, до якої можна віднести

вміння вирішувати професійні конфлікти. Невирішений конфлікт негативно впливає на результати професійну діяльність, на конфлікти витрачають до 15% робочого часу, працездатність скорочується на 16 %. Об'єктивний характер конфліктогенності професійного середовища підтверджено низкою філософсько-соціологічних та психологічних теорій конфлікту. Для продуктивного виконання своїх професійних завдань в конфліктогенному середовищі військовослужбовцю необхідно мати високий рівень професійної культури як засобу життєдіяльності в умовах конфліктних ситуацій та конфліктах у взаємодії з суб'єктами професійної діяльності, як засіб подолання особистісних криз.

Сучасний військовослужбовець, в контексті громадянського суспільства та правової держави, повинен бути спроможним не тільки реалізовувати професійні завдання в умовах конфліктогенного професійного середовища, а ще корегувати соціальну взаємодію, з метою попередження конфліктів, бути здатним до самокореляції в умовах особистісних криз.

Конфліктологічна культура як категорія становить цільову направленість процесу професійної конфліктологічної підготовки. Сутністю конфліктологічної культури військовослужбовця є наявність професійно важливих конфліктологічних якостей, які роблять можливою професійну перетворюючу конфліктологічну діяльність. Конфліктологічна культура як цілісність містить у собі інтегральні компоненти: «конфліктологічна компетенція» як сукупність знань про соціальні конфлікти та їх наслідках тощо, «конфліктологічна готовність» як сукупність конфліктогенних якостей в головних сферах психіки, яка визначає конфліктологічну регулятивну діяльність військовослужбовців; «конфліктологічна компетентність» як система конфліктологічних умінь щодо управління конфліктами.

Концепція формування конфліктологічної культури військовослужбовця у процесі підготовки містить низку ідей: ідея професіоналізація гуманітарної підготовки, що дозволить забезпечити міждисциплінарний підхід до формування конфліктологічної культури; ідея формування цілісної конфліктологічної культури (становлення конфліктологічної культури у процесі професійної підготовки більш ефективно, якщо спиратись на конфліктогенні якості індивідуальності військовослужбовця, при стимулюванні та вирішенні внутрішньо особистісних конфліктів, які можуть активізувати прагнення до управління конфліктами у професійному середовищі); ідея структурування процесу формування конфліктологічної культури на засадах природи виникнення та логіки розвитку конфліктної ситуації, що дозволить формувати важливі професійні якості відповідно закономірностей виникнення, ініціювання, управління та вирішення конфліктів у професійному середовищі.

УДК 159.9.019:377.35

Сподар Я.Б., заступник командувача Національної гвардії України по роботі з особовим складом, генерал-майор; **Пелепейченко Л.М.**, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України

ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК НАГАЛЬНА ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Поняття стратегічних комунікацій поширилось у всіх галузях діяльності України і світу не як данина модним суспільним віянням, а як нагальна вимога сьогодення. Громадськість у всіх країнах переконалась, що без комунікативної взаємодії не може бути досягнутий успіх у жодній із сфер суспільного життя. Услід за зарубіжними виданнями означеної тематики вийшли монографічні праці, що обґрунтовують програми стратегічних комунікацій у сфері менеджменту, економіки; в межах плану Міністерства інформаційної політики видано словник із стратегічних комунікацій (автори В.Ліпкан та Т.Попова). Проте кожна галузь має специфіку і в плануванні відповідних заходів, і у їх змісті, і у конкретних способах реалізації. **Актуальність** заявленої теми пояснюємо потребою у науковому забезпеченні реалізації стратегічних комунікацій Національної гвардії України.

Мета роботи – обґрунтувати специфіку організації стратегічних комунікацій у Національній гвардії України.

Інтерпретуємо поняття стратегічних комунікацій як сукупність заходів, видів і форм комунікативної діяльності, спрямованих на досягнення ключових цілей діяльності Національної гвардії України (НГУ). Специфіку організації аналізованої діяльності розглядаємо в декількох аспектах: в аспекті планування, відбору змісту роботи і структури, відповідальності за виконання.

На етапі планування орієнтуємось на універсальну схему: аналіз соціальних умов діяльності; виявлення позитивних зрушень у діяльності НГУ і недоліків; встановлення проблем, що зумовили недоліки; формулювання ключових цілей комунікативної діяльності; визначення аудиторій комунікативного впливу (цільових аудиторій): розроблення конкретних комунікативних заходів для кожної із цільових аудиторій. Специфікою організації стратегічних комунікацій НГУ на етапі планування вважаємо акцентування уваги на факторах, що перешкоджають службово-бойовій діяльності НГУ, зокрема в проведенні антитерористичної операції.

Особливістю змісту діяльності НГУ в здійсненні стратегічних комунікацій є його різноспрямованість: робота з особовим складом підрозділів НГУ; комунікації із різними соціальними інститутами в межах міста і більш широко – країни; міжнародні зв'язки. Значну увагу слід приділити питанню про стратегічні комунікації і в підготовці майбутніх офіцерів. Усі гуманітарні дисципліни, які їм викладаються,

мають акцентувати увагу на використанні відповідної інформації у здійсненні стратегічних комунікацій. Різнострахованість змісту відображається і в цільових установках: робота має проводитись не тільки з метою формування професійних, моральних та вольових якостей військовослужбовців, а і з метою виховання патріотизму у цивільних громадян, адже вони можуть сприяти чи перешкоджати діяльності НГУ під час виконання службово-бойових завдань.

Звертаючись до питання про структуру, відповідальну за здійснення стратегічних комунікацій, відзначимо необхідність, з одного боку, комплексного підходу (діяльність усіх офіцерів має спрямовуватись на стратегічні цілі), з іншого, – ланки конкретних відповідальних. У військах це можуть бути відповідальні за роботу з особовим складом та за роботу прес-центрів, у вищих навчальних закладах доцільно створити кафедри стратегічних комунікацій.

Перспективою дослідження вважаємо створення конкретних рекомендацій щодо організації стратегічних комунікацій підрозділів НГУ.

УДК 159.9

Стаднік А.В., кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Загребельний О.В.**, заступник начальника факультету № 4 (гуманітарного) по роботі з особовим складом Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проведення антитерористичної операції на Донбасі вимагає удосконалення системи підготовки майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності де психологічна складова грає одну з ключових ролей. Наявність реальних загроз в умовах проведення АТО обумовлює необхідність формування у особового складу психологічної готовності до дій. Тому питання дослідження формування психологічної готовності майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності на сьогодні є актуальними.

Сучасні психологічні дослідження накопили значний теоретичний та практичний матеріал про проблему готовності людини до професійної діяльності. Науковці мають досить багато розбіжностей щодо трактування поняття «психологічної готовності», мають різні погляди на її структуру, основні параметри, тривалість і стійкість проявів.

Підводячи підсумки теоретичного аналізу структурних компонентів психологічної готовності ми рахуємо, що складовими психологічної готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до службово-бойової діяльності є мотиваційний, пізнавальний, емоційний, вольовий і діяльнісний компоненти. Де мотиваційний компонент це є загальний настрій на успішне виконання службово-бойової діяльності, пізнавальний компонент – це когнітивний аналіз ситуації і пошук способів вирішення службово-бойових завдань, емоційний компонент є загальним ставленням до виконання службово-бойових завдань з точки зору емоцій; вольовий – здатність управляти собою і максимальну мобілізацію власних сил для виконання службово-бойових завдань, діяльнісний – уміння та навички, необхідні для ефективного виконання службово-бойових завдань.

Психологічна готовність військовослужбовця до виконання поставлених завдань – це своєрідний фундамент його активних дій в майбутньому бою. Знання військовослужбовцем своїх психологічних особливостей дозволяє йому керувати власною психікою і ефективно діяти в складних бойових ситуаціях.

Стан готовності забезпечує реалізацію професійного рівня підготовки в нових умовах з найменшими психологічними втратами. Він як би «перекидає» досягнутий рівень військової майстерності від стану очікування в бойову діяльність. Залежно від того, наскільки стан готовності сформовано, залежить ефективність виконання службово-бойових завдань.

Психологічна готовність військовослужбовця до виконання поставлених завдань досягається в процесі цілеспрямованої психологічної підготовки, яка здійснюється в ході навчання і виховання у вашому військовому навчальному закладі.

Накопичений досвід роботи з курсантами показує, що результативність психологічної підготовки вища там, де основна увага зосереджена на здійсненні психологічного аналізу видів службово-бойової діяльності; виробленню рекомендацій по формуванню необхідних професійно-важливих якостей в процесі навчання; розробці психологічних моделей занять та навчань, створенню оптимальних рівнів психічної напруженості особового складу засобами імітації психологічних чинників при виконанні службово-бойових завдань, використання навчально-матеріальної бази психологічної підготовки (тренажерів, учбових місць, полігонів, стрільбищ та ін.)

Отже, психологічна готовність військовослужбовця до виконання поставлених завдань досягається в процесі цілеспрямованої психологічної підготовки, яка здійснюється в ході навчання і виховання у вашому військовому навчальному закладі. Складовими психологічної готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до службово-бойової діяльності є мотиваційний, пізнавальний, емоційний, вольовий і діяльнісний компоненти.

УДК 81`42

Старух В.О., старший викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України

СТРАТЕГІЇ КОНФЛІКТНОГО ДИСКУРСУ В АСПЕКТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ ТА СПЕЦИФІЧНО-НАЦІОНАЛЬНИХ ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ

В умовах стрімкого розвитку суспільства наука конфліктологія привертає велику увагу науковців, адже спостерігаються зміни в характері конфліктів, а отже, виникає нагальна потреба досліджувати нові шляхи їх вирішення за умови невідомості попередніх. Одним із аспектів, який перебуває у центрі уваги мовознавства, є реалізація конфлікту та типи комунікативних стратегій, що сприяють вирішенню конфліктних ситуацій.

Для успішного вирішення конфлікту необхідно враховувати низку факторів, таких, як умови зародження, причини виникнення, алгоритм розвитку, шляхи вирішення і дієві способи його закінчення. Крім цього, характер конфлікту зумовлюється атмосферою, в якій він виник, і учасниками, які беруть у ньому участь. На цьому етапі велику роль відіграють особливості певної комунікативної культури.

Відсутність достатньої кількості досліджень поведінкових реакцій у конфліктному дискурсі у проекції на військових не дає змоги окреслити їх особливості в різних країнах. В умовах сьогодення Україна бере участь у спільних міжнародних заходах (навчаннях, операціях тощо), під час яких набуває й переймає досвід від країн-партнерів. Отже, знання моделі поведінки під час конфлікту є надзвичайно важливим. Викладене зумовлює актуальність розвідки.

Мета дослідження – окреслити інтернаціональні та національно-специфічні поведінкові реакції в стратегіях конфліктного дискурсу.

Якщо розглядати розв'язання конфлікту з позицій комунікації, на кожному етапі його розвитку можуть бути використані комунікативні стратегії з метою його нейтралізації. На першому етапі з'являється причина для конфлікту, яка обговорюється засобами мови. Ефективними стратегіями на цьому етапі є стратегії ввічливості, співробітництва і кооперації. На другому етапі протилежна сторона реагує на поставлену проблему. Важливо, щоб спосіб викладення її позиції не містив мовних сигналів агресії, конфронтації та категоричності. Найбільш ефективними є комунікативні стратегії толерантності, ввічливості, співробітництва, солідарності і кооперації. На третьому етапі завершується обговорення болючого питання, коли мовна стратегія спрямована на мир і співробітництво у його рішенні.

В результаті дослідження було виявлено, що спільними поведінковими реакціями у конфліктному дискурсі є реакції на конфлікт, а специфічно-національними – поведінкові реакції під час його вирішення.

Перспективою подальших розвідок вважаємо виявлення ціннісних пріоритетів комунікативної особистості військовослужбовців України з метою розробки дієвої моделі поведінкових реакцій у конфліктному дискурсі.

УДК 355.23:37.035.7

Степанов С.П., заступник начальника факультету охорони та захисту державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького з навчальної та методичної роботи, полковник

ОКРЕМІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ УМІНЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Надійність охорони державного кордону України на шляхах міжнародних сполучень залежить від професіоналізму інспекторів прикордонної служби, які безпосередньо здійснюють пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна. За останні роки потік громадян, які перетинають державний кордон, постійно збільшується. Якщо у 2014 р. було пропущено встановленим порядком 74,51 млн. осіб, то у 2015 р. – 79,82 млн. осіб (на 7% більше). Статистичні дані підтверджують необхідність зосередження основних зусиль у пунктах пропуску на прикордонному контролі, належної організації процесу ідентифікації у пунктах пропуску, формування у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації.

На основі досліджень О. Войцехівського, В. Дем'янюка, О. Заболотної, Ю. Кузя, С. Полторака, О. Трембовецького *та ін.* щодо того, що уміння формуються на основі знань про об'єкти дій і знань про обставини та способи діяльності, а також з урахуванням особливостей професійної діяльності офіцерів-прикордонників у пунктах пропуску однією з найважливіших педагогічних умов формування спеціальних умінь ідентифікації слід вважати оптимізацію змісту навчальних дисциплін з урахуванням усіх міжпредметних зв'язків у системі прикордонного контролю. Важливість цієї умови підтверджує також стан практики: часто при вивченні дисциплін професійної та практичної підготовки розглядаються різні технологічні процеси, але часто ці відомості не згруповано в систему. Оптимізація змісту навчальних дисциплін професійної та спеціальної підготовки дозволить більш ефективно подавати навчальний

матеріал, необхідний для засвоєння особливостей здійснення ідентифікації у пунктах пропуску.

Другу педагогічну умову (відбір проблемних та алгоритмічних методів для навчання курсантів виконувати складні та проблемні завдання з ідентифікації) визначено з урахуванням досліджень О. Сергеєнкової, О. Коханової, О. Пасеки, С. Рубінштейна, Н. Тализіної, Я. Крушельницької та ін., які підкреслюють важливість при формуванні професійних умінь та навичок посиленої уваги до таких ланок педагогічної системи, як методи, організаційні форми, засоби навчання, діяльність суб'єктів освітнього процесу.

Ще однією умовою формування ідентифікаційних умінь у майбутніх офіцерів-прикордонників слід назвати належний рівень організації їх самоосвітньої діяльності. Окрім всього, це обумовлено тим, що найбільше проблем сьогодні в діяльності пунктів пропуску пов'язано зі зростанням нових викликів прикордонній безпеці, удосконаленням засобів підробки документів, що потребує від офіцерів-прикордонників знання особливостей фальсифікації та підробки документів, а також практичних навичок протидії підробкам. Засоби фальсифікації, які повинні розрізняти офіцери-прикордонники, є настільки різноманітними, що неможливо всього навчити на навчальних заняттях та в стінах навчального закладу.

УДК 364.013

Стукаліна Н.Т., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Питання, що стосуються реалізації соціального захисту учасників антитерористичної операції, зберігають актуальність. Необхідно зазначити, що за період 2015-2016 рр. на законодавчому рівні були врегульовані основні проблемні питання соціальних і правових гарантій військовослужбовців, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, а також членів їхніх сімей, порядок проходження військової служби в особливий період та ін. Врегульовано питання щодо процедури надання статусу учасника бойових дій. Так, учасники АТО отримують статус учасника бойових дій відповідно до пункту 19 статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Учасникам бойових дій згідно зі статтею 12 зазначеного Закону надаються понад 20 різних видів пільг. Проте на місцях часто

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

доводиться стикатися з бюрократичними перешкодами щодо отримання передбачених законодавством пільг.

Щорічно до 5 травня учасникам бойових дій виплачується разова грошова допомога у розмірі, який визначається Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України на календарний рік. Уряд також встановив грошові винагороди за безпосередню участь в АТО, успішне виконання бойових завдань та за знищену військову техніку ворога.

Основні проблемні питання, з якими звертаються військовослужбовці – учасники АТО, це: затримка виплати військовослужбовцям грошового забезпечення; винагороди за участь у бойових діях під час проведення АТО, розрахункових коштів при демобілізації, матеріально-технічне, речове, продовольче та медичне забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей. Щодо вищезазначених проблем військовослужбовців та їх сімей працюють гарячі лінії для допомоги учасникам АТО, їх контакти є на офіційних сайтах обладміністрацій.

Центри допомоги учасникам АТО були створені у всіх областях України при обладміністраціях відповідно до Указу Президента України від 18 березня 2015 року № 150/2015 «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції». Це істотно, але на практиці виходить по-різному, у деяких ОДА та районних містах зазначені Центри функціонують формально. Фахівці Центрів з особливою увагою ставляться до звернень учасників АТО, надають правові консультації та здійснюють моніторинг їхнього розгляду органами виконавчої влади. У місцевих бюджетах окремо заплановані кошти на 2017 рік для одноразових виплат учасникам АТО.

Взаємодія з державними органами і громадськими організаціями з питань соціального захисту учасників АТО повинна стати пріоритетним напрямком військово-соціальної роботи командирів та начальників усіх рівнів щодо забезпечення соціальних прав військовослужбовців-учасників АТО та членів їх сімей. Значну роль у вирішенні питань соціального захисту учасників АТО відіграє юридична служба МО України, серед основних завдань якої є вдосконалення нормативно-правової бази, юридичне супроводження кадрової політики з питань проходження військової, участь у заходах щодо зменшення рівня корупції у МО і ЗС України, запобігання їй та виявлення. Значна робота проводиться серед військовослужбовців, які перебувають на лікуванні у військових медичних закладах і потребують консультацій юристів.

УДК 624.074

Табуненко В.О., кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин Національної академії Національної гвардії України

АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОГО ТРАВМАТИЗМУ ТА ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Військовий травматизм – це сукупність травм, отриманих військовослужбовцями в процесі їх професійної діяльності за певний проміжок часу внаслідок дії на них різних чинників. Під травмами військовослужбовців розуміємо відкриті і закриті ушкодження органів або тканин тіла в результаті дії фізичної, хімічної або специфічних чинників.

Умовно, військовий травматизм, можна поділити на травматизм повсякденної діяльності і бойовий травматизм, наприклад, в зоні бойових дій на Сході України. Травматизм у повсякденній діяльності – сукупність виниклих ушкоджень у військовослужбовців за обмежений відрізок часу, обумовлених учбово-бойовою діяльністю або побутовими випадками.

Травми у повсякденній діяльності можуть виникнути при:

- виконанні службових обов'язків;
- навчально-бойовій підготовці;
- несенні караульної служби, або в добовому наряді;
- виконанні господарських або будівельних робіт;
- під час фізичної підготовки або на заняттях спортом;
- під час дорожньо-транспортних пригод;
- в ході проведення випробувань нової зброї та техніки;
- в побуті (на службі і поза службою).

Бойовий травматизм є сукупністю травм, отриманих військовослужбовцями в ході бойових дій при зіткненні з противником, які протягом певного часу перебувають під впливом бойових стрес-факторів, що знижує ефективність їхньої професійної діяльності. Бойові травми можуть виникнути у вигляді:

- фізіологічного поранення, в результаті дії зброї або засобів ураження;
- контузії, яка знижує морально-психологічний стан військовослужбовців;
- бойових психічних розладів, як під час бойових дій так і пізніше.

Станом на 25.12.2016 за рік у підрозділах НГУ трапилося 391 нещасних випадків, із них 106 – у зоні проведення АТО (8 осіб загинуло, 98 – травмовано), 285 – у повсякденній діяльності (25 осіб загинуло, 260 – травмовано). Крім того 22 особи померло природною смертю.

Станом на 31.12.2015 за рік у підрозділах НГУ трапилося 779 нещасних випадків, із них 544 – під час виконання службових обов'язків (355 – в зоні АТО,

189 – в повсякденній діяльності), 162 – не пов'язані з виконанням службових обов'язків. Загинуло 73 військовослужбовця в зоні АТО (13 – померли природною смертю).

Проведений аналіз випадків військового травматизму в НГУ за 2016 рік показує, що травми у повсякденній діяльності значно перевищують бойовий травматизм на 268,9%. В попередній 2015 рік травматизм в повсякденній діяльності перевищував бойовий травматизм всього на 1,14%. Із цього можна зробити висновок, що стан справ з травматизму у повсякденній діяльності НГУ катастрофічно погіршився (на 267,8 %).

З метою покращення організації та виконання заходів щодо збереження життя та здоров'я особового складу в процесі діяльності, створення та утримання належних безпечних і здорових умов праці командувач НГУ наказав начальникам (командирам) територіальних управлінь, з'єднань, військових частин (підрозділів), та установ НГУ провести ряд невідкладних дієвих заходів з попередження травматизму.

УДК 342.77:351.746.1

Талалай Д.В., доктор юридичних наук, доцент, т.в.о начальника наукової лабораторії № 1 науково-організаційного центру Національної академії Служби безпеки України, майор

НАПРЯМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ІЗОЛЯЦІЇ РАЙОНУ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Достатньо складна суспільно-політична, економічна та воєнна ситуація в окремих районах Луганської та Донецької областей обумовлюють гостру потребу розроблення та науково-теоретичного обґрунтування якісно нових та сучасних механізмів забезпечення національної безпеки держави, які відповідатимуть характеру і масштабам загроз сьогодення.

Незаперечним є те, що в цілому створення належних умов для реалізації державної політики, спрямованої на захист національних інтересів, державного суверенітету України, гарантування безпеки особи, суспільства та держави, потребує від суб'єктів сектору безпеки і оборони істотних правових, організаційних та структурних змін у їх діяльності.

В свою чергу проблематика нормалізації обстановки на Сході України постає надважливим завданням як для теорії, так і для практики здійснення службово-бойової діяльності уповноваженими суб'єктами з числа вітчизняних військових формувань.

Аналіз проведення антитерористичної операції на території Луганської та

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

Донецької областей дав можливість достатньо чітко визначити, що у різні періоди її реалізації на підрозділи і частини Збройних Сил України, Служби безпеки України, Національної гвардії України та інші вітчизняні військові формування покладалися такі завдання як: ізоляція кризових районів, звуження зовнішнього кола ізоляції, участь в ізоляції окремих районів Донецької та Луганської областей, що контролюються незаконними військовими формуваннями шляхом здійснення контрольованого пропуску осіб, вантажів та транспортних засобів через стаціонарні та тимчасові контрольні пункти в'їзду-виїзду; звуження внутрішнього кола ізоляції шляхом виставлення блок постів в межах визначених адміністративних районів та блокування населених пунктів.

Варто відзначити, що на сьогодні реалізація вищевказаних завдань в контексті боротьби з тероризмом, ліквідації збройного конфлікту та здійснення оборони держави нормативно врегульована на недостатньому рівні. Так, зокрема, вважається за доцільне уточнення суб'єктного складу, що залучається, деталізація підстав їх залучення, порядок, механізми та способи, шляхом внесення відповідних змін до ЗУ «Про основи національної безпеки України», ЗУ «Про оборону України», ЗУ «Про боротьбу з тероризмом», ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану», ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», в частині конкретизації ролі, місця та завдань складових сектору безпеки і оборони, а також порядку організації управління залученими силами та засобами у виконанні завдань з ізоляції району проведення АТО, району збройного конфлікту та району воєнних дій.

На нашу думку, ще одним важливим напрямом нормативно-правового забезпечення слід визначити унормування організаційно-правового механізму блокування населених пунктів, які контролюються незаконними військовими формуваннями та терористичними організаціями, у тому числі евакуація мирного населення та проведення фільтраційних заходів.

Врегулювання цих питань має відбуватися шляхом уточнення відомчих нормативно-правових актів та керівних документів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, а також спільних міжвідомчих наказів з урахуванням досвіду виконання завдань з ізоляції району проведення антитерористичної операції.

Вважаємо, що реалізація вищевказаного комплексу правових засобів дозволить унормувати діяльність суб'єктів сектору безпеки і оборони України під час проведення Антитерористичної операції на території Луганської та Донецької областей.

УДК 342.9+355

Ткаченко О.В., кандидат юридичних наук, заступник начальника Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник

ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Створення з цієї метою в нашій державі Національної гвардії України – військового формування з правоохоронними функціями – ставить перед сучасною наукою адміністративного права нові виклики. У зв'язку з цим нагальним є питання щодо з'ясування форм адміністративної діяльності Національної гвардії України.

В науці адміністративного права існує слушна точка зору, відповідно до якої адміністративно-правові норми, прийняті в офіційному порядку, повинні бути реалізовані, тобто практично використані з метою регулювання управлінських суспільних відносин суб'єктами, яким адресовані приписи цих норм. Правові норми реалізуються шляхом їх виконання або застосування.

До суб'єктів публічної адміністрації Національної гвардії України науковці відносять: головний орган військового управління Національної гвардії України; оперативно-територіальні об'єднання Національної гвардії України; з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, навчальні військові частини (центри), бази, заклади охорони здоров'я та установи, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України а також їх посадових осіб.

При цьому треба зазначити, що більшість вчених-адміністративістів, в тій чи іншій інтерпретації за ступенем правової регламентації процесу використання виділяють наступні форми адміністративної діяльності публічної адміністрації:

По-перше, видання підзаконних нормативно-правових актів.

По-друге, видання індивідуальних адміністративних актів, наприклад, командувач видав індивідуальний адміністративний акт, відповідно до якого в Національній гвардії України проводяться перевірки, передбачені Законом України «Про очищення влади», який оформлений відповідним наказом.

Слід зауважити, що видавати індивідуальні адміністративні акти мають право і інші посадові особи публічної адміністрації НГУ, зокрема командири військових частин.

По-третє, вчинення інших юридично значущих адміністративних дій, наприклад, прийняття військової присяги військовослужбовцями НГУ або взяття іноземцем або особою без громадянства відповідного зобов'язання, передбаченого Статутом внутрішньої служби ЗСУ.

По-четверте, здійснення матеріально-технічних операцій. Прикладом може

бути облік відповідними посадовими особами матеріальних цінностей, яка є наявною у військовій частині.

Отже, форми адміністративної діяльності публічної адміністрації Національної гвардії України – це зовнішнє вираження однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних специфічних, виконавчо-розпорядчих, підзаконних, державно-владних дій посадових осіб та органів головного органу військового управління Національної гвардії України; оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України; з'єднань, військових частин, вищих військових навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України, здійснене у рамках режиму законності та компетенції для досягнення адміністративно-правової мети – захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

УДК 37.032

Тробюк Н.Ю., викладач кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України, лейтенант

ОСОБЛИВОСТІ ТОЛЕРАНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ

Модернізація вітчизняної системи вищої військової освіти за критеріями вимог Болонського процесу, покликаної здійснити підготовку особистості військовослужбовця з іміджем фахівця полікультурного освітнього простору пов'язується з досягненням особливого авторитету у сфері соціального партнерства. Це передбачає принципову перебудову професійної підготовки майбутнього офіцера в напрямку оволодіння ним своєю новою професійною роллю – бути взірцем толерантної особистості у сфері організації навчально-виховного і військового процесу (В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, А.М. Богуш, І.А. Зязюн, Л.В. Кондрашова, В.П. Кравець, І.І. Прокопенко, О.Я. Савченко, О.В. Сухомлинська, Н.Д. Ярмаченко та ін.).

Сучасний військовослужбовець, як толерантна особистість, повинен оволодіти новими професійними якостями, з такими ознаками: впевненості в собі як у професіоналі через усвідомлення надійності своїх власних світоглядних й морально-етичних позицій у просторі військової діяльності; відкритості, мобільності, соціальної активності й конкурентоздатності,

контактності, доброзичливості, відсутності агресії й тривожності, терпіння, довіри, емоційної стабільності, високої емпатійності, поваги до іншої особистості і т. ін.; активного дослідника, діагноста, проектувальника, організатора, диспетчера і ефективного менеджера навчально-пізнавального й культурно-виховного процесу (Н.В. Кічук, З.Н. Курлянд, Ю.І. Мальований, В.В. Радул, С.О. Сисоева, О.С. Цокур, О.Я. Чебикін та ін.).

Толерантність розуміється як загальнолюдська якість особистості, що виражається через послаблення її реакції на негативні фактори соціального середовища, вміння розуміти відмінний духовний стан чи інші погляди, терпимо ставитися до них і поважати гідність їх носіїв, переслідуючи мету культурного з'ясування розбіжностей. Натомість толерантність характеризує лише ту особистість, яка відкрита до сприйняття інших культур, здатна поважати багатогранність людської думки і цінностей, запобігати конфліктам або розв'язувати їх ненасильницькими засобами. Під толерантністю ми розуміємо професійно важливу якість військовослужбовця, що виявляє свою сутність як здатність сприймати без агресії відмінні від його власних судження, образ життя, характер поведінки, зовнішність і будь-які інші особливості людей, які його оточують у військовій сфері і суціокультурному середовищі, шляхом встановлення з ними відносин довіри, співпраці, компромісу, радості, товариствості, співпереживання та психологічного комфорту.

Толерантність різноманітна у формах свого виявлення. У зв'язку з цим при організації освітнього процесу необхідно чітко визначити пріоритети, які акцентують увагу на формування тих видів толерантності, що найбільш важливі для певної групи навчаємих. Для військовослужбовців Національної гвардії толерантність особливо важлива, як ефективна комунікативна взаємодія в професійній діяльності.

УДК 37.011

Трошин Д.М., слухач 765-ї навчальної групи Національної академії Національної гвардії України, майор

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСТУПНИКА КОМАНДИРА
ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ
ПО РОБОТІ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ПРИ ПРИВЕДЕННІ ЧАСТИНИ
В ГОТОВНІСТЬ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ
У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ**

Дослідження практичного досвіду професійної діяльності заступників командирів військових частин з охорони громадського порядку по роботі з

особовим складом свідчить, що організація морально-психологічного забезпечення при приведення частини в готовність до виконання службово-бойових завдань в умовах виникнення надзвичайної ситуації повинна мати єдиний підхід і потребує вдосконалення та визначенню єдиної системи організації та здійснення морально-психологічного забезпечення як виду всебічного забезпечення.

Морально-психологічне забезпечення є одним з основних видів всебічного забезпечення під час приведення військових частинах з охорони громадського порядку в готовність до виконання службово-бойових завдань у надзвичайній ситуації і передбачає цілеспрямовану діяльність командирів, офіцерів по роботі з особовим складом, громадських організацій щодо приведення в готовність органів управління, підрозділів, реалізацію духовного і професійного потенціалу особового складу, формування та підтримку у нього високого морально-психологічного стану, бойових та психологічних якостей, необхідних для ефективного виконання службово-бойових завдань в екстремальних умовах. Морально-психологічне забезпечення при приведенні частини в готовність організовується на підставі рішення командира.

Загальне керівництво морально-психологічним забезпеченням при приведенні військової частини з ОГП в готовність до виконання службово-бойових завдань у надзвичайній ситуації здійснює командир військової частини. Безпосередню відповідальність за організацію і здійснення морально-психологічного забезпечення несе заступник командира військової частини по роботі з особовим складом.

Морально-психологічне забезпечення, яке здійснює заступник командира частини по роботі з особовим складом, може бути представлена у вигляді ланцюга певних процедур і операцій. Ця сукупність процедур і операцій складає певний алгоритм діяльності заступника командира частини по роботі з особовим складом, сукупність яких і представляє методику організації системи морально-психологічного забезпечення.

1. *Отримавши сигнал* про приведення військової частини в готовність до виконання службово-бойових завдань при надзвичайній ситуації заступник командира військової частини з охорони громадського порядку по роботі з особовим складом прибуває в частину, *уточнює* у командира:

- завдання, які стоять перед частиною;
- роль і завдання відділення по роботі з особовим складом на період готовності до виконання службово-бойових завдань при надзвичайних ситуаціях;
- можливість майбутніх дій;
- час готовності до виконання службово-бойових завдань.

2. Про отриманий сигнал *доповідає* заступнику начальника управління по

**Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

роботі з особовим складом (в телефонному режимі), *уточнює обстановку та завдання* щодо здійснення морально-психологічного забезпечення.

3. *Уточнює план морально-психологічного забезпечення* приведення частини в готовність до виконання службово-бойових завдань при надзвичайній ситуації.

4. *Здійснює постановку завдань* підлеглим офіцерам по роботі з особовим складом (відділенню по роботі з особовим складом, заступникам командирів підрозділів по роботі з особовим складом) щодо організації та здійснення морально-психологічного забезпечення в період приведення військової частини в готовність до виконання службово-бойових завдань у надзвичайних умовах.

5. *Здійснює розподіл* підлеглих офіцерів відділення по роботі з особовим складом військової частини для роботи в підпорядкованих підрозділах з метою надання практичної допомоги з питань морально-психологічного забезпечення.

6. *Діє згідно плану* морально-психологічного забезпечення приведення частини в готовність до виконання службово-бойових завдань при надзвичайній ситуації.

7. При необхідності *організує взаємодію* з питань морально-психологічного забезпечення зі старшим органом по роботі з особовим складом, органами державної влади та іншими взаємодіючими органами.

8. *Наносяться на робочу карту* заступника командира по роботі з особовим складом тільки перша група даних та таблиці:

9. *Уточнює довідку-довідь* заступника командира по роботі з особовим складом.

10. *Особисто працює* в підрозділах, де зосереджуються основні зусилля морально-психологічного забезпечення, надає допомогу підлеглим.

11. *Доповідає* командирю, заступнику начальника управління по роботі з особовим складом про морально-психологічний стан особового складу підрозділів, проведені заходи морально-психологічного забезпечення, її результати. *Готує і спрямовує* разом з офіцерами відділення по роботі з особовим складом у вищій орган по роботі з особовим складом *письмове донесення* про морально-психологічний стан підрозділів, проведення заходів морально-психологічного забезпечення (за кожний день) за підписом командира військової частини і заступника командира по роботі з особовим складом.

Таким чином, приведений вище алгоритм дій заступника командира військової частини з охорони громадського порядку по роботі з особовим складом здатний ефективно організувати заходи з морально-психологічного забезпечення приведення частини з ОГП під час дій при надзвичайній ситуації техногенного характеру.

УДК 373.3-051:378.046-021.68

Тушко К.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИКОРДОННОГО ВІДОМСТВА

Сучасні умови реалізації компетентнісного, особистісного та діяльнісного підходу забезпечують посилений інтерес до проблеми підготовки майбутніх фахівців. Особливої актуальності набуває професійна підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників. Професійний потенціал офіцера-прикордонника – це здатність фахівця розв'язувати нові проблеми, що мають професійне та соціальне забарвлення.

Соціальний компонент є тим компонентом, яким повинен оволодіти офіцер-прикордонник, оскільки його професійна діяльність передбачає постійне спілкування з колегами, підлеглими, громадянами, які перетинають кордон держави.

За умов реформування сучасної вищої освіти неабиякого значення набуває категорія «соціальна компетентність майбутнього фахівця».

Ретельний аналіз наукових джерел щодо проблеми формування та розвитку соціальної компетентності майбутніх фахівців свідчить про існування таких категорій як «соціальна компетентність», «соціально-психологічна компетентність», «соціально-професійна компетентність». Відповідні аспекти запропонованої проблеми відображено у наукових працях таких вчених як І. Єрмаков Л. Лепіхова, В. Масленникова, В. Слот, Л. Сохань, І. Яшук та ін.

Аналіз дисертаційних робіт, монографій і наукових статей дозволив нам дійти висновку, що зміст категорії «соціальна компетентність» інтегрує окремі філософські, соціальні, психологічні, педагогічні та культурологічні аспекти.

Незважаючи на чималу кількість наукових досліджень, присвячених проблемам соціалізації особистості, ціннісних особистісних орієнтацій, соціальної ідентичності особистості, соціальної активності, самовизначенню, саморегуляції тощо, відсутнє вичерпне дослідження особливостей розвитку соціальної компетентності.

Дослідження опублікованих матеріалів свідчить про існування низки наукових праць, в яких соціальна компетентність виступає як різновид професійної компетентності майбутнього фахівця, оскільки вона є інтегративною якістю, що поєднує знання, уміння та навички, необхідні фахівцеві-професіоналу, а також досвід творчої діяльності та спроможність вирішувати нестандартні професійні завдання.

Отже, можна вважати, що соціальна компетентність майбутнього офіцера-

прикордонника є багатоаспектною характеристикою особистості, яка поєднує множинні та глибинні особливості існування в суспільстві.

Узагальнення результатів аналізу літератури з проблеми дослідження дозволило встановити існування інтересу до проблеми розвитку соціальної компетентності, відсутність вичерпних наукових досліджень, виокремити суттєві ознаки зазначеного виду компетентності.

УДК 159.9

Фалько С.А., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

“ГІБРИДНА ВІЙНА”: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ХХІ СТ. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Широке поширення сьогодні одержує термін «гібридні загрози», який визначає загрози, які виходять від противника, здатного в один і той же час застосовувати традиційні та нетрадиційні інструменти в цілях, необхідних для досягнення. Складно визначити, коли відбулася перша гібридна війна, і взагалі, чи існував подібний факт раніше в історії.

Експерти називають гібридну війну типом конфлікту, який все частіше буде застосовуватися у ХІХ столітті.

Поширення і прискорене використання поняття «гібридна війна» закономірне явище. Застосовуючи це поняття, припускали, що воно означає поєднання класичної війни з елементами тероризму, партизанської і кібервійни, тобто абсолютно різних компонентів. Зокрема, посилялися на діяльність «Хезболли», здійснюваної в ході Ліванської війни 2006 р. та інших регіональних конфліктів. Вона не брала участь активно у війні, але використовувала повстанців, партизан і так далі.

Нове розуміння що таке гібридна війна, було народжене зацікавленими особами щодо Росії у зв'язку з подіями 2014 року, що відбулися на Україні. У пресі з'явилося кілька статей про те, що Росія проводить гібридні війни в усьому світі.

Розглянемо систему поглядів щодо гібридних війн за кордоном. Є офіційні інструкції, що містять опис стратегії і дій військового командування армії США в ситуаціях, подібних гібридній війні. Приміром, «біла книга» командирів спецоперацій сухопутних військ США, що знаходиться у вільному доступі, під назвою «Протидія нетрадиційної війни». У ній розглядається гібридна війна, в якій реальні військові кроки на увазі в першу чергу неявні, таємні, однак типові військові дії, в процесі здійснення яких ворожа сторона нападає на регулярну армію на державні структури супротивника. Атака відбувається за рахунок

сепаратистів і місцевих бунтівників, які підтримуються фінансами і зброєю з-за кордону і певними внутрішніми структурами: організованою злочинністю, псевдорелігійними і націоналістичними організаціями, олігархами.

Тактика гібридної війни призводить до того, щоб довести політичний режим атакується держави до стану десоверенізованого, маріонеткового, легкокеруемого агресивно напала країною, і тоді всі рішення будуть прийматися на її користь.

Гібридна війна поєднує принципово різні типи і способи ведення війни, які скоординовано застосовуються задля досягнення основних цілей. Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, що сприяють виникненню та поглибленню в державі, обраній для агресії, внутрішніх конфліктів. При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту.

Звернемо увагу на приклади цього типу війни. Так, війна в Карабаху відноситься до гібридної війни. Негласна участь радянських, а потім російських військ у Карабаського конфлікту між Вірменією і Азербайджаном на кінці 1980-х – початку 1990-х років і надалі, до сьогодні є елементом неоголошеної війни.

Одним з прикладів гібридної війни вважається Лівансько-ізраїльський конфлікт 2006 року, в якому Хізбалла боролася і Ізраїлем із використанням класичних військових дій, нерегулярних збройних формувань та інформаційних методів ведення війни, завдавши Ізраїлю, на думку деяких експертів, стратегічної поразки.

У Російсько-грузинській війні 2008 року Росія, одночасно із застосуванням офіційної армії, вела інформаційну, кібер- та економічну війну.

АТО на Україні. РФ домовляється із недержавними виконавцями – групами місцевого населення та бойовиками, – зв'язок із якими вона формально цілковито заперечує, є російська диверсійна діяльність в Україні навесні 2014 року.

УДК 32.019.5

Харченко В.І., заступник директора з навчально-виховної роботи Харківської гімназії № 152, вчитель-методист

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

В умовах розбудови України як суверенної держави перед освітою стоїть складне і відповідальне завдання – виховати високоморальне, національно свідоме підростаюче покоління, патріотів своєї Батьківщини, спадкоємців і

продовжувачів прогресивних національних традицій.

Не викликає сумніву, що цілі й завдання національної системи виховання досягаються насамперед через глибоке і всебічне оволодіння учнями змістом освіти. У вихованні почуття національної гідності велике значення має правдиве висвітлення історії культури та освіти народу повернення до культурних надбань минулого, відкриття невідомих сторінок нашої спадщини. Основними засобами є рідна мова, родовід, рідна історія, природа рідного краю, краєзнавство, національна міфологія, фольклор, національне мистецтво, народний календар, національна символіка, родинно-побутова культура, релігійні виховні традиції, національні традиції, звичаї й обряди.

Національно-патріотичне виховання здійснюється у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей із ветеранами війни, праці та військової служби, походів місцями бойової слави, пошукової роботи.

Великі можливості для виховання справжніх патріотів дає гурткова робота. У закладі працюють гуртки народознавчого спрямування «Берегиня», «Юний мовознавець», «Клуб краєзнавців». Гуртківці є ініціаторами проведення літературно-мистецьких вечорів, зустрічей, поетичних кав'ярень, присвячених творчості Т. Шевченка; свята до дня української писемності та мови «Від Нестора літописця – до сьогодення»; конкурсу ораторського мистецтва «Поезія – це завжди неповторність»; готують матеріали для сторінок сайту гімназії.

Важливу роль у національно-патріотичному вихованні молоді відіграє науково-дослідницька та краєзнавча робота. Виховні заходи в Харківській гімназії № 152 у цьому напрямі сприяли залученню учнівської молоді до туристсько-краєзнавчої роботи, розвитку творчої особистості; були спрямовані на активізацію учнівських наукових досліджень в галузі історико-культурного краєзнавства, на популяризацію краєзнавчих знань. У 8-9-х класах вивчався факультативний курс «Харківщинознавство», працював історико-краєзнавчий клуб.

Осередком національної культури, історичної пам'яті в гімназії є музей. Зміст його роботи підпорядковується основному завданню: залучення учнів до пошукової роботи, розширення знань про історію рідного краю, плекання бажання примножувати славу України. У ході пошукової роботи учні збирають матеріали й оформлюють експозиції з історії міста Харкова, Ленінського району, Слобожанщини.

У музеї проводяться уроки мужності, уроки, присвячені історії Ленінського району, подіям Другої світової війни, воєнних дій в Афганістані та сучасних подій на сході країни. Є постійно діючі екскурсійна й лекторська групи з учнів, які виступають перед школярами й гостями закладу й проводять екскурсії. Щорічним став конкурс пошукових робіт «Ордени і медалі моєї родини», «Моя – Батьківщина Україна», «Мій родовід».

Національно-патріотичне виховання є одним із напрямів діяльності дитячої

юнацької громадської організації (ДЮГО) «Ровесник». Глибокий патріотичний зміст мають заходи народознавчої тематики, проведені активістами ДЮГО «Ровесник»: ігри «Козацькому роду немає переводу»; лінійка «Україна – це ми!»; лінійка «День вишиванки»; конкурс проектів «Я випускник-патріот»; конкурс-виставка «Моє родинне дерево»; свято «Святий Миколай». Напередодні Дня Соборності України було започатковано фотоконкурс «Ми – українці». Традиційною для гімназії є інсценізація обрядового дійства «Щедрий вечір, добрий вечір»;

Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність учнівського колективу гімназії, яка сприяє встановленню соціальних зв'язків, опануванню дітьми новими навичками, формуванню у них прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, моральних та духовних якостей, світогляду справжнього громадянина України. Учні систематично відвідують ветеранів війни.

Реалії сьогодення визначили новий напрям волонтерської роботи – психологічна та моральна підтримка воїнів Збройних Сил України, допомога родинам, що були вимушені покинути свої домівки. Учні гімназії взяли участь у Всеукраїнській акції «Лист солдату», міській акції «Новорічний подарунок бійцю».

Отже, системний підхід до національно-патріотичного виховання в загальноосвітній школі уможлиблює досягнення поставленої мети щодо формування в молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури, забезпечує підвищення якості виховної діяльності загалом й управління нею.

У подальшій роботі вважаємо доцільним розроблення на діагностичній основі комплексно-цільової програми з удосконалення управління системою національно-патріотичного виховання в гімназії.

УДК 796.07;796.022

Хацяюк О.В., Заслужений тренер України, суддя НК з боротьби самбо, старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Онищенко О.С.**, курсант 113 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИХ НАВИЧОК РУКОПАШНОГО БОЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

Аналіз структури професійної діяльності представників правоохоронних органів під час застосування заходів фізичного впливу в процесі виконання

службово-бойових завдань (СБЗ) свідчить про те, що для кожного співробітника у відповідності до його функціонального стану існує одна оптимальна модель технічних дій рукопашного бою (РБ), яка забезпечує максимальну реалізацію рухового потенціалу. Але при втім, на фоні значних фізичних навантажень, навіть у висококваліфікованих правоохоронців, суб'єктивна оцінка виконання технічних дій РБ значно знижується. В свою чергу відсутність універсальної методики, яка своєчасно дозволяє отримувати об'єктивну термінову інформацію про техніку даного єдиноборства, сповільнює процес навчання і удосконалення навичок рукопашного бою.

Методологічний підхід до рішення досліджуваної проблеми базувався на основних положеннях теорії побудови рухів М.О.Бернштейна (1966 р.), теорії функціональних систем П.К. Анохіна (1974 р.), методі термінової інформації В.С. Фарфеля (1975 р.), прогресивної методики багаторічної підготовки єдиноборців: Е.М. Чумакова (1978 р.), також було використано системний підхід – комплексне вивчення цілого, яке складається з багатьох взаємопов'язаних елементів.

Для досягнення високих показників у службово – бойовій діяльності військовослужбовців НГУ, яка передбачає досконале володіння технікою рукопашного бою необхідне багаторічне цілеспрямоване тренування. Процес багаторічного спортивного тренування, яке приємливе для застосування у професійній підготовці військовослужбовців НГУ включає чотири основних етапи: 1) попередня підготовка; 2) початкова спортивна спеціалізація; 3) поглиблене тренування в обраному виді спорту; 4) спортивне удосконалення.

Тривалість етапів та перехід від одного до іншого також залежить від індивідуально – типологічних властивостей військовослужбовців (курсантів), а також від специфіки навчально – тренувального процесу. Навчання руховим діям базується на дидактичних принципах.

У підготовці високопрофесійних військовослужбовців, які досконало володіють технікою рукопашного бою сформувалася визначена послідовність розвитку спеціальних рухових якостей: 1) підвищення точності рухів (багаторазове повторення виконання ударно – кидкових дій з високою точністю відтворення 150-200 повторень), 2) підвищення швидкісних можливостей виконання технічних дій РБ (відпрацювання ударно – кидкової техніки з зі швидкістю 95-100% від максимальної за 30с.), 3) підвищення спеціальної витривалості (ведення рукопашної сутички з різними противниками у різних варіативних умовах зі зміною партнерів тривалий час до 10 хв., суміжний тренінг – крос на 3 – 5 км з інтенсивністю понад 90%). Дана група засобів має спеціальну спрямованість і забезпечує удосконалення технічної підготовленості правоохоронців (спортсменів).

Таким чином, придбання технічної майстерності – це тривалий і поступовий процес. У ході систематичного тренування формується чітка і точна пам'ять відтворення дії (рухова програма), яку можна уявити у вигляді набору інструкцій. Рухова програма починає формуватися на ранніх стадіях навчання техніки. Із удосконаленням рухова програма являє собою повний набір інструкцій, які забезпечують стабільно високий результат. При цьому, надійність результатів виконання службово – бойових завдань у різних умовах оперативно – тактичної обстановки залежить від здатності курсанта НГУ до саморегуляції рухів. Удосконалення сенсорного сприйняття покращує відтворення техніки рухів рукопашного бою.

Таким чином мету роботи досягнуто, а завдання поставлені перед нами виконано. В результаті тестування даної технічної комбінації підтверджено високу ефективність проведення відеоаналізу на всіх етапах педагогічного експерименту. Крім цього встановлено, що застосування сучасного наукового інструментарію (ВКС «Katsumoto») на всіх блоках педагогічного експерименту та етапах наукових досліджень дозволив провести термінову корекцію ударної техніки досліджуваного єдиноборства.

У відповідності до отриманих результатів тестування досліджуваної комбінації представниками ЕГ та КГ вперше було створено графічні моделі траєкторії руху окремої біюланки в просторі із прив'язкою до часу та висоти, а також створено еталонні комп'ютерні моделі досліджуваних комбінацій у різних умовах змодельованої сутички.

Крім цього встановлено, що підібраний та сбалансований арсенал фізичних вправ спрямований на імітацію включення механізмів втоми під час сутички дозволяє в подальшому проводити більш глибокі та інформативні дослідження техніки ударних єдиноборств, що позитивно впливає на рівень виконання завдань за призначенням військовослужбовцями НГУ.

Акцентоване комплексне застосування засобів, методів та сучасного наукового інструментарію під час тестування (удосконалення) технічної майстерності досліджуваних спортсменів-єдиноборців КГ та ЕГ дозволило оптимізувати важливі необхідні складові техніки в змодельованих умовах, що забезпечило статистично достовірне підвищення рівня технічної майстерності представників ЕГ ($P < 0,05$).

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку передбачають створення еталонних біомеханічних зразків кидкової техніки РБ, що входять до програми підготовки курсантів зі спеціальної фізичної підготовки (розділ "Заходи фізичного впливу").

УДК 159.9

Цокота В.Р., кандидат психологічних наук, науковий співробітник Науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології Національного університету цивільного захисту України

**ФАКТОРИ РОЗПОВСЮДЖЕНОСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО
СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ ТА МОТИВАЦІЇ ДО УЧАСТІ
У ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВІДНОВЛЕННІ У ВЕТЕРАНІВ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА СХОДІ УКРАЇНИ**

Збільшення до 80000 вже демобілізованих військових, учасників антитерористичної операції (далі – АТО) у 2016 році в східній частині України може призвести до збільшення рівня агресивної поведінки і насильства в українському суспільстві. Військовослужбовці та демобілізовані ветерани з посттравматичним стресовим розладом (далі – ПТСР) можуть демонструвати необґрунтовану «оборонну» агресію, аутоагресію, що призводить до сімейних проблем і насильства. В Україні ця ситуація ускладнюється легким доступом до зброї, особливо для ветеранів. Культурні особливості населення пострадянського простору зумовлюють низький рівень мотивації та провокують недовіру до психологічної допомоги. Відсутність прагнення серед ветеранів проходити діагностику та лікування ПТСР призводить до того, що 95% ветеранів, які потребують лікування, залишаються сам на сам зі своїми проблемами. У майбутньому вони можуть становити загрозу для безпеки цивільних людей, їх сімей та самих себе.

1. На основі контент-аналізу літератури визначено, що від 15% до 55% ветеранів сучасних локальних війн страждають від ПТСР. Даний відсоток обіймає конкретне значення на поданому відсотковому відрізку в залежності від рівню підготовки військовослужбовців (офіцерський склад /військовослужбовці за контрактом/ мобілізовані), строку перебування у зоні конфлікту, функціональних обов'язків під час несення служби (наступальні/оборонні операції, позиційна війна, забезпечення та організаційно-штабна робота) та характеру травматичних подій.

2. Розглянуто міжнародний досвід використання новітніх методів для психологічного відновлення ветеранів. Проблема «анти-мотивації» до психотерапії може бути вирішена за допомогою Експозиційної терапії у віртуальній реальності (далі – ЕТВР). Це метод психологічного відновлення з посередництвом віртуальної реальності. Яка розглядається як захоплююча гра для экс-солдата, а не як ганебна слабкість. Використання ЕТВР з одного боку, підвищує мотивацію до лікування, а з іншого боку, дає позитивний результат в довгостроковій перспективі, який заснований на впливі віртуального середовища на метакогнітивні процеси в структурах мозку, які задіяні у формуванні ПТСР.

УДК 37.011

Черніченко М.Ю., слухач магістратури 765 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України, майор

ПРОГНОЗУВАННЯ Й РОЗРАХУНОК ПСИХОГЕННИХ ВТРАТ СЕРЕД ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ЧАСТИН НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ

Розглянувши специфіку виконання службово-бойових завдань Національної гвардії України, стрес-факторів які впливають на військовослужбовців та порівнявши з факторами які враховуються в сучасних методиках прогнозування та розрахунку психогенних втрат серед особового складу таких вчених як О.Г. Караяні, І.В. Сиромятнікова, Є.І. Смірнова, С.В. Чермяніна можна зробити висновок, що під час виконання службово-бойових завдань незавжди присутні дії факторів бойової обстановки у зазначених вище методиках. Тому нагальною є потреба у розробленні методики оцінювання та прогнозування психологічних втрат особового складу яка врахує специфіку виконання службово-бойових завдань частинами і підрозділами Національної гвардії України.

Оцінювання та прогнозування психогенних втрат серед особового складу підрозділів та частин Національної гвардії України ґрунтується на показниках їх морально-психологічного стану, психологічної готовності, захищеності особового складу і негативної дії різноманітних стрес-факторів під час виконання службово-бойових завдань.

Виходячи з чинників які впливають на військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань пропоную наступну формулу для визначення психогенних втрат:

$$P_v = K \times \frac{H_{\text{СБЗ}} \times V_3 \times \text{Пр.реж.}}{M_{\text{пс}} + S_{\text{з о/с}} + K_{\text{гф}}} \times 100$$

де: P_v – психогенні втрати; K – поправочний коефіцієнт; $H_{\text{СБЗ}}$ – характер службово-бойового завдання; V_3 – використанні засоби; Пр.реж. – правовий режим; $M_{\text{пс}}$ – морально-психологічний стан; $S_{\text{з о/с}}$ – ступінь захищеності особового складу; $K_{\text{гф}}$ – кліматично-географічні фактори.

При цьому в формулі враховується максимально можлива кількість складових, які впливають у службово-бойових обставинах на психіку військовослужбовця.

K – поправочний коефіцієнт:

– час виконання СБЗ до 12 годин $< 0,5$

Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

- час виконання СБЗ до 24 годин > 0,5
- час виконання СБЗ більше 24 годин – 1

$N_{СБЗ}$ – характер службово-бойового завдання:

- патрулювання (під час заходів з охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, режимних і карантинних заходів та ін.) – 1
- охорона (важливих державних об'єктів, ядерних установок, спецвантажів, дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав) – 2
- охорона та конвоювання (засуджених та підсудних під час судового процесу, екстрадиція осіб за межі країни; затриманих під час масових заходів, режимних і карантинних заходів) – 1
- спеціальні дії – 5
- бойові дії (оборона об'єктів, комунікацій – у воєнний час) – 5

V_3 – використанні засоби:

- застосування спеціальних засобів – 0,5
- застосування вогнепальної зброї – 1

Пр. реж. – правовий режим:

- звичайний стан – 1
- надзвичайний стан – 3
- воєнний стан – 5

Запропонована методика забезпечує комплексне оцінювання та прогнозування психогенних втрат, під час виконання службово-бойових завдань, визначення причин їх збільшення (зменшення), проведення обґрунтованих заходів щодо їх поліпшення, врахування отриманих результатів у рішеннях командирів (начальників) щодо застосування частин і підрозділів для виконання службово-бойових завдань, організації навчання та виховання особового складу.

Результати оцінювання та прогнозування психологічних втрат особового складу дають можливість цілеспрямовано здійснювати психологічне забезпечення дій військ, ефективно проводити заходи з психологічної підготовки особового складу, інформаційно-психологічної протидії, психологічного супроводження виконання службово-бойових завдань, надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які зазнали істотних психологічних втрат, проведення соціально-психологічної реабілітації та реадаптації особового складу.

УДК 355.233.2:37.035.6(100)

Чупрінова Н.Ю., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

**МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ «АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛІ»
ПІДГОТОВКИ ВОЇНІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ АРМІЙ КРАЇН НАТО
(ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ
УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА ЗА СТАНДАРТАМИ АЛЬЯНСУ)**

Відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня та в рамках реалізації Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 роках в Україні має відбутися перехід українського війська у сфері підготовки й навчання на стандарти НАТО. У ЗСУ та НГУ триває інтенсивне реформування системи підготовки військ відповідно до сучасних норм і стандартів провідних країн Альянсу.

В умовах реформування найбільша увага зосереджується на вдосконаленні системи професійної підготовки та виховання військовослужбовців. Аналіз показує, що в основу системи виховання в зарубіжних арміях покладено «американську модель». Тому представляється доцільним розглянути основні напрямки системи виховання в збройних силах США.

Головна мета виховання полягає у тому, щоб сформувати і розвинути особистість американського військовослужбовця як громадянина-патріота США і як воїна-професіонала, який постійно прагне до свого самовдосконалення. Пріоритетним напрямом виховної роботи в збройних силах США виступає формування і розвиток у військовослужбовців високих військово-професійних якостей. Під професіоналізмом в американських збройних силах розуміють сукупність складових: спеціальні знання, відповідальність, корпоративність.

Як показує практика, наріжним каменем високого професіоналізму військовослужбовців США є їхня ґрунтовна гуманітарна підготовка. На гуманітарні дисципліни у військових училищах США відводиться до 50% навчального часу на першому курсі, до 30% – на другому, до 60% – на третьому і до 70% – на четвертому. Курсанти поглиблено вивчають політику, історію, психологію, правознавство, соціологію, світову культуру, основи військового керівництва, політекономію, логіку, філософію, расову теорію, теорію лідерства, літературу, теологію, мистецтво, іноземні мови і т.д.

Наступним напрямком підготовки воїнів-професіоналів є морально-етичне виховання, яке має чітко релігійну спрямованість (робота капеланської служби збройних сил США) та ґрунтується на фундаментальних загальнолюдських цінностях з урахуванням специфіки військової професії, таких, як честь, чесність, мужність, самовідданість, вірність військовому боргу тощо.

Ці цінності закріплені у військовій присязі, етичному кодексі озброєних сил США і інших нормативних документах.

Виховання патріотизму є невід'ємною складовою системи підготовки офіцерів. Патріотизм висувається на одне з пріоритетних місць в мотиваційній сфері військовослужбовців та базується на переконаності американських військовослужбовців у винятковості соціально-економічного ладу в США і готовності до його захисту, на гордості військовослужбовців за приналежність до своєї країни та її збройних сил, свого роду військ, своєї військової частини, на повазі до історії та традицій збройних сил, на рекламуванні переваг військової служби та кар'єри, на формуванні у воїнів корпоративного духу.

Особлива увага в армії США приділяється формуванню і розвитку у військовослужбовців позитивної мотивації до військової служби. Це досягається головним чином умілим використанням матеріальних стимулів, наданням їм різноманітних пільг (безкоштовне медичне обслуговування, можливість здобути вищу освіту за рахунок Міністерства оборони США тощо)

Важливими напрямками виховної роботи в американських збройних силах виступають організація здорового способу життя військовослужбовців, ґрунтовна фізична підготовка, виховання стійкості щодо полону.

Творче використання міжнародного досвіду підготовки офіцерських кадрів за «американською моделлю» набуває особливої актуальності для українського війська в умовах його реформування у межах відповідності зразкам НАТО.

УДК 159.972

Шевченко В.В., старший лаборант кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України; **Рютін В.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник

КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Сучасне українське суспільство характеризується впливом певного числа стресогенних факторів а саме: проведенням АТО, постійним збільшенням темпу і ритму нашого життя, перенасиченістю його інформацією, яка за часту не відповідає дійсності тощо. Саме це породжує у людей психічну напруженість і висуває підвищені вимоги до стресостійкості. Крайньою формою прояву психічної напруженості є стрес, що може перешкоджати особистісному розвитку людини. Теоретичні основи проблеми долаючої поведінки тільки починають розроблятися, вони тісно пов'язані з проблемою стресу.

Останнім часом поряд із зростанням кола задач та обов'язків, які постають перед військовослужбовцями Національної гвардії та Збройних сил України, зростають і вимоги до професійних якостей бійців, поставлені умовами надзвичайних ситуацій, в яких доводиться працювати. В останні роки значно зріс науковий і практичний інтерес до питань, пов'язаних з успішною адаптацією й діяльністю фахівців екстремального профілю. Екстремальність є однією з основних характеристик діяльності співробітників Національної гвардії та Збройних Сил України.

Професійна надійність, емоційна стійкість – це найважливіші показники психологічної підготовленості до виконання бойових та службово-бойових завдань в умовах професійного стресу.

Недостатній розвиток адаптивних здібностей до стресу, невміння регулювати свої психічні й психофізіологічні стани можуть призводити до серйозних негативних наслідків як для діяльності, так і для психічного й фізичного здоров'я співробітника. Професійний стрес пролонгованої дії може обумовити професійну деформацію особистості, високу плинність кадрів, адекватну й суїцидальну поведінку.

Тому в наш час активно вивчається поведінка подолання, або так званий *coping*. Поняття *coping, coping behavior* використовується для опису характерних способів поведінки людини в різних ситуаціях.

Концептуалізація процесів подолання є центральним аспектом сучасних теорій стресу. Подолання розглядається як стабілізуючий чинник, який може допомогти людям підтримувати психосоціальну адаптацію протягом періодів стресу.

Поняття «стратегія» по відношенню до процесу подолання стресу має на увазі певні способи аналізу умов, передвісників або ознак стресогенної ситуації і поведінка людини в цих умовах. Під цим поняттям мається на увазі також використання засобів, прийомів, методів надання допомоги (самодопомоги) людині, зокрема військової, шляхом профілактики розвитку стресу і корекції зміненого стану у разі його прояву.

Сприятливими ознаками для професійної діяльності військовослужбовців Національної гвардії та Збройних сил України в екстремальних умовах є формування: самоконтролю пізнавальних процесів, стресостійкості, вольових якостей, сміливості, відповідальності, спостережливості, схильності до розумного ризику, уміння працювати в умовах дефіциту часу, фізичної працездатності й активності, виражених здібностей до навчання.

УДК 159.9

Широбоков Ю.М., кандидат психологічних наук, доцент, докторант кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ВІЙСЬКОВИЙ ПОЛОН, ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОКАЗНИК СТУПЕНЯ ГУМАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

В умовах гібридної війни, яка триває на сході нашої держави особливої гостроти набуває проблема ставлення ворогуючих сторін до полонених Військовополонені, потребують особливого відношення, направлено на збереження їх життя. Вирішення цього складного завдання повністю лягає на силові структури, які залучаються для проведення АТО. При цьому відношення до військовополонених є показником ступеня гуманізації різних верств суспільства і держави в цілому. Досвід війн свідчить, що цивілізовані народи не вбивають полонених, не розоряють сіл і міст. Клаузевіц К. вважав, що це відбувається від того, що у керівництво військовими діями все більш і більш втручається розум, який і вказує більш дієві способи застосування насильства, ніж грубі прояви інстинкту.

Так у війні 1904 – 1905 рр. Японія намагалася не тільки продемонструвати міць, а й підкреслити свою цивілізованість. В її війська були запрошені західні журналісти, яким посилено доводили, що нова "жовта" держава не має нічого спільного з жорстокою азійщиною щодо полонених і захоплених територій.

Таким чином, військовий полон це показник ступеня гуманізації різних верств суспільства і держави в цілому.

УДК 37.013

Шмаков О.М., доктор військових наук, професор, завідувач кафедри оперативного мистецтва Національної академії Національної гвардії України

ПРО НЕДОЦІЛЬНІСТЬ ВИЯВЛЯТИ КРАЩОГО МЕТОДИСТА СЕРЕД НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СКЛАДУ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ ФОРМАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ

Викладача можна вважати добрим методистом, якщо він в організації навчального матеріалу та його викладанні притримується таких основних положень:

1. У відборі навчального матеріалу враховує посаду слухача за випуском,

доцільне співвідношення теоретичних знань і практичних навиків, забезпечує проблемний метод навчання, обсяг навчального матеріалу узгоджує з фондом навчального часу.

2. В розподілі навчального матеріалу за видами занять і часом забезпечує надання достатнього часу для підготовки слухача до практичних видів занять після лекцій, надання достатнього матеріалу для самостійної роботи слухача й при цьому загальний обсяг навчального матеріалу з даної дисципліни є таким необтяжливим, що не заважає слухачу освоювати матеріал інших дисциплін.

3. В спрямованості видів навчальних занять: в лекціях надає систематизовані основи науки та практичного досвіду, стан і перспективи розвитку галузі науки, приділяє уваги до найбільш складних і актуальних питань, що сприятиме формуванню творчого мислення; на практичних видах занять стимулює активну роботу слухачів, надає можливість до самостійного прийняття рішень, пошуку необхідних джерел інформації, спонукаючи до узагальнень часткових результатів і формулювання висновків.

4. У формі викладання навчального матеріалу: досягає ясності (чистоти) мови, коли слухач повинен розуміти без зусиль – коли не може бути такого, що він не розуміє викладача; досягає точності висловлювань через знання предмета і знання мови; не допускає розпливчастих висловлювань, вставних речень, непотрібних синонімів; володіє правильною вимовою.

Викладання (навчання) належить до галузі діяльності, силу якого відчують ті, на кого воно спрямовано, хто безпосередньо відчуває на собі її дію. Іншим важко розтлумачити і дати відчуті враження від лекції професора. У викладанні багато індивідуального, особистого, що важко передати й ще важче відтворити. Письменник весь переходить в книгу, композитор – у свої ноти, й в них обидва залишаються назавжди живими. Викладач – що проповідник, можна слово в слово записати проповідь, лекцію; читач прочитає запис, але проповіді і лекції не почує. Тому перу залишаються недоступними багато які засоби дії, якими володіє живе слово. З кафедри йдуть дидактичні і методологічні враження, які заносяться слухачами й яких печатний станок ніколи не надає читачу. Але й ці невловимі враження не пропадають безслідно в загальному русі науки.

Звідси витікає, що навчально-методична робота належить до мистецтва. Мистецтво, як й наукова робота (її творча частина), не підлягає плануванню. Рівень результатів мистецтва виявляється на виставках, результатів науки – на зборах наукової громадськості в ході обговорення. Тому для достовірного оцінювання методичної майстерності викладачів необхідно культивувати і підтримувати науково-педагогічну громадськість у вищому військовому навчальному закладі. Це один з найбільш ефективних способів не тільки підвищити рівень науково-методичної роботи, але й головний спосіб

зосередити сили громадськості на тих напрямках, що обіцяють більш ґрунтовні результати. Це й є по суті дійсний спосіб планувати науково-методичну роботу.

Висновок. Покладатися на формальну (робочу) методику порівнювання методичних здібностей науково-педагогічного складу вряд чи необхідно. Потрібні спеціальні дослідження.

УДК 159.9

Юр'єва Н.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України; **Горєлишев С.А.**, кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України

АВТОМАТИЗОВАНИЙ ПСИХОДІГНОСТИЧНИЙ КОМПЛЕКС «ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО РИЗИКУ»

Психологічна готовність до ризику військовослужбовця представляє собою сукупність психологічних властивостей особистості, що визначає її здатність приймати рішення про дії та досягати успіху при виконанні поставлених службово-бойових завдань у особливих умовах, мотивуючись інтеріоризованими цінностями суспільства та професійними нормами, використовуючи вольові якості, професійні знання, уміння та навички, які посилені взаємодопомогою між співслужбовцями, а також навички саморегуляції. Військовослужбовець, який володіє тільки службово-бойовим досвідом дій у стандартних умовах, як правило, не в змозі надійно діяти в нестандартній ситуації. Суть справи в тому, що психічні стани, які забезпечують службову діяльність у стандартних умовах, в екстремальній ситуації керуються дещо іншими законами. Якщо у звичайній службовій діяльності стійкий стереотип, як основа автоматизованих навичок, сприяє вправності та спритності в здійсненні дій, то в екстремальній ситуації він гальмує перемикавання уваги з режиму непродуктивного функціонування на продуктивний, тобто усвідомлення нової інформації, прийняття нового рішення і тощо.

На основі теоретико-методологічного та емпіричного дослідження проблеми психологічної готовності до ризику військовослужбовців НГ України співробітниками науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України запропоновано модель психологічної готовності до ризику у військовослужбовців, яка має наступні структурні компоненти: здатність до вольового зусилля (рішучість, сміливість, воля); військова товарицькість

(довіра, толерантність, товариськість); професійна ідентичність (патріотичність, законслухняність та професійна гідність); витримка (самовладання) (організованість, дисциплінованість, обережність).

Визначення особливостей, що впливають на стан психологічної готовності до ризику військовослужбовців НГ України проводилося за допомогою відомих психодіагностичних методик: 16-факторний опитувальник Р. Кеттелла, «Здатність до самоврядування» (Н.М. Пейсахов); «Стиль саморегуляції поведінки» (В. Моросанова); «Локус контролю» (Є. Г. Ксенофонта), «Методика інтерперсональної діагностики міжособистісної поведінки» (Л.М. Собчак), «Шкала фашизму» (Т. Адорно, Є. Френкель-Брунсвік, Д. Левінсон, Р. Сенфорд); «Тест-опитувальник особистісної зрілості» (Ю.З. Гільбух), «Особистісні чинники прийняття рішень»; «Вольові якості особистості» (М.В. Чумаков), «Ситуативне до слідження страху» (О.Ф. Чернавський).

Для вдосконалення психологічного забезпечення службово-бойової діяльності військовослужбовців НГ України запропонований комплексний підхід прогнозування готовності до ризику у військовослужбовців та автоматизації (комп'ютеризації) процедури психологічного тестування. Розроблений у науково-дослідному центрі автоматизований психодіагностичний комплекс «Психологічна готовність до ризику» містить 10 психодіагностичних методик, які дозволяють створити детальну характеристику кожного з компонентів психологічної готовності особистості до ризику та здійснити узагальнення за ними. Комплекс має ряд сервісних функцій, які дозволяють проводити групові обстеження, опрацьовувати отримані результати, зберігати їх, формувати індивідуальні і групові результати обстеження тощо.

УДК 796.8

Ярещенко О.А., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри СФП Харківського національного університету внутрішніх справ; **Міргородська М.В.**, курсант ФГБ 14-5 факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ЯВИЩА «ПЕРЕНОСУ НАВИЧОК» У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Під час навчально-тренувальних занять зі спеціальної фізичної підготовки поліцейські розвивають та удосконалюють фізичні якості та спеціальні

прикладні навички, які позитивно впливають на виконання завдань за призначенням покладених на Національну поліцію України. На даний момент це явище пояснюється та усвідомлюється з позиції так званого перенесення підготовленості представників системи МВС України.

Перенесення підготовленості – це одна з найбільш важливих і складних проблем теорії і практики фізичної культури і спеціальної фізичної підготовки поліцейських.

Під перенесенням в широкому сенсі розуміється вплив одного виду діяльності людини на інший. У вузькому сенсі, стосовно спеціальної фізичної підготовки поліцейських, під перенесенням підготовленості розуміється вплив занять спеціальними фізичними вправами на різні показники професійної діяльності. У даному випадку ефект спеціальної фізичної підготовки, що полягає в психологічному, спеціальному, патріотичному вихованні і спеціальному фізичному вдосконаленні, а також у посиленні злагоженості особового складу, переноситься на відповідну професійну діяльність.

Чим динамічніша професійна діяльність поліцейських, чим більше в ній «гри фізичних сил», тим сильніше вплив на неї спеціальної фізичної підготовки. З іншого боку, для забезпечення необхідного перенесення підготовленості військовослужбовців інтенсивність виконання фізичних вправ по можливості повинна відповідати напруженості реальних професійних прийомів та дій.

У відповідності до керівних документів системи МВС України використання службово-прикладних єдиноборств під час навчально-тренувальних занять зі спеціальної фізичної підготовки вважається прийнятним.

Використання таких єдиноборств як: боротьба самбо, панкратіон, рукопашний бій, кікбоксинг та інші в процесі спеціальної фізичної підготовки (СФП) ефективно забезпечує формування навичок самозахисту та затримання правопорушників, що у свою чергу підкреслює позитивний момент явищу перенесення навичок.

Арсенал технічних дій в панкратіоні має ряд особливостей, він являє собою синтез прийомів з боротьби, боксу та кікбоксингу. Наявність ударів ногами значним чином розширює кількість засобів, які використовуються для досягнення перемоги під час змагальної сутички (сутички з правопорушником під час виконання професійних обов'язків), збагачує техніку нападу і як наслідок обумовлює складність цього виду єдиноборств. Крім ударів руками та ногами, в технічний арсенал входять кидки, захвати, підсічки, больові та задушливі прийоми.

Ефективне управління навчально-тренувальним процесом в панкратіоні базується на точних знаннях особливостей змагальної діяльності спортсменів. В процесі контролю змагальної діяльності реєструється загальна кількість та результативність окремих технічних прийомів та тактичних дій, визначається стабільність та варіативність спортивної техніки, яка може трансформуватися у бойову. Крім цього вивчається реакція основних систем життєдіяльності

організму правоохоронців-спортсменів, а також перебіг психічних процесів.

Загальна потенційно можлива кількість технічних дій, яку вміщає весь технічний арсенал панкратіону, можливо охарактеризувати такими поняттями, як – об'єм та зміст.

В процесі дослідження вивчався технічний арсенал ведення сутички курсантів-поліцейських ХНУВС, які займаються панкратіоном. У відповідності до результатів попереднього педагогічного експерименту нами було розроблено раціональна тренувальна програма удосконалення прикладних тактичних і технічних комбінацій.

Таким чином, явище перенесення позитивно впливає на рівень професійної підготовленості поліцейських та на рівень виконання ними завдань за призначенням.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці багаторічних програм СФП поліцейських із урахуванням їх спеціалізації та індивідуально-типологічних особливостей.

З М І С Т

Ващенко І.В., Іщенко С.О. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ФОРМА ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ.....	4
Андрусин Ю.І. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ В АТО.....	6
Балагур Л.О. ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ.....	7
Березюк В.П. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ З ТАКТИКИ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ.....	8
Белай С.В., Мацюк В.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ВСЕРЕДИНІ ДЕРЖАВИ: ПОСТАНОВКА НАУКОВОГО ЗАВДАННЯ.....	10
Бизова А.М. ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ПОСТАНОВКА НАУКОВОГО ЗАВДАННЯ.....	11
Білявель С.Я., Діденко О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН.....	12
Бородін Б.Д. УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРОЦЕСАМИ У ВІЙСЬКОВОМУ ПІДРОЗДІЛІ.....	14
Ваврик Л.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЇ НА ПРОФЕСІЙНУ ПОВЕДІНКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ.....	16
Васильченко Р.В., Семенова Д.С. СВІТОГЛЯДНА КУЛЬТУРА У СВІТЛІ ВИКЛИКІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	17
Васищев В.С. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ МАЮТЬ ДОСВІД БОЙОВИХ ДІЙ.....	19
Ващенко В.І. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАГАЛЬНО-ОСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ.....	21
Ващенко Є.І. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	23
Веретільник В.В. ДІАГНОСТИЧНИЙ АПАРАТ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗВИНЕНОСТІ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ.....	25
Галай В.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ОХОРОНИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ.....	27
Гегечкорі О.В., Молчанов А.А. ТИПИ І МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ.....	28
Гребенюк М.О. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ КУРСАНТІВ НГУ.....	29
Гринченко І.Б. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ Й СПОРТУ.....	30
Грицина О.М. МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ.....	32
Губа А.В., Панфілов О.Ю. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ.....	33
Демент М.О. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ.....	35

З М І С Т

Демиденко Н.О. НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	36
Дияк В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У СИСТЕМІ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ.....	38
Діденко О.В., Мазур В.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ В МАГІСТРАТУРІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	39
Дорошина Л.Ф. КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	41
Дручек О.В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	42
Дурач В.М. ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПРЕС-СЛУЖБ ДЛЯ ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ.....	44
Євтушок В.А., Комзюк М.А. ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ.....	45
Євтушок В.А., Кущенко В.О. ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ТА ПРАЦІВНИКІВ МВС З РЕЛІГІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ РІЗНИХ РЕЛІГІЙНИХ КОНФЕСІЙ ТЕЧІЙ ТА НАПРЯМКІВ.....	47
Зарицька О.В. ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ У КОЛЕКТИВАХ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ.....	48
Іванова О.В., Корсун С.І. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НГУ.....	50
Іванова Н.Г. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	51
Іллюк О.О. ГЕНЕЗИС, ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ.....	53
Ільченко О.А. МОВНА КУЛЬТУРА ЯК ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	55
Карпенко Н.А. ГЕНДЕРНИЙ ЧИННИК КОМУНІКАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	57
Карпіляньський Д.А., Ніколенко Д.О. КАДРОВА ПСИХОДІАГНОСТИКА В ОРГАНАХ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ.....	58
Карпушина М.Г. НАВЧАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ ПРОФЕСІЙНОГО ХАРАКТЕРУ.....	60
Кердивар В.В. НАГАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ.....	61
Кнодель Л.В. ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ США.....	63
Knodel L. ARMY NATIONAL GUARD HISTORY.....	64
Коба О.В. ФОРМУВАННЯ У КУРСАНТІВ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ.....	66
Коваль В.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ВПЛИВАМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	67
Колюшева О.С. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ АНГЛІЗАЦІЇ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ З ПРАВООХОРОННИМИ ФУНКЦІЯМИ.....	69
Комісаров О.Г. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ: ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ.....	70

З М І С Т

Кондратюк-Антонова Т.В. УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ.....	71
Костікова І.І. ЕЛЕКТРОННА ДИДАКТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	73
Кравченко Н.М. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВІЙСЬКОВОГО СПРЯМУВАННЯ.....	74
Кравченко О.В., Товма М.І. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ПРОТИДІЮЧИХ СИЛ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НГУ.....	76
Круть П.П. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ.....	77
Кузніченко С.О., Шевченко В.Й. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....	79
Кучеренко С.М., Кучеренко Н.С. ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ЯКІ МАЮТЬ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	82
Лемешко О.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЙ У ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН.....	84
Лисичкіна І.О., Гунбіна В.К. КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ БРИГАДИ ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ НГУ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ.....	85
Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. СТРАТЕГІЧНИЙ НАРАТИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	86
Лисичкіна І.О., Черниш А.Ю. ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ КЕРІВНИКА (НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІКАЦІЙ ПРО НГУ).....	88
Мацегора Я.В., Колесніченко О.С. МЕТОДИКА «ОЦІНКИ ТРАВМАТИЧНОСТІ БОЙОВОГО ДОСВІДУ» У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	89
Мельник Ю.Б. ПЕДАГОГІЧНА ЛОГІСТИКА У ВВНЗ.....	90
Михайлик О.П., Тітков О.О. ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ТА ПСИХОГІГІЄНА СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	92
Михайлова О.Г., Ревуцька С.М. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВООХОРОНЦІВ ІЗ РІЗНИМИ КОМУНІКАТИВНИМИ КУЛЬТУРАМИ.....	94
Міршук О.Є. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	96
Непіпенко Л.П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ДУХОВЕНСТВА (КАПЕЛАНСЬКОЇ СЛУЖБИ) В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	97
Ніколаєнко Т.Б. ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УМОВ ТРИМАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ГАУПТВАХТІ.....	99
Олешко Д.О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ АДЕКВАТНОСТІ ЯК ПОЗИТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	100
Орлов Є.В. ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.....	102

ЗМІСТ

Острроверх А.М. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ СИЛОВИМИ СТРУКТУРАМИ УКРАЇНИ.....	103
Павленко Р.В. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ У ВВНЗ СИСТЕМИ МВС В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ.....	105
Павлов Я.В. МОДЕРНІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ.....	106
Павлова О.О., Монастирська Л.В. КЛЮЧОВІ КОНЦЕПТИ У ПЕРЕКОНЛИВИХ ПРОМОВАХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	107
Павлюк Т.Г. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ.....	109
Пантелєєв К.В. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ.....	110
Пархоменко О.О. ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ З ОХОРОНИ ОСОБЛИВО ВАЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ.....	112
Пасічник В.І., Афанасенко В.С. МЕТОДИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЧАСТИН ТА ПІДРОЗДІЛІВ НГУ.....	113
Пенькова Н.Є. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОТИДІЇ.....	115
Перкати Р.М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	116
Піскорська Г.О. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	117
Покайчук В.Я. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ.....	118
Посохов В.В., Кушнір Б.М. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЧИННИКА СТРАХУ НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ВОДІЯ-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ.....	120
Приходько В.С. КОМУНІКАТИВНІ ВПЛИВИ УКРАЇНОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ.....	122
Приходько І.І., Соколюк О.В. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНО-ПОТРЕБОВОЇ СФЕРИ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	123
Приходько І.І., Тімченко О.В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВИНИКНЕННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ У КОМБАТАНТІВ.....	124
Пшенична О.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ.....	126
Радванська Т.І. ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ОСНОВНА КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ВЕДЕННЯ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ.....	127
Рудковський О.М., Салата І.З. ПРОФІЛАКТИКА ВПЛИВУ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ ФАКТОРІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА ПСИХІКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ.....	128
Рудковський О.М., Черненко А.Д. ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК В УМОВАХ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ».....	130

З М І С Т

Салієнко О.О. СЛУЖБОВІ ТА ЗАГАЛЬНІ ОBOB'ЯЗКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ – НЕОБХІДНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....	131
Саунін Р.Д. ОПТИМІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ.....	133
Сахнік О.В. ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	135
Свячена Я.Ю. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВІЙСЬКОВОГО ТА МЕДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	136
Севрук І.І. ПРИНЦИП ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Г. ЙОНАСА ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ПРАКТИК ТА ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОРАЛІ.....	138
Семенов С.С., Громико О.В. ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФІЇ НАТОВПУ.....	141
Слурденко Д.О., Товма І.М., РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	142
Соколовська Ю.В. ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	144
Сподар Я.Б., Пелепейченко Л.М. ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК НАГАЛЬНА ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ.....	146
Стаднік А.В., Загребельний О.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	147
Старух В.О. СТРАТЕГІЇ КОНФЛІКТНОГО ДИСКУРСУ В АСПЕКТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ ТА СПЕЦИФІЧНО-НАЦІОНАЛЬНИХ ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ.....	149
Степанов С.П. ОКРЕМІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ УМІНЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ.....	150
Стукаліна Н.Т. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ.....	151
Табуненко В.О. АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОГО ТРАВМАТИЗМУ ТА ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	153
Талалай Д.В. НАПРЯМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ІЗОЛЯЦІЇ РАЙОНУ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....	154
Ткаченко О.В. ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	155
Тробюк Н.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ТОЛЕРАНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ.....	157
Трошин Д.М. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСТУПНИКА КОМАНДИРА ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПО РОБОТІ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ПРИ ПРИВЕДЕННІ ЧАСТИНИ В ГОТОВНІСТЬ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ.....	158
Тушко К.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИКОРДОННОГО ВІДОМСТВА.....	161
Фалько С.А. “ГІБРИДНА ВІЙНА”: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ХХІ СТ. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.....	162
Харченко В.І. ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	163

З М І С Т

Хацаюк О.В., Онищенко О.С. УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИХ НАВИЧОК РУКОПАШНОГО БОЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ.....	165
Цокота В.Р. ФАКТОРИ РОЗПОВСЮДЖЕНОСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ ТА МОТИВАЦІЇ ДО УЧАСТІ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВІДНОВЛЕННІ У ВЕТЕРАНІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	168
Черніченко М.Ю. ПРОГНОЗУВАННЯ Й РОЗРАХУНОК ПСИХОГЕННИХ ВТРАТ СЕРЕД ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ЧАСТИН НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОГО ЗАВДАННЯ	169
Чупрінова Н.Ю. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ «АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛІ» ПІДГОТОВКИ ВОЇНІВ-ПРОФЕСІОНАЛІВ АРМІЙ КРАЇН НАТО (ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА ЗА СТАНДАРТАМИ АЛЬЯНСУ).....	171
Шевченко В.В., Рютін В.В. КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ.....	172
Широбоков Ю.М. ВІЙСЬКОВИЙ ПОЛОН, ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОКАЗНИК СТУПЕНЯ ГУМАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	174
Шмаков О.М. ПРО НЕДОЦІЛЬНІСТЬ ВИЯВЛЯТИ КРАЩОГО МЕТОДИСТА СЕРЕД НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СКЛАДУ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ ФОРМАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ.....	174
Юр'єва Н.В., Горєлишев С.А. АВТОМАТИЗОВАНИЙ ПСИХОДІГНОСТИЧНИЙ КОМПЛЕКС «ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО РИЗИКУ».....	176
Ярещенко О.А., Міргородська М.В. ВИКОРИСТАННЯ ЯВИЩА «ПЕРЕНОСУ НАВИЧОК» У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	177

Для нотаток

Для нотаток

VIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

“Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України”

Секція 4

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: І.С. Морозов

Комп'ютерне складання і верстання: С.О. Воробйов

Формат 60x84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 10,93.
Тираж 50 прим. Зам. №256

Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4794 від 24.11.2014 р.